

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİYE TEORİSİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ İŞLERİ E-DEVLET
UYGULAMASININ KAMU TASARRUFU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

HAZIRLAYAN : İSMAİL BEKTAŞ

DANIŞMAN : DOÇ. DR. RAMAZAN GÖKBUNAR

MANİSA

2010

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No :

Konu Kodu :

Üni.Kodu :

* Not : Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının

Soyadı : BEKTAŞ

Adı : İSMAİL

Tezin Türkçe Adı : “CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ İŞLERİ E-DEVLET UYGULAMASININ KAMU TASARRUFU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ”

Tezin Yabancı Dildeki Adı :

“THE EFFECT OF CELAL BAYAR UNIVERSITY STUDENT AFFAIRS
E-GOVERNMENT APPLICATION ON PUBLIC SAVINGS”

Tezin Yapıldığı

Üniversite : CELAL BAYAR

Enstitü : SOSYAL BİLİMLER

Yılı : 2010

Diğer Kuruluşlar :

Tezin Türü : Yüksek Lisans Dili :Türkçe
 Doktora Sayfa Sayısı :124
 Tıpta Uzm. Referans Sayısı :163
 Sanatta Yeterlilik

Tez Danışmanlarının

Ünvanı :Doç. Dr.

Adı : Ramazan

Soyadı: GÖBUNAR

Türkçe Anahtar Kelimeler :

İngilizce Anahtar Kelimeler :

1- E-Devlet

1- E-Government

2- Celal Bayar Üniversitesi

2- Celal Bayar University

3- Bilgi ve İletişim Teknolojileri

3- Information and Communication Technologies

4- Kamu Hizmeti

4- Public Services

5- Kamu Tasarrufu

5- Public Saving

Tarih :

İmza :

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri E-Devlet Uygulamasının Kamu Tasarrufu Üzerindeki Etkisi**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih : / /2010

İsmail BEKTAŞ

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / /2010 tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliği'nin 8. Maddesi gereğince Enstitümüz Maliye Anabilim Dalı Maliye Teorisi Programı öğrencisi İsmail BEKTAŞ'ın "Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri E-Devlet Uygulamasının Kamu Tasarrufu Üzerindeki Etkisi" Konulu tezi incelenmiş ve aday / /2010 tarihinde saat 'da/de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra.....dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

Başarılı olduğuna	£	OY BİRLİĞİ	£
Düzeltilme yapılmasına	£*	OY ÇOKLUĞU	£
RED edilmesine	£**		

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

Evet

Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

£

£

Tez, mutlaka basılmalıdır.

£

£

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

£

£

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

£

£

Tez, basımı gereksizdir.

£

£

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TABLolar LİSTESİ.....	iii
KISALTMALAR	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ELEKTRONİK DEVLETİN TEORİK ÇERÇEVESİ

1.1. ELEKTRONİK DEVLET KAVRAMI.....	3
1.2. ELEKTRONİK DEVLETİN ÖZELLİKLERİ	8
1.2.1. Bilgi Devleti Özelliği	8
1.2.2. Teknik Devlet Özelliği	9
1.2.3. Esnek Yapı Özelliği	10
1.3. E-DEVLETİN AMAÇLARI	11
1.3.1. Harcamalarda Tasarrufun Sağlanması	11
1.3.2. Kağıt İşlemlerinin Kontrol Altına Alınması.....	12
1.3.3. Şeffaflık	12
1.3.4. Hizmet Kalitesinin Arttırılması	13
1.3.5. 7 Gün 24 Saat Kamu Hizmeti.....	13
1.3.6. Vatandaşın Katılımının Arttırılması.....	13
1.3.7. Ekonomik Gelişmeye Katkısı.....	14
1.3.8. Vatandaş - Devlet Etkileşiminin Sağlanması	15
1.3.9. Devletin Etkinliğinin Artması.....	15
1.3.10. Politika Oluşturma Sürecinin İyileştirilmesi	16
1.4. ELEKTRONİK DEVLET ETKİLEŞİM ALANLARI	16
1.4.1. Devletten Devlete Etkileşim	18
1.4.2. Devlet -Vatandaş Etkileşimi	19
1.4.3. Devlet-İş Hayatı Etkileşimi	20
1.4.4. Devlet-Çalışan Etkileşimi.....	21
1.5. E-DEVLETE GEÇİŞ AŞAMALARI	22

1.5.1. Bilgi Yayımı Aşaması	22
1.5.2. Genişletilmiş Bilgi Yayımı Aşaması.....	23
1.5.3. Etkileşim Aşaması.....	23
1.5.4. İşlem Aşaması.....	24
1.5.5. Dönüşüm Aşaması	24
1.6. E-DEVLETİN YAPILANDIRILMASINA İLİŞKİN SORUNLAR.....	25
1.6.1. E-Devletin Hukuksal Yapısı.....	26
1.6.2. E-Devletin Finansmanı.....	27
1.6.3. Lider İnisiyatifi	27
1.6.4. Eğitim / Adaptasyon.....	28
1.6.5. Standardizasyon	29
1.6.6. Bilginin Gizliliği Ve Güvenilirliği.....	29
1.6.7. Ağa Erişim / Telekomünikasyon	30
1.6.8. İstihdam / Mevcut İşlerin Kaybedilmesi	31
1.6.9. Elektronik Kamu Hizmetlerinin Fiyatlandırılması	31
1.6.10. Sayısal Bölünme	32

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE E-DEVLETİN GELİŞİMİ

2.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ GELİŞMELER	34
2.1.1. e-Avrupa 2002	34
2.1.2. e-Avrupa+ Eylem Planı	36
2.1.3. e-Avrupa 2005	38
2.1.4. i2010: Büyüme ve İstihdam için Avrupa Bilgi Toplumu.....	39
2.2. TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER.....	40
2.2.1. Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı.....	41
2.2.2. e-Ticaret Koordinasyon Kurulu	42
2.2.3. KamuNet.....	42
2.2.4. e-Türkiye	43
2.2.5. e-Dönüşüm Türkiye Projesi.....	44
2.3. TÜRKİYE'DE ÖNE ÇIKAN E-DEVLET PROJELERİ.....	47

2.3.1. Vergi Dairesi Otomasyon Projesi	47
2.3.2. Saymanlık Otomasyon Sistemi	50
2.3.3. Millî Eğitim Bakanlığı Bütünleşik Yönetim Bilgi Sistemi	52
2.3.4. Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi	53
2.3.5. Ulusal Yargı Ağı Projesi	56
2.3.6. Polis Bilgisayar Ağı	60
2.3.7. Gümrük Sistemleri Otomasyon Projesi.....	61
2.3.8. Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi	62
2.4. TÜRKİYE İNTERNET BAĞLANTI DURUMU	63
2.5. TÜRKİYE’NİN E-DEVLETTE DÜNYADAKİ YERİ.....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ’NDE E-DEVLET

3.1. CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ HAKKINDA BİLGİLER	68
3.1.1. Celal Bayar Üniversitesi Tarihi	68
3.1.2. Akademik Birimler Ve Yerleşim Durumu	69
3.1.3. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı	71
3.2. CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ’NDE KULLANILAN E-DEVLET UYGULAMARI.....	73
3.2.1. Hastane Otomasyon Sistemi	73
3.2.2. Maaş Otomasyon Sistemi	77
3.2.3. Personel Otomasyon Sistemi	77
3.2.4. BESYO Özel Yetenek Sınav Otomasyonu.....	78
3.2.5. CBÜ Kimlik Paylaşım Sistemi	78
3.2.6. Öğrenci Bilgi Sistemi	80
3.2.6.1. Öğrenci Bilgi Sisteminin Tanımı	80
3.2.6.2. Celal Bayar Üniversitesi’nde ÖBİS’in Gelişimi	81
3.2.6.3. Altyapı Ve Kullanılan Teknolojiler.....	83
3.2.6.3.1. İnternet Ağ Yapısı	83
3.2.6.3.2. Donanım Yapısı.....	84
3.2.6.3.3. Yazılım Teknolojisi	85
3.2.6.4. ÖBİS’in Kapsamı	87

3.2.6.5. ÖBİS Kullanıcıları.....	89
3.2.6.6. ÖBİS Modülleri.....	90
3.2.6.6.1. İlk Kayıt Modülü	90
3.2.6.6.2. Kayıt Yenilme Ve Ders Seçim Modülü	91
3.2.6.6.3. Not Sistemi Modülü.....	91
3.2.6.6.4. Harç Takip Modülü.....	93
3.2.6.6.5. Kayıt Dondurma – Ceza Takip Modülü.....	94
3.2.6.6.6. Sorgulama Modülü	94
3.2.6.6.7. Mezuniyet ve Arşiv Modülü	94
3.2.6.6.8. Günlük ve Yedekleme Modülü	95
3.2.6.7. ÖBİS’in Maliyeti.....	96
3.2.6.7.1. Donanım Maliyeti.....	96
3.2.6.7.2. Yazılım Maliyeti.....	97
3.2.6.8. ÖBİS’in Faydaları	98
3.2.6.8.1. İlk Kayıt Aşamasında Sağladığı Faydalar.....	98
3.2.6.8.2. Kayıt Yenileme ve Ders Seçimi Aşamasında Sağladığı Faydalar....	100
3.2.6.8.3. Öğrenci Notlarının Saklanması-Duyurulması Aşamasında Sağladığı Faydalar	102
3.2.6.8.4. Mezuniyet Aşamasında Sağladığı Faydalar	103
3.2.6.8.5. Diğer Faydalar	104
3.2.6.9. ÖBİS ile Sağlanan Tasarruflar	105
3.2.6.9.1. ÖBİS ile Kağıttan Sağlanan Tasarruf	106
3.2.6.9.2. ÖBİS ile Personelden Sağlanan Tasarruf.....	109
3.2.6.9.3. ÖBİS ile Zamandan Sağlanan Tasarruf	110
3.2.6.10. ÖBİS’in Eksiklikleri	111
SONUÇ.....	113
YARARLANILAN KAYNAKLAR	116
EKLER.....	123
EK 1: ÖBİS’E YÖNELİK ANKET ÇALIŞMASI	123

ÖZET

e-Devlet; devlet ve birey ilişkilerinde, devletin vatandaşa karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve hizmetler ile, vatandaşların devlete karşı olan görev ve hizmetlerini karşılıklı olarak elektronik ortamlarında kesintisiz ve güvenli olarak yürütülmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında üniversitelerin e-devlete geçebilmeleri için “okul yönetimi – öğrenci – öğretim elemanı” ilişkisini elektronik ortama taşımaları gerekmektedir. Bu çalışmada bu ilişkiyi elektronik ortama taşımaya yönelik olarak Celal Bayar Üniversitesi’nde yapılan e-devlet uygulamaları incelenmektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde elektronik devlet kavramsal bir çerçevede ele alınmıştır. Elektronik devletin özellikleri, amaçları, etkileşim alanları, elektronik devlete geçiş aşamaları ve elektronik devletin yapılandırılmasına ilişkin sorunlardan bahsedilmiştir.

İkinci bölümde ise Avrupa Birliği ekseninde yapılan e-devlet çalışmaları, Türkiye’de e-devlete yönelik oluşturulan kurum ve kuruluşların önemli e-devlet uygulamaları incelenmektedir.

Üçüncü bölümde ise Celal Bayar Üniversitesi tanıtılarak, üniversitede e-devlet kapsamında yürütülen projelerden bahsedilmektedir. Özellikle de üniversitenin kendi geliştirdiği e-devlet uygulaması olan “Öğrenci Bilgi Sistemi (ÖBİS)” ayrıntılı olarak incelenmektedir. ÖBİS öncesi ve sonrası iş akışları karşılaştırılmakta, e-devlet uygulamaları ile kamunun sağlayacağı fayda ÖBİS üzerinden anlatılmaya çalışılmaktadır.

ABSTRACT

e-Government is defined as carrying out the tasks and services that the government and citizens are mutually responsible of in electronic environments safely and uninterruptedly. In order for universities to be able to move to e-government, they need to move "school board - student - faculty" relation to electronic environment. In this study, the e-government applications that have been written at Celal Bayar University with the intend of moving this relation to electronic environment is analyzed.

In the first section of this study, electronic government is conceptually examined. The characteristics, goals and interaction areas of e-government, the phases of moving to e-government and the problems when building an electronic government are discussed.

In the second section, the studies about e-government in European Union and the corporations and institutions that are established for e-government in Turkey are discussed. In this section also the important e-government applications in Turkey and Turkey position in the world will be analyzed.

In the third and last section, Celal Bayar University is introduced and the e-government applications that are carried out at the university are discussed. Specifically, "Student Information System (OBIS)" is analyzed in detail. The workflows before OBIS and after OBIS is compared. The public benefits from e-government applications is tried to explain on OBIS.

TABLolar LİSTESİ

TABLolar

Tablo 1	: Geleneksel Devlet ve E- Devlet Karşılaştırması	7
Tablo 2	: 2002 e-Avrupa Eylem Planı Temel Başlıkları ve Eylem Sayısı	35
Tablo 3	: e-Avrupa+ Eylem Planı Temel Başlıkları ve Eylem Sayısı	37
Tablo 4	: e-Avrupa 2005 Eylem Planı Temel Başlıkları ve Eylem Sayısı	39
Tablo 5	: İnternet Kullanıcı Sayısı En Fazla Olan ilk 20 Ülke	65
Tablo 6	: Ülkelerin Bilgi Toplumuna Hazır Olma Durumu	66
Tablo 7	: Türkiye'nin Bilgi Toplumuna Hazır Olma Durumu	66
Tablo 8	: e-Devlet'e Hazır Olma İndeksi	66
Tablo 9	: C.B.Ü Akademik Birimleri ve Bulunduğu Yerler	69
Tablo10	: Sadece ÖBİS İçin Tahsis Edilen Donanım Maliyet Tablosu	96
Tablo 11	: Ağırlıklı Olarak ÖBİS İçin Tahsis Edilen Donanım Maliyet Tablosu	97
Tablo 12	: ÖBİS Programı İle Yapılan Kağıt Tasarrufu	107
Tablo 13	: ÖBİS Öncesi Doldurulan Belgeler ve Yaklaşık Doldurulma Süreleri	110

ŞEKİLLER

Şekil 1	: Geleneksel Devlet-Elektronik Devlet Bilgi Alışveriş Sistemleri	6
Şekil 2	: Elektronik Ortamda Devlet-Vatandaş-İşletme - Çalışan Etkileşimleri	17
Şekil 3	: Elektronik Devlet Modelinde Devlet-Vatandaş-İşletme Arakesiti	18
Şekil 4	: E-Devletin Gelişim Aşamaları	22
Şekil 5	: BayarKPS Sorgu Listesi	80
Şekil 6	: Ders Seçim – Kayıt Yenileme Modülünden Öğrenci Ders Seçim Ekranı	91
Şekil 7	: ÖBİS Not Sistemi Modülünden Öğr. Elemanı Not Giriş Ekranı	92
Şekil 8	: ÖBİS Harç Modülü Ekranı	93
Şekil 9	: Mezuniyet Modülü Ekranı	95

ŞEMALAR

Şema 1	: e-Dönüşüm Türkiye Projesi Organizasyon Şeması	46
Şema 2	: VEDOP Projesinin Gelişimi	49
Şema 3	: C.B.Ü. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Organizasyon Şeması	73
Şema 4	: C.B.Ü. Temel Yerleşkeler Bağlantı Şeması	83
Şema 5	: C.B.Ü. ÖBİS Sunucu-Donanım Şeması	85
Şema 6	: ÖBİS Temel İş Akış Şeması	87

GRAFİKLER

Grafik 1	: Hane Halkı Bireylerinin Bilgisayar ve İnternet Kullanım Oranları	64
----------	--	----

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ADSL	Geniş Bant İnternet
ARPANET	Amerikan Gelişmiş Savunma Araştırmaları Dairesi Ağı
ASAL	Milli Savunma Bakanlığı Asker Alma Dairesi Başkanlığı
BayarKPS	Celal Bayar Üniwersitesi Kimlik Paylaşım Sistemi
BESYO	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
BİT	Bilgi İletişim Teknolojileri
BT	Bilişim Teknolojileri
BTDB	Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı
BSİS	Bütçe Sistemi
CB	Celal Bayar Üniwersitesi
CMR	Müşteri İlişkileri Yönetimi
DİDİS	Dış İlişkiler Sistemi
DNERSİS	İşletmeler Sistemi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EDI	Elektronik Veri Değişimi
eDTr	eDnşm Türkiye
EFT	Elektronik Fon Transferi
EMKAS	Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi
ESHOT	İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Otobüs İşletmesi
E-VDO	Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu
G2B	Devletten İş Hayatına (Government to Business)
G2C	Devletten Vatandaşa (Government to Citizen)
G2G	Devletten Devlete (Government to Government)
GELNET	Türkiye Genelindeki Vergi Daireleri Ağı
GİMOP	Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi
HBYS	Hastane Bilgi Yönetim Sistemi
HTTPS	Güvenli Hiper Metin Aktarım İletişim Kuralı(Secure Hypertext Transfer Protocol)
İLSİS	İller ve İlçeler Yönetim Bilgi Sistemi

İMİSİS	İdari Mali İşler Sistemi
KDEP	Kısa Dönem Eylem Planı
KPS	Kimlik Paylaşım Sistemi
LAN	Lokal Ağ (Local Area Network)
MEBSİS	Milli Eğitim Bakanlığı Bütünleşik Yönetim Bilgi Sistemi
MERNİS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
MOTOP	Motorlu Taşıtlar Otomasyon Projesi
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ÖBİS	Öğrenci Bilgi Sistemi
ÖSYM	Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi
ÖSYS	Öğrenci Seçme Yerleştirme Sınavı
PERSİS	Personel Sistemi
POLNET	Polis Bilgi Ağı
Say2000i	Saymanlık Otomasyon Sistemi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SKS	Sağlık Kültür Spor
SMS	Kısa Mesaj Servisi
SOİSİS	Sosyal İşler Sistemi
TAKBİS	Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi
TESİD	Türk Elektronik Sanayicileri Derneği
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TUENA	Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı
TÜBİSAD	Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
VEDOP	Vergi Daireleri Otomasyonu Projesi
VERİA	Veri Ambarı
WAN	Geniş Alan Ağı (Wide Area Network)
YÖSİS	Yüksek Öğretim Sistemi

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde, bilginin paylaşım ve dolaşım hızı tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar artmıştır. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında bilgiyi işleyen aletlerin başında “bilgisayar”, bilginin iletim teknolojilerinin başında ise “internet” gelmektedir. Bundan dolayı bilgi çağı yerine “Bilgisayar Çağı”, “İnternet Çağı” gibi ifadelerinde kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Bilgisayar sahipliğinin, internet kullanımının hızla artması ve tüm dünyada yaygınlaşması, e-ticaret olarak da ifade edilen yeni bir piyasa anlayışını ortaya çıkarmıştır. E-ticaretin, klasik ticarete göre gerek zaman gerek maliyet açısından daha ekonomik, hızlı ve etkin olması ve bunun vatandaşlar tarafından gözlemlenebiliyor olması, kamunun da elektronik ortama geçmesinde hem bir baskı hem de itici güç oluşturmuştur. Vatandaşlar özel sektördeki hizmet, mal ve bilgiye ulaşım kolaylığını kamudan da bekler duruma gelmişlerdir. Dolayısıyla kamu hizmetlerinin dijital ortama aktarılması gündeme gelmiş ve kamudaki bu dijitalleşmeyi ifade eden bir kavram olarak “e-devlet” kavramı ortaya çıkmıştır.

E-devlet kısaca kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi ve yurttaşlara sunulması sırasında bilgi ve iletişim alanındaki teknolojik olanakların kullanılması şeklinde tanımlanabilir. Bununla birlikte e-devleti sadece teknolojik olanakların kullanımı olarak görmemek gerekir. E-devlet, klasik devletteki kağıt üstünde yapılan işlemlerin bilgisayar ortamına aktarılmasından daha geniş bir anlamı içerir. E-devlet yönetimde bilişim teknolojilerinin stratejik kullanımı sayesinde bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verebilecek, vatandaş ve kurumlar ile elektronik ortamda iletişimde bulunarak verimliliği, şeffaflı sağlayacak bir yeniden yapılanma modelidir. Geçmişte vatandaşlar devleti, talep ettikleri bilgi veya hizmet ile kendi aralarında duran bir varlık olarak görüyorlarken; günümüzde bunun tersine e-devlet, vatandaşlara bilgi ve hizmetlere doğrudan ulaşım imkanı sağlamaktadır. Bazı teknolojilerin halk tarafından benimsenmesi yavaş yavaş ve uzun yıllar sürmüşken, internet ve e-devlet uygulamalarının kullanımı çok hızlı olmuştur. Bu durum kamu tarafından e-devlet kapsamındaki projelere daha da ağırlık verilmesine neden olmuştur.

E-devletin temel enstrümanı internet üzerinden çalışan bilgisayar uygulamalarıdır. Her kurum kendi işleyişini verim artırıcı şekilde, etkileşim alanlarının da ulaşabileceği yapıda bilgisayar ortamına aktarması ile e-devlet omurgası oluşturulmaya başlanır. Sonraki aşamada ise kurumlar arası veri aktarım entegrasyonu sağlanarak vatandaşın çok sayıdaki e-devlet uygulamalarından ayrı ayrı yararlanması yerine tek noktadan her veri ve hizmete ulaşılabilmesinin yolu açılır.

Bu bağlamda bakıldığında üniversitelerin e-devlete yapısı içerisinde olabilmesi için öncelikle kendi işleyişlerini elektronik ortama aktarmaları ve daha sonra da diğer kurumlarla elektronik veri entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir. Celal Bayar Üniversitesi'nde e-devlete yönelik geliştirilen uygulamalar özellikle "okul yönetimi – öğrenci – öğretim elemanı" etkileşimini elektronik ortama taşıyan Öğrenci Bilgi Sistemi (ÖBİS) ve sağladığı tasarruflar bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde e-devletin teorik çerçevesi çizilirken, ikinci bölümde Türkiye'de e-devletin gelişimi, dünyadaki yeri ve örnek kabul edilecek projelerden bahsedilmektedir. Üçüncü bölümde ise Celal Bayar Üniversitesi bünyesinde kullanılan e-devlet uygulaması kapsamındaki projelerden incelendikten sonra, ÖBİS uygulaması ayrıntılı olarak ele alınır, sağladığı fayda ve tasarruflar ele alınmaktadır. Bir e-devlet uygulaması olarak ÖBİS'in sağladığı fayda ve tasarrufların ölçülebilmesine yardımcı olmak amaçlı Ek-1 de sunulan bir anket çalışması da yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ELEKTRONİK DEVLETİN TEORİK ÇERÇEVESİ

Bu bölümde; e-devletin tanımı yapılarak klasik devlet anlayışıyla farklılığına değinildikten sonra sırasıyla, e-devletin özellikleri, e-devletin amaçları, e-devletin etkileşim alanları, e-devlete geçiş aşamaları ve e-devletin yapılandırılmasına ilişkin sorunlardan bahsedilecektir.

1.1. ELEKTRONİK DEVLET KAVRAMI

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki hızlı değişimler, insanlığa yepyeni dünyalar hazırlamaktadır. Küreselleşme, dünyada teknolojik değişim, uluslararası ticaretin artışı, iletişimin hızlanması, rekabetin dünya ölçeğinde düşünülmesi gibi yapısal değişimleri ortaya çıkararak birbirine yaklaştırmaktadır. Bu gelişmeler beraberinde devletin yapısında da değişimi gerektirmiştir. Devlet organizasyonu içinde yürütülen teknolojik ve örgütsel dönüşüm süreci “geleceğin devleti” olarak tanımlanan e-devlet (sanal devlet, sayısal-dijital devlet) yapılanmasını ortaya çıkarmıştır.¹

1960’ların sonlarına kadar sadece lokal alanda (Lan) birbirine bağlanabilen elektronik aletler Amerika’da ARPANET² projesiyle uzak mesafeden de birbirlerine bağlanılmasıyla temelleri atılan internet ve internete bağlı teknolojiler özellikle 1990’ların sonlarına doğru elektronik aletlerin hızının ve bilgi iletim hızının artırılması ile daha büyük verilere hemen her mekandan ulaşılabilmesine ve verinin işlenebilmesine imkan sağlamıştır. Bilgiye ulaşılabilme ve işleyebilme şeklinin değişmesi kişilerin günlük yaşam ve çalışma yöntemlerinin de değişmesine yol açmıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla verilen hizmetlerdeki maliyet düşüklüğü

¹ Ramazan GÖKBUNAR, Halit YANIKKAYA, “Etkin Devlet ve Ekonomik Gelişme”, Ankara: Odak Yayınevi, 2009, s.116,147.

² Bilgisayarların birbirine bağlanması fikri, ilk olarak 1962’de, ortaya atılmıştır. DAPRA (Askeri Savunma Kaynaklı Araştırma Projeleri Ajansı) ve bazı üniversiteler tarafından yapılan çalışmalar sonunda, ilk internet bağlantısı 1969 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu ilk ağa APRANET adı verilmiştir. Kapalı devre sisteminden açık devre sistemine geçilerek APRANET, İngiltere ve Norveç’i de kapsayan uluslararası bir ağ haline getirilmiştir. APRANET’in ilk ticari versiyonu TELENET, 1974’te kullanılmıştır.

ve tasarruflar kamudan da beklenir duruma gelmiş³, kamu sunduğu hizmetlerde yeni iletişim teknolojilerini kullanmaya başlamıştır

Dünya her geçen gün değişmekte ve yeniden yapılanmaktadır. Devletlerde bu yeniden yapılanmadan etkilenmektedir. Her şey (her ilişki) elektronikleşmekte, bütün yapılar elektronik ağlarla birbirine bağlanmaktadır. Böyle bir yapılanmaya gitmeyen kurumlar ise rekabette geri kalmaktadır.⁴

Dünyada değişen bilişim teknolojileri ve artan ihtiyaçlar, internet teknolojilerinin kullanılmaya başlamasından sonra bürokratik süreçleri de kaçınılmaz bir şekilde çevrimiçi (online) yaparak maliyet ve zaman kısıtlarından kurtulmayı sağlamıştır. Bürokratik işlemlerin internet teknolojileriyle yapılması zorunluluğu kuşkusuz toplumun devletten daha hızlı yanıt alma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Özellikle sağlık, eğitim, hukuk, vergi ve tapu-kadastro işlemleri gibi devletlerin kamusal faaliyet alanlarındaki bürokratik işlemlerin uzunluğu ister istemez e-devlet modelini hayata geçirmeye yöneltmiştir. Bürokratik işlemlerin uzunluğunun yanında toplumdaki hızlı değişime ayak uydurabilmek, farklı ihtiyaçlara hızla yanıt verebilmek de devletlerin gündeminde olan en önemli konular arasında yerini almıştır.⁵

Kamudaki elektronikleşmeyi ifade eden bir kavram olarak "e-devlet" hükümet programlarında, yöneticilerin ve kitlelerin beklentilerinde değişikliklere neden olmuştur.⁶

Kamu hizmetlerinin üretilmesi ve vatandaşlara sunulması sırasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olarak e-devlet uygulamaları, kamu yönetiminde

³ Hasan AYKIN, "Yeni Ekonomide Devletin Yönü: E-Devlet", Maliye Dergisi, Sayı: 141, <http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/md141/yeniekonomidedevletin.pdf>, (Erişim: 04.04.2010).

⁴ Arif ÖZSAĞIR, Metin KÜLLÜK, "E-Devlet Yatırımlarının Geri Dönüşümü ve Ekonomik Büyümeye Etkisi", II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Tebliğleri, Bildiriler Kitabı, İzmit: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 17-18 Mayıs 2003, s.567.

⁵ Coşkun ATAYETER, Sait AŞGIN, "Devlet Hizmetleri ve Kalitesinin Dönüşümünde E-Devlet" http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/39/web/makale/Coskun_atayeter_sait_asgin_murat_oz_n_ke_mal_erdemir.htm, (Erişim:21.10.2009).

⁶ Hatice METİN, "Bilgi Çağında Devletin Dönüşümü:E-Devlet", Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2003, s.36.

ortaya çıkan değişim eğiliminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri birçok alanda olduğu gibi, kamu yönetiminde yeniden yapılanma konusunu ve buna paralel olarak kamu hizmetlerinin modernizasyonu çalışmalarını destekleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgisayar sahipliğinin ve kullanımının giderek yaygınlaşması ve internete erişim olanaklarının artması, birçok düzeydeki kamu kurumlarını, yerel yönetimleri ve merkezi devletleri, sunmuş oldukları hizmetleri elektronik ortama taşıma açısından teşvik edici olmaktadır.⁷

Akıllı devlet (smart government) olarak da tanımlanan “e-devlet” temel olarak kamunun hizmet verdiği alanlarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması yoluyla şeffaf, vatandaşa yakın, daha ucuz ve verimli çalışan bir idari yapı olarak tanımlanabilir.⁸ Bir diğer tanımda ise e-devlet “yönetimde bilişim teknolojilerinin (BT) stratejik kullanımı sayesinde bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verebilecek, vatandaşı ve kurumları (özel ve/veya kamu) ile elektronik ortamda iletişimde bulunarak verimliliği, şeffaflığı ve kalkınmayı sağlayacak bir yeniden yapılanma modelidir.”⁹ OECD e-devleti “Daha iyi yönetim amacıyla internet başta olmak üzere ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kullanımı” olarak tanımlamaktadır.¹⁰

En geniş anlamıyla e-devlet; çağdaş toplumlarda devlet ve birey ilişkilerinde, devletin vatandaşa karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve hizmetler ile, vatandaşların devlete karşı olan görev ve hizmetlerinin karşılıklı olarak elektronik iletişim ve işlem ortamlarında kesintisiz ve güvenli olarak yürütülmesi olarak algılanmaktadır.¹¹

E-devlet denilince akla ilk gelen internet ve web sayfalarıdır. Oysa yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı şekilde e-devlet hizmetlerin yerine getirilmesinde sadece

⁷ Asım BALCI, Harun YILMAZ, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kapsamında E-Devlet Uygulamaları”, <<http://tid.icisleri.gov.tr/tid463/3asimbalciharunkirilmaz.doc>>, (Erişim:13.07.2009).

⁸ Levent YANIK, “Değişimin Rotası e-Türkiye”, <<http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000087-yazi.htm>>, (Erişim:10.08.2009).

⁹ N.Hüseyin, KURAN “E-Devlet Modeli Analizi ve Model Önerisi”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s.78.

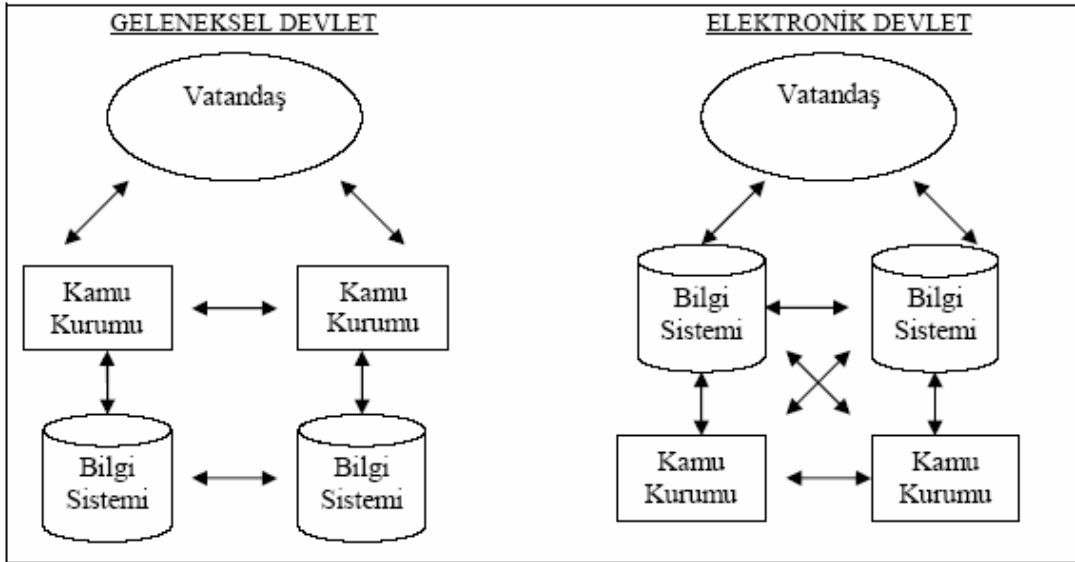
¹⁰ Naci Tolga SARUÇ, “E-Devlet Hizmetlerinden Yararlanma Derecesi ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Ampirik Bir Çalışma”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, S:1, 2007, s.193.

¹¹ Ali ARİFOĞLU, A.KÖRNES, A.YAZICI, M.K.AKGÜL, A.AYVALI, E-Devlet Yolunda Türkiye, Türkiye Bilişim Derneği, 2002, s.12.

bilgisayardaki web ortamı kastedilmemektedir. Bütün elektronik iletişim araçları ve bu araçlar arasında kurulan entegrasyonlar da e-devlet kapsamında değerlendirilmektedir.

İletişim teknolojisinin sunduğu olanakların devlet yükümlülüklerinin ve görevlerinin daha kolay ve basit bir şekilde yerine getirilmesini sağlayacağı varsayımına dayanan e-devlet, bilgi ve iletişim teknolojilerini içeren yalın bir kavram olmaktan öte, sosyal ve kurumsal özellikleri olan çok boyutlu bir dönüşüm sürecidir. E-devlet, kamu hizmetlerinin bilişim teknolojileri temelinde yeniden biçimlendirilmesini ve bu yolla vatandaşlar, ticari kuruluşlar ile devletin çeşitli birimleri arasında iletişim becerilerinin artırılması yoluyla bürokratik süreçlerin otomasyona geçişini anlatmak üzere kullanılan bir kavramdır.¹²

Şekil 1:Geleneksel Devlet-Elektronik Devlet Bilgi Alışveriş Sistemleri

Kaynak: DPT, “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Yeni İmkanlar”, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/bilisim/incem/e-devlet.pdf>>, (Erişim:17.08.09).

Aşağıdaki Şekil 1’den de anlaşılacağı üzere, geleneksel devlet yapısı ile e-devlet yapısı içinde bilgi alış verişi farklılık göstermektedir. Geleneksel devlet anlayışında vatandaşların kamudan hizmet talep etmeleri durumunda hizmet sunan kamu birimi ile vatandaş karşı karşıya gelmektedir. E-devlet yapısı içinde ise vatandaşlar, hizmet

¹² Serhat BAŞTAN, Ramazan GÖKBUNAR, “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümüleşik E-Devlet Sistemlerine Doğru”, D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:19 Sayı:1, Yıl:2004, s.72.

alımında kamu adına hizmeti sunan kişilerle birebir ilişki içinde olmadıklarından hizmeti daha hızlı ve kişisel davranışlardan soyutlanmış olarak alabilmektedirler.

Tablo 1: Geleneksel Devlet ve E- Devlet Karşılaştırması

Geleneksel Devlet	E-Devlet
Pasif Yurttaş	Aktif Müşteri-Yurttaş
Kâğıt-Temelli İletişim	Elektronik İletişim
Dikey/Hiyerarşik Yapılanma	Yatay/Koordineli Ağ Yapılanması
Yönetimin Veri Yüklemesi	Yurttaşın Veri Yüklemesi
Eleman Yanıtı	Otomatik Sesli Posta, Çağrı Merkezi vb
Eleman Yardımı	Kendi Kendine Yardım / Uzman Yardımı
Eleman-Temelli Denetim Mekanizması	Otomatik Veri Güncellemesiyle Denetim
Nakit Akışı / Çek	Elektronik Fon Transferi (EFT)
Tektip Hizmet	Kişiselleştirilmiş/Farklılaştırılmış Hizmet
Bölümlenmiş / Kesintili Hizmet	Bütünsel / Sürekli / Tek-duraklı Hizmet
Yüksek İşlem Maliyetleri	Düşük İşlem Maliyetleri
Verimsiz Büyüme	Verimlilik Yönetimi
Tek Yönlü İletişim	Etkileşim
Uyruk İlişkisi	Katılım İlişkisi
Kapalı Devlet	Açık Devlet

Kaynak: “Forum on Strategic Management (OECD), Tax Administration Aspects of Electronic Commerce: Responding to the Challenges and Opportunities” s.11’den aktaran; Arif ÖZSAĞIR, Metin KÜLLÜK, “E-Devlet Yatırımlarının Geri Dönüşümü ve Ekonomik Büyümeye Etkisi”, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Tebliğleri, Bildiriler Kitabı, İzmit, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İzmit, 17–18 Mayıs 2003, s.567.

E-devlet son yıllarda yeni bir kavram olarak ortaya çıkmış olsa da, aslında elektronik devleti yeni yapan unsur kullanılan araçlardır. Geleneksel devletten farklı olarak devletin işlevini hangi araçlarla nasıl gerçekleştirdiğidir. Devletin elektronikleşmesinde bilgi ve iletişim teknolojileri gerçek anlamda birer araç olup temel hedef; bilgi işleme kapasitesi artırılmış, acil karar alabilen ve ihtiyaçlara hızla cevap verebilen bir devlet yapısını oluşturmaktır.¹³ E-devlet, klasik devlet anlayışına rakip

¹³ N.Murat İNCE , “Elektronik Devlet Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Yeni İmkanlar”, 2001, Devlet Planlama Teşkilatı, s.13.

olarak ortaya çıkan bir olgu değildir. Aksine geleneksel devlet anlayışı içinde üretilen mal ve hizmetlerin vatandaşa sunulmuş biçiminde değişiklik öngören bir yönetim tarzıdır.¹⁴

E-Devlet’den beklenen, devletin hizmet verdiği bütün kurum, kuruluş ve vatandaşlarına karşı olan görevlerini ve hizmetlerini Bilgi ve İletişim Sistemleri’nin desteğiyle, hızlı, güvenilir, kolay, tutarlı, hakça, ve yeterlilikle verebilmesidir. Bu süreç, salt teknolojik anlamda yenilenmek olmayıp, devletin iş yapış biçiminin iyileştirilmesi, etkin, şeffaf ve verimli bir devlet yapısının kurulması anlamında taşımaktadır.¹⁵

1.2. ELEKTRONİK DEVLETİN ÖZELLİKLERİ

1.2.1. Bilgi Devleti Özelliği

Üretilen bilginin nitelik ve niceliği, günümüz toplumlarının gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde birinci sırayı almaya aday bir ölçüt haline gelmiştir. Bilginin el değiştirmesi, herhangi bir geleneksel ürünün el değiştirmesi ile eşdeğer kabul edilmektedir. Dolayısıyla, bilginin üretimi, dağıtımı ve kullanımı söz konusudur.¹⁶ Üretilmiş bilgileri kullanan birimler için bilginin niceliği kadar bilginin niteliği de önemlidir. Doğruluğu kesin olmayan, anlaşılabilirliği düşük, güncel olmayan bilgi bilgiyi kullanıp yorumlayacak olanların fazla işine yaramayacaktır.

Sadece üretildiği birimde kalıp başka birimler ile paylaşılabilen ya da başka birimler tarafından ulaşılabildiği halde değerlendirilemeyen bilgiden alınan verim düşük olacaktır. Kamu, toplumsal yaşamda bilginin en yoğun olarak üretildiği, toplandığı, dağıtıldığı, kullanıldığı ya da belirli amaçlarla gizlendiği sosyal bileşen¹⁷ olmasından dolayı kamudaki verimin artması bilginin etkin şekilde paylaşımı ile

¹⁴ Ali ŞAHİN, Ersan ÖRSELLİ, “E-Devlet Anlayışı Sürecinde Türkiye”, <<http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos/mak/articles/2003/9/alisahin-erhanorselli.pdf>>, (Erişim :18.09.2009).

¹⁵ Ziya KARAKAYA, Atila AKKAŞ, Fatma Leyla ERSUN, “e-Devlet: Kamuda Ortak Bilgi-Veri Paylaşımı”, Türk Bilişim Derneği, <<http://www.tbd.org.tr/webler/kamubiby/raporlarPDF/RP2-2004.pdf>>, (Erişim:09:09:2009).

¹⁶ İNCE, a.g.e., s.13.

¹⁷ İNCE, a.g.e., s.13.

olacaktır. Bilginin etkin şekilde paylaşımı ise bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi sayesinde olmuştur.

Kamu şüphesiz elindeki bütün bilgilerin tamamını paylaşımına açmamaktadır. Paylaşılmasında milli güvenlik, kamu düzeni, kamu yararı açısından sakınca olacak bilgileri kamu paylaşmaz iken, iktisadi rapor, fiyat artış oranları, istatistikler gibi bilgileri herkesin ulaşabileceği şekilde paylaşımına açılmaktadır.

E-devlette bilginin aktarımı çift yönlüdür. Kamu bilgilerine erişme olanağı, e-devletin sadece bir yüzüdür. E-devlet yalnızca vatandaşların bilgiye erişme taleplerini karşılamakla kalmamaktadır. Kamu hizmetlerinin elektronik yapılar içinde görülebilmesi, vatandaşların kendileri hakkındaki bilgileri yine sorunsuz ve kolaylıkla kamunun ilgili birimlerine aktarabilmesini de içermektedir.

1.2.2. Teknik Devlet Özelliği

Kamu yönetimi açısından bakıldığında; günümüzde, telefon, faks, bilgisayar vb. bilgi iletişim araçlarını kullanmadan bir ülkenin yönetilebileceğinden ya da devletin üzerine düşen görevlerin yerine getirilebileceğinden bahsetmek mümkün değildir. Hatta bunun da ötesinde, söz konusu araçlara ait teknik altyapı geçici bir süre için bile bozulduğunda ya da sekteye uğradığında, ne tür zorlukların yaşanabileceği hakkında son derece karamsar senaryolar oluşturabilir. Dolayısıyla, yeni devlet anlayışında teknolojinin yeri tartışılmaz derecede büyüktür.¹⁸

Devletin teknik devlet olması sadece sahip olduğu araçların teknolojik araçlar olmasıyla açıklanamaz bu araçların etkin kullanılması ile de ilişkilidir. Hatta devlet organizasyonunun bu teknolojiyi kullanacak biçimde yapılanması ile de ilgilidir.

Son dönemde bilginin ve teknolojinin ateşlediği değişim ortamı, örgütsel yapılar ve işleyiş üzerindeki baskısını artırınca, devamlılıklarını sürdürebilmek için çevresel değişimlere daha duyarlı olma gereği duyan örgütler, bürokrasi dışında yeni yapısal

¹⁸ İNCE, a.g.e., s.13.

arayışlara yönelmişlerdir. Bu süreçte devletin geleneksel fonksiyonları arasında gösterilen bazı kamu hizmetleri, gerek nicelik gerekse nitelik açısından değişen ve gelişen sosyal talepleri karşılamada yetersiz kalmışlardır. Bu durum geleneksel kamu yönetiminin teorik ve pratik yönleri açısından öneminin azalmasına ve onun yerini yeni bir kamu yönetimi anlayışının almasına yol açmıştır. Bu yeni yönetim paradigması, devletin toplumdaki rolünü, hükümet, bürokrasi ve vatandaşlar arasındaki ilişkileri, yeniden tanımlamak ve biçimlendirmek amacını taşımıştır. Bunu da, devleti büyütmeyle ya da küçültmeyle değil, onu asli klâsik fonksiyonlarına çekerek daha etkin hale getirmekle, vatandaşların devlet ve kamu yönetimi karşısındaki konumunu ve yönetime katılma olanaklarını geliştirmekle sağlamayı öngörmüştür.¹⁹

1.2.3. Esnek Yapı Özelliği

Bilgi çağında öne çıkan kavramlarından biri de değişimdir. Değişim ise kişisel veya kurumsal bazda değişikliklere ayak uydurabilmektir. E-devletin esnek olmasıyla söylenmek istenen, organizasyonun mevcut yapısını çevredeki değişiklikleri göz ardı bırakıp, korumaya çalışmak yerine gelişmeleri izlemektir. Aynı zamanda bu gelişmeleri kendi bünyesinde uygulamaya geçirebilmektir.

E-devletin, teknik bir devlet olma özelliği onun sürekli teknik değişimleri izlemesi zorunluluğunu da beraberinde getirir. Elektronik ortamlarda hizmet verirken, teknolojinin sağladığı kolaylıklardan faydalanmak için bu alandaki yenilikleri, değişiklikleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bir ülke; e-devlet teknolojisini kendisi üretmelidir. Bilişim teknolojilerinin başka ülkelerden satın alınmak suretiyle kullanılması istenilen verimi düşürmektedir.²⁰

Bilgi çağında hizmet verme şekli değişmiştir, o halde devlet bu değişime ve yeni isteklere cevap verebilecek şekle bürünmelidir. Belirli bir zamanda uygulamaya konulmuş olan yöntem ve teknikler organizasyonlarda sürekli varolmayacaktır. Bilişim

¹⁹ M.Akif ÖZER, “Kamu Yönetiminde Kimlik Bunalımı Üzerine Değerlendirmeler”, <<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der61m1.pdf>>, (Erişim:25.10.2009).

²⁰ Metin Emre NACAR, “Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları:Emniyet Teşkilatı'nın E-Devlet Yapılanmasındaki Yeri”,Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.12.

teknolojisindeki yenilikler sadece 'yeni buluşlar yapılıyor' şeklinde durum değerlendirmesi yapılarak değerlendirilmemelidir. Bu yenilikler, elektronik ortamlarda hizmet vermek isteyen kurumlar tarafından izlenip, kullanılmalıdır.²¹

1.3. E-DEVLETİN AMAÇLARI

Vatandaşlar arasında internet ve bilgisayar kullanımının gün geçtikçe artması kamunun sunduğu hizmetlere elektronik ortamda ulaşmak isteyen kişi sayısını da arttırmaktadır. E-devlet hizmetlerinden yararlanmak isteyen kitlenin fazla olması hizmetin sunumunda kullanılacak olan teknolojik aletlerin ve yazılımların da hızlı ve kapasiteli olmasını gerektirmektedir. Teknolojik aletler ve yazılımlar ise oldukça maliyetlidir. Hizmet alacak kitlenin gittikçe artıyor olması teknolojik gelişmelere paralel olarak yazılım ve araçların güncellenmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin, elektronik bilgi transferinde kullanılan bakır kabloların, artan bilgi trafiğini taşıyamamasından dolayı, en azından ana arterlerde çok daha maliyetli olan fiber optik kablo teknolojisini kullanmayı zorunlu kılmaktadır.²²

Özellikle ilk maliyeti oldukça yüksek olan e-devlet uygulamaları ile, en geniş anlamıyla daha iyi bir devlet yapısının oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu sayede devlet yönetiminde “daha etkin kararlar alınması”, “daha yüksek kalitede hizmet sunumu” ve “vatandaşın beklentilerine daha duyarlı” bir kamu hizmeti anlayışının hayata geçirilmesi mümkün olmaktadır.²³

1.3.1. Harcamalarda Tasarrufun Sağlanması

E-devletin ana amacı, kamu hizmetlerinin daha kaliteli ve daha az maliyetle sunulmasıdır.²⁴ E-devlet uygulamaları ile ağırlıklı olarak emek yoğun üretim yapan kamu sektöründe harcamalar düşecektir. Bu harcamalar sadece kağıt – kırtasiye

²¹ METİN, a.g.e., s.36.

²² PDFDergi, “Işığın İletkenlik Gücü (Fiber Optik Kablo)”, <<http://pdfdergi.com/8812/isigin-iletkenlik-gucu-fiber-optik-kablo/>>, (Erişim: 02.08.2009).

²³ Adnan GERÇEK, “Gelir İdaresinde e-Devlet Uygulamaları ve Değerlendirilmesi”, Bursa Bilanço Dergisi, Sayı:118, Eylül 2009, s.86.

²⁴ Coşkun Can AKTAN, “E-Devlet”, <<http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/kavram.htm>>, (Erişim:08.07.2009).

alanında olmayacaktır. Harcamaların düşmesi çok yönlü olacaktır. Personel sayısı azalacağından personele ödenen maaş, sosyal güvenlik giderleri, sosyal yardımlar gibi ödemeler azalacaktır. Daha az personel ile verilen hizmetler için daha küçük bina ve daha az bakım gideri olacaktır. Özellikle web uygulamaları sayesinde, çalışanların internet bağlantısı bulunan her yerden kendi işlerini mekan ve zaman kısıtlaması olmadan yapabiliyor olabilmesi ile ulaşım ve iletişim maliyetleri de düşmüş olacaktır.

1.3.2. Kağıt İşlemlerinin Kontrol Altına Alınması

E-devlet anlayışının yerleşmesiyle beraber, kağıt üzerinden yapılan; oy verme, sağlık, vergi, nüfus ve gümrük işlemleri, belediye hizmetleri gibi her türlü işlem elektronik ortama aktarılacak ve her türlü analize imkan tanıyacaktır.²⁵ Bu aynı zamanda kağıt üzerindeki verilerin analiz edilmesi için bilgisayarlara aktarılması zorunluluğunu ortadan kaldırdığından personel ve zaman kazancı da sağlayacaktır.

1.3.3. Şeffaflık

Her türlü bilgiye internet ortamından ulaşılması “şeffaf devlet” anlayışını da beraberinde getirecek ve devlet-vatandaş ilişkilerini farklı bir boyuta taşıyarak “halk için var olan devlet” kavramının yerleşmesini sağlayacaktır. Şeffaflık, yapılan işlemlerle ve hizmetlerle ilgili olarak gizlilik sınırlamalarını mümkün olan en alt düzeylere indirmekle beraber, bilgi edinme hak ve özgürlüğünün önünün açılmasını da kolaylaştırır.²⁶

Şeffaf devlet; “yönetime ulaşılabilir” (accessability) özgürlüğünü içermelidir. Vatandaşlar kamu kurum ve kuruluşlarındaki yöneticilere kolaylıkla ulaşabilmelidirler.²⁷ E-devlet uygulamaları vatandaşın yönetime ulaşılabilir, düşünce ve sorunlarını anlatabilmede etkin araçlardır.

²⁵ Ahmet NOHUTÇU, “Elektronik Devlet: Genel Bir Çerçeve ve Teorik Bir Yaklaşım”, <http://www.habercisin.com/articles.php?art_id=380&start=1>, (Erişim:21.10.2009).

²⁶ Demokaan DEMİREL, “E-Devlet Ve Dünya Örnekleri”, Sayıştay Dergisi, Nisan-Haziran 2006, Sayı:61, s.87.

²⁷ Coşkun Can AKTAN, “E-Devlet”, <<http://www.canaktan.org>>, (Erişim:08.07.2009).

1.3.4. Hizmet Kalitesinin Arttırılması

E-devlet uygulamaları işlemlerde standartlaşmayı sağlayarak, uygulayıcılar tarafından hizmeti alanlara yönelik yapılabilmesi muhtemel, kişilik özellikleri, unvan, cinsiyet, ırk, din, mezhep vb. farkları gözetilerek uygulanabilecek hizmet/işlem kalitesi farkını ortadan kaldırarak, elektronik ortamda her bireye eşit hizmet ulaştırılabilmesini sağlamaktadır. Buna ek olarak, uzaktan erişimli uygulamalar (web, webclient vb.) hizmeti alanlar ile hizmeti sunanlar arasındaki birebir iletişimi minimize ederek, insan faktöründen kaynaklanabilecek hataların azaltılmasının yanı sıra, işlemlerin daha hızlı yapılabilmesine imkan tanımaktadır.

1.3.5. 7 Gün 24 Saat Kamu Hizmeti

E-devlet uygulamaları ile kamunun sunduğu hizmetler ‘7 gün 24 saat’ kesintisiz devam edecektir. Hizmetten faydalanacaklar internete ulaşabildikleri zaman ve mekanda almak istedikleri hizmete de ulaşmış olacaklardır. Diğer bir deyişle e-devlet uygulamaları sayesinde devlet vatandaşa bir fare tıklaması kadar yakın olacaktır.²⁸

Herhangi bir devlet hizmetini eş zamanlı olarak talep eden vatandaşların aynı anda aynı kalitede hizmet bulmaları çoğu zaman mümkün değildir. Herhangi bir bankanın internet sitesinden aynı anda ortalama 70.000 kullanıcı yararlanabilmektedir. Bu durum 70.000 kişinin aynı anda ve aynı kalitede hizmeti aynı maliyetle alması anlamına gelmektedir. Aynı yaklaşımla geleneksel bir organizasyon yapısına sahip herhangi bir kurumdan bu türden bir hizmet alımı söz konusu bile olamaz. Bu türden uygulamalar kaynakların etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasını ve dolayısıyla devletin etkililiğinin artmasını sağlamaktadır.²⁹

1.3.6. Vatandaşın Katılımın Arttırılması

E-devlet uygulamaları hizmet kalitesi artıp sunumu kolaylaşacağından devlet hizmetlerinden yararlanacak vatandaş sayısı artacaktır. Temel düşünce, vatandaşlara ne

²⁸ Fırat İŞBECER, “E-Devlet Nedir”, Hürriyet Gazetesi, 29 Kasım 2003.

²⁹ İbrahim KIRÇOVA, “E-Devlet Uygulamaları ve Ekonomiye Etkileri”, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yay., 2003, s. 27.

kadar çok hak tanınırsa o kadar etkileşimli bir devlet yaratılabileceğidir.³⁰ Elektronik uygulamalar geri bildirimini kolaylaştırdığından, vatandaşların aldıkları hizmetlerle ilgili geri bildirim yoğunluğu artmış olacaktır.³¹ Bu da yeni karar alımlarında karar alıcılara daha fazla yol gösterici olacaktır.

Kamu hizmetini elektronik ortamda alan vatandaşlar genelde kullanıcı adı ve şifre kullanarak hizmetten faydalanmaktadırlar. Kullanıcı adı, şifre sayesinde hizmeti eleştiren ve fikir verenler istenirse sadece hizmeti alanlarla kısıtlandırılabilir. Buda gereksiz geri bildirim ve sulandırmanın önüne geçilmesini sağlayarak bilgi kirliliğini engeller. Hızlı ve kısa sürede sonuç veren e-devlet, tüm bürokratik zorlamalar yüzünden vatandaşlar tarafından ulaşılamayan evrakların olduğu, yavaş işleyen bir kurum olarak nitelendirilen devleti, hızlı ve verimli sonuçların alındığı bir kuruma dönüştürerek ona artı bir saygınlık kazandırır. Bilginin dış çevreyle paylaşılması interaktif hizmet sunumu, sorunların iletilmesi, yurttaşlara yapılan hizmetlerin birebir duyurulması, değişik fikirlerin karşılıklı sunulması ve tartışılması sonucu kamusal karar verme mekanizmalarına yurttaş katılımını artırma kamu hizmetlerinde e-devletin iyi uygulamalarındandır³²

1.3.7. Ekonomik Gelişmeye Katkısı

Bilişim teknolojilerinin verimliliği artırdığı düşüncesiyle, e-devlet uygulamalarıyla kurumlar arasındaki işbirliği etkinleşecek, özel sektör devlet ilişkileri daha etkin olarak yürütülecektir. Tüm bunlar genel ekonomik verimliliğe etki edecek gelişmeler olarak sayılmaktadır.³³

E-devlet sayesinde devletin işlevlerini devam ettirerek küçülmesi yani giderlerini kısması büyük kazançlar getirebilecek, bürokrasinin yavaşlattığı ve

³⁰ DEMİREL, a.g.m, s.61

³¹ Alfred TAT, Kei HO, "Reinventing Local Governments and the E-Government Initiative", Public Administration Review, July / August, Sayı: 62/4, s.437.

³² Muhittin TATAROĞLU, Bayram COŞKUN, "Bilgi İletişim Teknolojileri ve E-Devletin Etik Açısından İrdelenmesi", < <http://www.etikturkiye.com/etik/kyonetim/Tataroglu.pdf>>, (Erişim:13.10.2009).

³³ Rukiye ÖZCİVELEK, "Dünyada Ve Türkiye'de Elektronik Devlet Tartışmaları", <http://www.uzay.tubitak.gov.tr/tubitakUzay/yayinlar/ict_euasia_2003_bld_R_Ozcivelek.pdf>, (Erişim:15.11.2009).

hantallaştırdığı devlet yapısı, özel sektörün önünü açacak esnek yapıya kavuşarak, üretim ve yatırımlara daha hızlı uyum sağlayabilecek ve destek verebilecektir. Sonuçta devlete olan güvenin artması vergi toplamayı kolaylaştıracak, kayıt dışı ekonominin kontrol altına alınmasını sağlayacaktır.³⁴ E-devlet çözümleri sadece verimliliği artırmakla kalmayıp, hizmetlerinde etkinliğini arttıracaktır. Ticari işlemlerde engellerin azalması ekonomik canlılığı arttıracaktır.³⁵

1.3.8. Vatandaş - Devlet Etkileşiminin Sağlanması

Geleneksel devlet organizasyonlarının temel sorunlarından birisi de vatandaş-devlet etkileşiminin yaratılmasında karşılaşılan güçlüklerdir. Devlet organizasyonu, genellikle tek yönlü olarak düzenlenmekte ve yukarıdan aşağıya bir hiyerarşik yapı arz etmektedir. Bu durumda, vatandaşların yönetime ve yönetim süreçlerine katılımı ile ortaya çıkan bilginin paylaşımı konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Oysa elektronik ortamda, iletişim iki yönlü olduğundan hemen her konuda devlet-vatandaş ve devlet-kurumlar işbirliği tesis etmek son derece kolay olmaktadır.³⁶ E-devlet uygulamaları sayesinde devlet ile halkın bütünleşmesi sağlanır.³⁷

1.3.9. Devletin Etkinliğinin Artması

Klasik devlet anlayışında hükümet tarafından verilen çeşitli hizmetlerde, vatandaşlar çok fazla bürokrasi işlemiyle karşı karşıya kalmaktadır. Basit prosedürler, çalışanlar için uygulanması karmaşık yapılar haline gelmekte ve bunun bir sonucu olarak, işlerin yürütülebilmesi için çok fazla sayıda personel ve memur işe alınmaktadır. Ayrıca basit işlemler için sayısız formlar ve imzalar gerekebilmekte, işlemler aylarca sürmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda ise bilgi teknolojileri örgütlerin yapısını

³⁴ Sergey KARTASOV, "Effects Of Technical Development On Public Sector Spending", Bişkek, 2007, s.44.

³⁵ Arif ÖZSAĞIR, Metin KÜLLÜK, "E-Devlet Yatırımlarının Geri Dönüşümü ve Ekonomik Büyümeye Etkisi", <http://www.baltalimani.com/index.php?option=com_content&view=article&id=153:e-devlet>, (Erişim:13.09.2009).

³⁶ KIRÇOVA, a.g.m., s. 27.

³⁷ Muammer KAYA, "Bürokrasiden Kurtulmak için e-Devlet", Üniversite ve Toplum Dergisi, Mart 2005, Cilt 5, Sayı:1, <<http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=226>>, (Erişim 1.9.2009).

işleyişini performans ve değişimini etkileyen temel faktör olup, özel sektör ve kamu sektörü bilgi teknolojilerinden derin bir şekilde etkilenmektedir. Devletlerde bu süreçte “e-devlete” dönüşerek hizmet kalitesini iyileştirip performanslarını arttırmaya çalışmakta, klasik devlet anlayışından uzaklaşmaktadır.³⁸

E-devlet uygulamaları sayesinde daha esnek bir bürokrasi anlayışının yerleşmesi mümkün olabilir. Bilgi daha hızlı hareket eder, kağıda bağlı darboğazlar aşılabilir ve sivil görevliler ertelemek yerine anında karar verebilirler. Bilgiye dayanan uzman sistemler sayesinde, zahmetli onay mekanizmaları ortadan kalkar ve daha çabuk tepki alabildiğiniz, rehber-yardım servisleri ve destekleme teknolojileri kullanılır.³⁹

1.3.10. Politika Oluşturma Sürecinin İyileştirilmesi

E-devlet uygulamaları ile yurttaşların kamu hizmetlerinden daha fazla bilgi sahibi olmaları, örgütlerin hizmetleri daha kolay sunmaları ve en önemlisi de politika oluşturma sürecine yurttaşların aktif katılımlarının sağlanması gibi yararları olacaktır. Bütün bunların devlette etkinliğin sağlanmasındaki rolünün oldukça önemli olduğu vurgulanması gereken bir konudur.⁴⁰

E-devlet uygulamaları sayesinde gerektiğinde vatandaşın fikrine başvurulması anlamına gelen seçimlerin, referandumların ve anketlerin yapılması kolaylaşacaktır. Bu ise daha çok vatandaşın fikrine başvurulmasının yolunu açacaktır. Hatta bu oylamalar, sunulacak hizmetten direkt etkilenecekler ile kısıtlandırılarak daha etkin politika oluşturulması sağlanılabilecektir.

1.4. ELEKTRONİK DEVLET ETKİLEŞİM ALANLARI

E-devlet; kamu kuruluşları, vatandaşlar ve ticari kurumlar arasındaki bilgi, hizmet ve mal alışverişlerinde bilgi teknolojilerinin kullanılarak performans ve

³⁸ Demokaan DEMİREL, “Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: Etkin Devlet”, Sayıştay Dergisi, Ocak-Mart 2006, Sayı:60, s.120.

³⁹ Don TAPSCOTT, “Dijital Economy”, (Çeviren :Elif KOLCUOĞLU), İstanbul: Koç Sistem Yayınları, 1998, ss.154-156.

⁴⁰ Muhittin TATAROĞLU, Bayram COŞKUN, “Bilgi İletişim Teknolojileri ve E-Devletin Etik Açısından İrdelenmesi”, < <http://www.etikturkiye.com/etik/kyonetim/Tataroglu.pdf>>, (Erişim:13.10.2009).

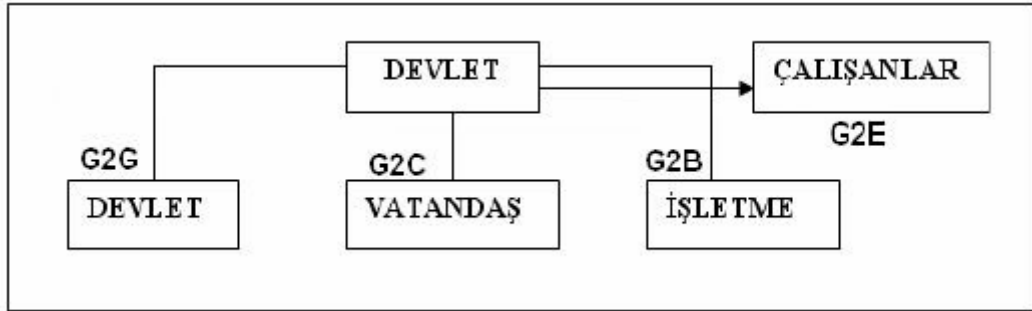
verimlilik artışını hedefleyen devlet modeli olarak tanımlanmaktadır. E-devlet projesi, en geniş anlamıyla daha iyi bir devlet yapısının oluşturulmasını amaçlar, yani e-devlet, “e”den çok, “devlet”e odaklanmaktadır. E-devleti oluşturan temel unsurlar, e-şirket, e-kurumdur e-vatandaş. Her biri kendi içerisinde “e” olgusunu gerçekleştirmeye uğraşacak ve birbirinden etkilenerek güçlenip gelişecek ve giderek e-devlet oluşacaktır. E-devlet’in sunacağı temel hizmetlerin yönü üç grupta toplanabilir:⁴¹

- Devletten Devlete (Government to Government – G2G),
- Devletten Vatandaşa (Government to Citizens – G2C),
- Devletten iş yaşamına (Government to Business – G2B),

Bazı kaynaklarda bu üç gruba ilaveten dördüncüsü olarak da;

- Devletten Çalışanlara⁴² (Government to Employess – G2E).
bulunmaktadır.

Şekil 2: Elektronik Ortamda Devlet (Kamu)-Vatandaş-İşletme - Çalışan Etkileşimleri

Kaynak : Murat ERDAL, Elektronik Devlet “E-Türkiye ve Kurumsal Dönüşüm”, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004, s.4.

Etkileşim; etkileşimin yönüne ‘İç Etkileşim’ ve ‘Dış Etkileşim’ şeklinde iki gruba da ayrılabilir;

İç Etkileşim :

Devletten – Devlete (Kamudan – Kamuya)

Devletten – Çalışanlara (Kamu - Kamu Çalışanları)

⁴¹ R.Erdem ERKUL, “Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm Ve Türkiye’de Kamu Yönetimi Öğretimine Yansımaları”, “II. Kamu Yönetimi Forumu”, Eylül 2004, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s.213.

⁴² Murat ERDAL, Elektronik Devlet “E-Türkiye ve Kurumsal Dönüşüm”, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004, s.4.

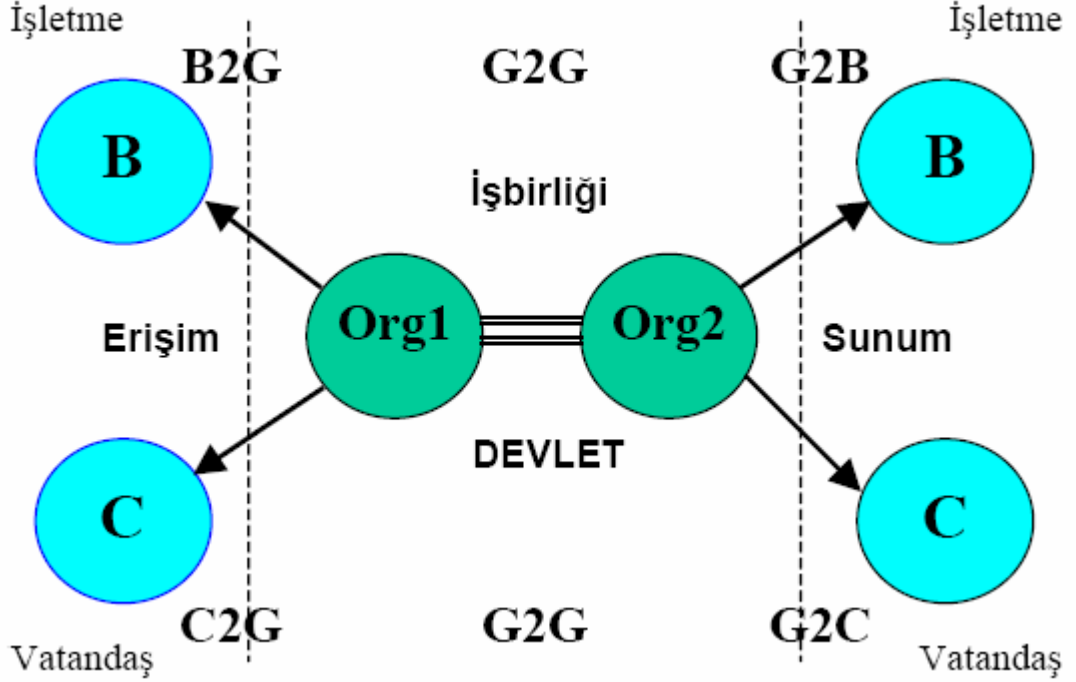
Dış İlişkiler;

Devlet – Vatandaş

Devlet – İşletmeler (İş Yaşamı)

Aşağıda bu gruplandırmaya ait şekil yer almaktadır.

Şekil 3: Elektronik Devlet Modelinde Devlet-Vatandaş-İşletme Arakesiti

Kaynak: ("E-Governance: Interfacing Citizens With Government, E-Governance", <www.adb.org/Documents>, (02/11/06))'den aktaran; Sergey KARTAŞOV, <<http://www.manas.kg/sbe/tezler/maliye/sergeykartasov.pdf>>, (Erişim:12.10.2009).

1.4.1. Devletten Devlete Etkileşim

Devletten devlete etkileşim(Government to Government- G2G) gerek tüm kamu yönetim birimleri arasındaki yatay ilişkileri, gerekse merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkileri kapsamaktadır.⁴³ Diğer bir deyişle devletin kendi kurumları ve diğer devlet kurumları ile olan ilişkilerini kapsamaktadır.

Devlet faaliyetlerini yerine getirirken özellikle de strateji geliştirirken bilgiye gereksinim duyar. Kamuda bilgi akışının büyük bir bölümü devletin kendi kurumları arasındaki bilgi akışıdır. ÖSYM'den üniversitelere, üniversitelerden ÖSYM'ye,

⁴³ ERKUL, a.g.m., s.215.

Üniversitelerden askerlik şubelerine, askerlik şubelerinden nüfus müdürlüklerine, nüfus müdürlüklerinden askerlik şubelerine vb. gibi. Kurumlar arasında bilgi akışına yönelik entegrasyon önemlidir. Entegrasyon sağlanmadan her kurumun kendi bilgi standardını (database, iletişim) oluşturması, sonradan kurumlar arası entegrasyonu zorlaştıracığı gibi aynı çalışmaların tekrarlanmasına neden olacaktır.

Günümüzde kurumlararası veri iletişimi amacıyla kullanılan Elektronik Veri Değişimi (EDI) sistemleri yerini web tabanlı uygulamalara bırakmaktadır. Bu yolla verinin kümesel transferi yerine çevrim içi paylaşımı yöntemi benimsenmektedir. Veri transferi sırasındaki uzun beklemler kaybolmaktadır. Kurumlar arası etkileşimde bilgi akışı genellikle web sayfaları şeklinde değil son yıllarda geliştirilen web servisleri sayesinde yapılmaktadır.⁴⁴ Web servisleri sayesinde insan faktörü tamamen ortadan kalktığından kurumlar arası bilgi akışı daha hızlı ve güvenli bir hal almıştır.

1.4.2. Devlet -Vatandaş Etkileşimi

Devletten vatandaşa etkileşim (Government to Citizen- G2C) devlet ile vatandaşlar arasındaki tüm ilişkiler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Vatandaşın doğumundan ölümüne kadar geçen süre içinde tüm kamu kurum ve kuruluşlarından vatandaşa yönelik sunulan hizmetlerin mümkün olduğunca e-devlet yoluyla çözülmesi öngörülmektedir. Vatandaş açısından e-devlet organizasyonunun başarısı kendisine yönelik etkileşimin başarısıyla ölçülür.⁴⁵

Devlet vatandaş etkileşimi genellikle web sayfaları aracılığı ile yapılmaktadır. Vatandaşın kendisine sunulan e-devlet hizmetlerinden faydalanabilmesi için internete erişimin olması gerekmektedir. Dolayısıyla e-devletin başarısı vatandaşların bilgisayar sahibi olma ve internete ulaşabilme olanağı ile doğru orantılı olacaktır.

⁴⁴ Web sayfaları üzerinden bilgi paylaşımı yapılabilmesi için insan emeğinin olması gerekmektedir. Başka bilgisayar programları web sayfalarındaki bilgileri işlemeleri pek mümkün değildir. Web servislerinde ise herhangi bir görsel unsur olmayıp arka planda başka bilgisayara bilgi aktarılmaktadır. Web sayfalarını 'insanlar', Web servislerini 'diğer bilgisayar programları' kullanır.

⁴⁵ Adnan GERÇEK, "Gelir İdaresinde E-Devlet Uygulamaları ve Değerlendirilmesi", Güncel Mali Konular, (Ed.:Nihat EDİZDOĞAN), Bursa: Dora Yayınları, 2009, s.141.

Ülkemizde vatandaşlar arasında e-devletin en büyük kullanım nedenlerinden biri %20 ile bilgi arayışıdır. Devlet formlarını yazdırmak, devlet kurumlarına kişisel ve ailesel bilgi vermek, kredi kartı ve banka hesap numarası içeren devlet hizmeti ve ürünlerden yararlanma gibi e-devlet işlemleri yapılmaktadır.⁴⁶

Zaman içerisinde, her ne kadar, yeni ve değişik öneriler gündeme taşınmış olsa da e-devlet oluşumu için teknolojik anlamda vatandaşla etkileşim kurulabilen dört platformdan söz etmek mümkündür. Bunlar:⁴⁷

- İnternet ve web aracılığı ile işlem,
- Etkileşimli telefon (sabit veya mobil) kullanılarak işlem,
- Kiosk kullanımı yoluyla işlem,
- Sayısal televizyonlar aracılığıyla işlem olarak belirtilebilir.

1.4.3. Devlet-İş Hayatı Etkileşimi

Devletten iş hayatına etkileşim (Government to Business- G2B) kamu alımları tarzı ticari kuruluşlardan kamuya ya da kamu kuruluşlarından ticari kuruluşlara doğru gelişen tüm ticari ilişkileri içerdiği gibi, sivil toplum kuruluşları veya diğer toplumsal oluşumlar da dahil olmak üzere tüm kuruluşlarla olan karşılıklı ilişkilerde bu kapsama girmektedir.⁴⁸

“Kuruluş aşamasındaki işletmeler, vergi dairesi, ticaret odası gibi kurumların; ticaret siciline kayıt, gerekli izin ve onayların alınması, formların tedariki ve başvuruların yapılması gibi işlem ve süreçlerine internet üzerinden erişim sağlanabilmektedir. İşletme, günlük faaliyetlerini sürdürürken, yükümlü olduğu çeşitli vergilerin ödenmesi, elektrik- su- doğal gaz harcamalarının izlenmesi, bankacılık ve finans işlemleri, ithalat- ihracat- gümrük düzenlemeleri, iş ve ticaret hukukundan kaynaklanan sorumlulukların yerine getirilmesi, çalışma ve sosyal güvenlikle ilgili mevzuata uygun hareket edilmesi kapsamında e-devlet kavramıyla iç içe bulunmaktadır.

⁴⁶ Verda Canbey ÖZGÜLER ,Yeni Ekonomi Anlayışı Kapsamında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Türkiye Örneği, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1479,2003, s.189.

⁴⁷ Türkiye Bilişim Şurası, “E-Devlet” Çalışma Grubu Raporu, 2002, Ankara s.5.

⁴⁸ Özgür UÇKAN,“E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye”, 2003, İstanbul: Literatür Yayıncılık.s.47-48.

Bir işletmenin varlığının sonlandırmasında karşı karşıya kaldığı ve tamamlamakla yükümlü olduğu çeşitli süreçler bulunmaktadır. Kapanma, iflas, devir veya birleşme gibi çeşitli yeni durum ve statüler için devletin ortaya koymuş olduğu hukuksal ve ticari olarak adlandırabileceğimiz tüm zorunluluklar bu kapsam içerisinde değerlendirilmelidir. Kuruluş ve varlığını sürdürme aşamalarında olduğu gibi bu aşamada da ilgili kurumlardan form ve dilekçelerin doldurulması, gerekli izin ve onayların alınması, ilanların çıkartılması elektronik ortam üzerinden sağlanabilmektedir.”⁴⁹ İşletmeler ve sivil toplum kuruluşları gibi organizasyonların kuruluşundan tasfiyesine kadar yapılan tüm işlemlerin e-devlet uygulamaları ile gerçekleştirilmesi devlet–işletme etkileşimini oluşturmaktadır.

1.4.4. Devlet-Çalışan Etkileşimi

Devletin çalışanlarına yönelik sunduğu bu kapsamdaki e-devlet hizmetleriyle çalışanların maaş, izin, emeklilik, sağlık kayıtları, yapılan kesintiler gibi bilgilere kolayca ulaşabilmeleri amaçlanmaktadır. Devletin çalışanları ile arasındaki işlemleri elektronik ortamda gerçekleştirmesi “hem kağıttan, hem zamandan, hem de emekten tasarruf edilmesini” sağlayacaktır. E-devlet uygulamaları ile çalışanlar arasındaki iş paylaşımı belirginleşecek, yanlış ya da eksik yapılan işlemleri kimlerin ne zaman yaptığı elektronik ortamda kolaylıkla izlenebilecek ve çalışanlar arasında işe yönelik kişisel çatışmalar azalacak, bu da iş verimini arttıracaktır.

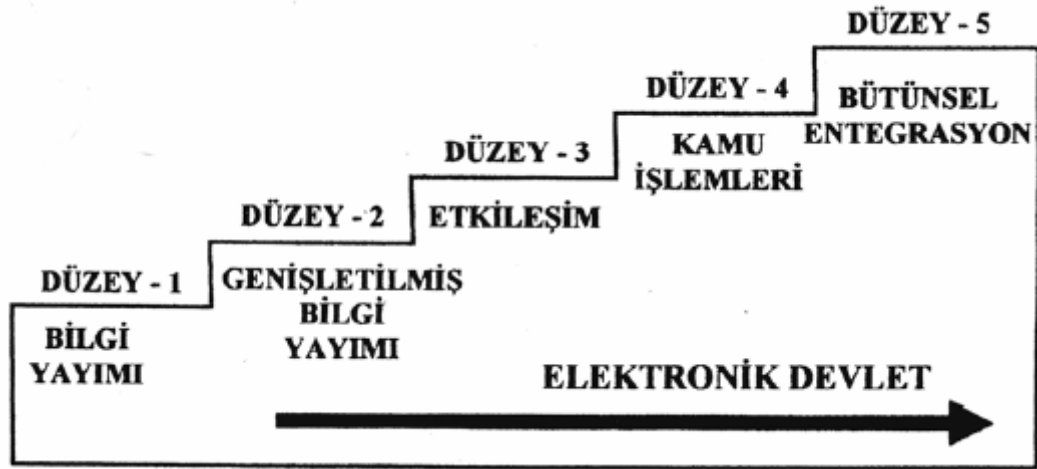
Çalışanların kendi alanları ile ilgili elektronik ortamda oluşturdukları gruplar sayesinde, işe yönelik bilgi paylaşımını arttırmaktadır. Bilgi paylaşım grupları kullanılan e-devlet uygulaması bünyesinde bir forum şeklinde, ya da o işe yönelik oluşturulmuş web siteleri sayesinde olmaktadır. Örneğin: mutemetlik işlemleri için www.mutemet.net, öğretmenler için www.ogretmen.com gibi bilgi paylaşımına yönelik forum siteleri bulunmaktadır.

⁴⁹ Şükrü YILDIRIM, Kamu Hizmetlerinde Etkinliğin Ve Verimliliğin Arttırılmasında E-Devletin Rolü Ve Bir E-Devlet Uygulaması: Kimlik Paylaşım Sistemi (Kps), Doktora Tezi, Konya 2007, s.223.

1.5. E-DEVLETE GEÇİŞ AŞAMALARI

E-devlet yapısı itibarıyla teknoloji ve özellikle bilgi işlem ağırlıklıdır. Kamuda teknoloji ağırlıklı iş süreçlerinin yeniden yapılandırılması uzun dönemli çalışmalarla mümkün olmaktadır. E-devlet dönüşüm süreci beş aşamada ele alınmaktadır. Bu aşamalar: (i) bilgi yayım aşaması, (ii) genişletilmiş bilgi yayım aşaması, (iii) etkileşim aşaması, (iv) işlem aşaması, (v) dönüşüm aşamasıdır.

Şekil 4:E-Devletin Gelişim Aşamaları

Kaynak : Murat ERDAL, Elektronik Devlet "E-Türkiye ve Kurumsal Dönüşüm", İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004, s.4.

1.5.1. Bilgi Yayımı Aşaması

E-devletin ilk aşaması olan bilgi aşaması genellikle bilgi yüklü bir web sitesine sahip olmaktan, yani internet varlığından ibarettir. Bilgi aşaması, ilgili kamu kurumunun kendisine ait bir web sayfası üzerinden genel bilgileri yayınlamasıdır. Bu aşamada web sayfaları üzerinden tek yönlü (devletten işletme ya da vatandaşa doğru) bir bilgi sunumu vardır. Tek yönlü bir bilgi akışı olduğu için kişisel yada özel bilgilere ulaşamaz. Bilgi yayım aşaması, kurumun gazete, dergi, televizyon gibi basın yayın yoluyla duyuracağı bilgileri kendi web sayfasından yayınlaması olarak da ifade edilebilir.⁵⁰

⁵⁰ UÇKAN a.g.e., s.160.

Bilgi aşamasından önce kullanıcıların bilgilere ulaşabilmesinin ön şartı olan genel ağın (internet) ve lokal ağın (intranet) (donanım alt yapısının) oluşturulması gerekmektedir.

1.5.2. Genişletilmiş Bilgi Yayımı Aşaması

Bu aşamada da devletten yurttaşlara doğru tek yönlü bir bilgi akışı sağlanır. Bilgilendirmeye yönelik e-devlet uygulamaları bilgi yayımı aşamasına göre sayı olarak daha fazla ve düzenli olarak güncellenen yapıdadırlar.

Genişletilmiş bilgi aşamasına geçişe örnek olarak, bazı kamu kurumları tarafından yapılan sınav sonuçlarının gazetelerde yayınlanmasından vazgeçilerek, kendi web sayfalarında, liste olarak yayınlanması verilebilir. Herhangi bir sorgulama olmadığından ve tek yönlü iletişim olduğundan, yayımlanan bilgilere tüm vatandaşlar ulaşabilirler.

1.5.3. Etkileşim Aşaması

Kamu bilgilerine ulaşma olanağı, elektronik devletin sadece bir yüzüdür. E-devlet, vatandaşların bilgiye erişme taleplerini karşılamakla kalmamakta, ayrıca kamu hizmetlerinin elektronik yapılar içinde görülmesi, vatandaşların kendileri hakkındaki bilgileri sorunsuz ve kolay bir şekilde konuyla ilgili birimlere aktarabilmesini içermektedir⁵¹

Bu aşamada hizmeti alanlar yani kullanıcılar ile hizmeti sunan kurum arasında karşılıklı etkileşim bulunmaktadır. Kullanıcılar, yetkililere e-posta gönderebilir, site içi arama motorlarında istedikleri kişisel ya da genel bilgiyi sorgulayabilir (vergi borcu, nüfus kayıtları vb.), resmi işlemler için kullanılan form ve belgeleri indirebilir.⁵² Bu aşamada bilgi akışı çift yönlüdür.

⁵¹ Halil MUTİOĞLU, “Küreselleşme ve E-(tik) Devlet”, I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, İzmit: K.Ü. İ.İ.B.F. Yayını, 2002, s.962.

⁵² UÇKAN, a.g.e, s.49.

Yazılım (software) teknolojileri alanındaki gelişmelerle çift yönlü bilgi akışının sağlanabilmesiyle bu aşama uygulanabilir duruma gelmiştir. Bu aşamada kullanıcıdan tanımlama bilgileri istenerek, hizmetlerin sunumunda bireyselleştirme gidilebilmektedir. Örneğin; bilgi yayımı aşamasında liste şeklinde web sayfasından yayınlanan sınav sonuçları, etkileşim aşamasına geçişle kullanıcıdan sınav yada kimlik numarası gibi bilgiler istenerek ilgili kişiye ait veriler web sayfası aracılığı ile sunulmaktadır.

1.5.4. İşlem Aşaması

Bu aşama, etkileşim aşamasının daha ileri aşamasıdır. Bu aşamada, bilgi akış güvenliği önlemleri alınmış olduğundan, hizmetten faydalanacak kişinin gerçekten o kişi olup olmadığı elektronik olarak teyit edilir. Teyit işleminden sonra vatandaş çeşitli resmi işlemlerini, başvurularını, çeşitli ödemeleri, kendisinden istenecek resmi bilgilerin girişlerini çevrimiçi (online) olarak yapabilmektedir. İşlem aşamasının tam verimli uygulanabilmesi için elektronik imzanın yaygınlaştırılması ve kullanılması gerekmektedir.⁵³ Örneğin; ÖSYS sınavına başvuran bir öğrencinin tercih işlemlerini internet üzerinden yapabilmesi bir işlem aşamasıdır. Yine, bir üniversite öğrencisinin, derslerini internet üzerinden seçmesi işlem aşamasıdır. İşlem aşamasında kurumlar arası entegrasyon sağlanamadığından, uygulamalardan faydalanabilmek için hizmeti sunan her kurumdan ayrı ayrı kullanıcı adı ve şifre alınması gerekmektedir.

1.5.5. Dönüşüm Aşaması (Bütünsel Entegrasyon Aşaması)

Bu aşamada, farklı kamu birimlerinin hizmetlerinin entegrasyonu sağlanmaktadır. Arka planda, kullanıcılar tarafından fark edilmeyen hizmet/uygulamaların entegrasyonu ile iş süreçlerinin yeniden yapılandırılması ve tek bir kamu hizmet portalı üzerinde toplanması söz konusudur.⁵⁴

⁵³ Hasan GÜL, "Kamu Kuruluşlarında Elektronik Hizmetlerin Yaygınlaştırılması (E-devlet)", Maliye Dergisi, Sayı: 140, s.2.

⁵⁴ ERDAL, a.g.e, s:12.

Bu son aşamada, elektronik kamu yönetimi, yerel, bölgesel, ulusal tüm kamu yönetim birimlerinin, genel bir kamu ağ omurgası üzerinden birbirine bağlandığı, bütünsel ve kesintisiz bir hizmet sunabildiği, tek duraklı (one-stop) bir yapıdır ve yurttaşlar ya da kuruluşlar tek bir adresten diledikleri tüm hizmetlere ulaşabilir. Aynı zamanda bu yapı, kamu yönetim birimlerini ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerde birbirine bağlaması bakımından sunduğu yatay koordinasyon imkânlarıyla, gayri merkezi yönetsel süreçlerin işleyişini sağlamaktadır. Dönüşüm aşaması, hizmet sağlama etkinliğinin yanı sıra, geliştirilmiş katılım platformlarıyla yurttaşların izleme ve denetim imkânlarını artıracak, kamu yönetimlerini daha katılımcı bir temelde konumlandırarak bir aşama olarak görülmektedir.⁵⁵

E-devlet gelişimindeki son aşamada; gelişmiş kamu sektörünü yansıtan, hesap verilebilirlik ölçülerini içeren ve siyasal dönüşüme hizmet eden kamu web sitelerini öne çıkaran “interaktif demokrasi”dir. Bu aşamada, tamamen, çalışan online hizmetlerin yanında, yurttaşların kişisel gereksinimlerine göre özelleştirilebilen sistemler ortaya çıkmaktadır.⁵⁶

1.6. E-DEVLETİN YAPILANDIRILMASINA İLİŞKİN SORUNLAR

E-devlet konusunda, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere rağmen, kısa zamanda ve sorunsuz olarak gerçekleştirilebilecek bir yapısal değişim öngörülmemelidir. Daha önce de vurgulandığı gibi, söz konusu yapı yeni bir toplumsal kültür ve anlayışı gerektirmektedir. Sorunlardan bir kısmı kamu yönetim kademelerinden, bir bölümü kullanıcılardan, bir bölümü her ikisinden birden ve bir bölümü de teknik ve yasal altyapının kurulması ve sürdürülmesindeki zorluklardan kaynaklanmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ UÇKAN, a.g.e., s.49.

⁵⁶ Kemal ATMACA, “E-Devlet’ten Olgun Devlet’e Ya da E-Devlet’in Olgunlaştırılması”, Dış İşleri Bakanlığı Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı:33, Mayıs 2009, s.44.

⁵⁷ İNCE, a.g.e., s.29-30.

1.6.1. E-Devletin Hukuksal Yapısı

E-devlet yapılanmasını gerçekleştirmek için yeni yasal düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır. Hukuksal düzenlemelerin eksikliği e-devletin önündeki en büyük engeller arasındadır.⁵⁸

Hızlı değişen bilişim teknolojilerinin yoğun olarak kullanımı, yaşamın her alanında kolaylıklar ve yenikler oluşturduğu gibi bir çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların başta gelenlerinden biri de hukuk alanında yaşanmaktadır. Yasal düzenlemeler yapılmadan uygulamaların hayata geçirilmesi hizmet alımı sonrasında büyük problemlere yol açabilmektedir. Gerekli yasal düzenlemelerin alt yapı olarak hazırlanması aşamasından sonra, ağ ortamında işlemlerin yürütülmesi bir çok fayda sağlayacaktır. Ancak elektronik ortamda yapılan bir çok ticari işlemde çıkabilecek yasal sorunlara henüz bir çok ülke cevap bulamamaktadır. Uygulamada bir çok ülkede farklılıklar gözlenmektedir. Hukuksal alanda önümüze çıkan sorunlardan en önemlisi hizmeti ya da eylemi elektronik ortamda kimin yaptığının belirlenmesi ve elektronik bilgi içeriğinin doğrulanmasıdır. Teknik olarak bu tespit elektronik imza⁵⁹ ile çözülebilmektedir.

Ülkemizde elektronik imza ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. 23 Ocak 2004 de Resmi Gazete’de yayımlanan 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu ile elektronik imzanın hukuki yapısı ve elektronik imzanın kullanımına ilişkin işlemler yasal çerçeve altına alınmıştır. Kanununun 5. maddesi ile güvenli elektronik imzanın elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğuracağı hüküm altına alınmıştır. 818 Sayılı Borçlar Kanunu’nun 14/1 maddesine ek cümle olarak “güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haizdir” ifadesi eklenmiştir.

Elektronik imzanın kabulü sonrası kurumlar, tüm mevzuatını hem ulusal, hem de uluslararası koşullara uygun hale getirmelidir. E-devlet oluşumunda en belirgin ve

⁵⁸ Ercan ALPTÜRK, “İnternet Ve Etkin Devlet”, < <http://www.ceterisparibus.net/arsiv.htm>>, (Erişim:12.11.2009).

⁵⁹ Elektronik İmza (e-imza): Elektronik ortamda gönderilen belgelerin hangi kuruma ya da kişiye ait olduğunu doğrulayan e-imza, ıslak imza yani elle atılan imza ile eşit statüye sahip bir uygulamadır. Sahibinin elektronik ortamdaki nüfus cüzdanı ya da pasaportu olarak algılanan elektronik imza, güvenilir kabul edilen ve sertifika otoritesi olarak adlandırılan kurumlar tarafından dağıtılıp izlenmektedir.

yaygın uygulama elektronik imza ve sayısal imza, vazgeçilmez ve önceliği çok yüksek uygulamalardan biridir.⁶⁰

1.6.2. E-Devletin Finansmanı

E-devlet projelerinin başarılı olabilmeleri için projeleri yeni teknolojik gelişmelere adapte etmek gerekmektedir. E-devlete geçişte ve sonrasında bilgi işlem harcamalarının süreklilik arz etmesi gerekir. Bilindiği gibi günümüzde bilgi teknolojisinde değişim sıklığı 3 ay gibi kısa bir süreye inmiştir.⁶¹ Bilgisayar teknolojilerinin ekonomik ömrü 3 yıla, teknolojik ömrü 1 yıla inmiştir. Bu yüzden e-devlet'te sürekli ve anında yatırım yapılabilmesi için finansal kaynaklara ihtiyaç vardır. Bu yatırımları sadece bilgi işlem yatırımları olarak görmek yanlıştır. Kurumdaki tüm birimleri ilgilendiren bu yatırımlara bütünsel bir yaklaşım gerekir. E-devletin işletiminden sorumlu nitelikli teknik eleman istihdamı için de bu gereklidir.⁶²

E-devlet ciddi finans kaynaklarının yatırıma dönüştürülmesini gerektirdiği için, finansman için klasik bütçe hazırlama usullerinin dışında yeni modeller oluşturulmalıdır. E-devlet yatırımları bilgi işlem bütçelerinin dışındaki tüm birimleri de ilgilendiren bir yaklaşım gerektirir.⁶³

1.6.3. Lider İniyatifi

Kamu yönetiminin işleyişini geleneksek usullerden çıkartarak, çağın gereklerin uygun bir sisteme kavuşturmak için öncelikle liderlerin e-devlet fikrine yakınlaşması kaçınılmazdır. Bu konuda ilerlemiş birçok ülkede, elektronik devlet uygulamalarına

⁶⁰ YILDIRIM, a.g.e, s.252.

⁶¹ Milli Emlak Genel Müdürlüğü, "E-Devlet – Milli Emlak", <http://www.milliemlak.gov.tr/kurumsal/projeler/e_devlet/c_icerik.htm#_Toc14491210>, (Erişim : 11.08.2009).

⁶² Milli Emlak Genel Müdürlüğü, <http://www.milliemlak.gov.tr/kurumsal/projeler/e_devlet/c_icerik.htm#_Toc14491210>, (Erişim : 11.08.2009).

⁶³ Türkiye Bilişim Derneği, "E-Devlet Dünya'da Neler Oluyor? Neredeyiz?", Çalışma Grubu Raporu, <<http://tbd.wmv.gen.tr/RaporlarPDF/RP2-2001.pdf>>, (Erişim: 19.10.2009).

geçiş lider inisiyatifi ile başlatılmış ve sürdürülmüştür.⁶⁴ E-devletin gelişiminde ortaya çıkan liderlik sorunu genel bir sorun olup, çoğunlukla liderlik pozisyonunda olanların alışagelmiş düzeninin dışına çıkmakta gösterdikleri isteksizlikle belirgin hale gelmektedir.⁶⁵ E-devlet araçların ağırlıklı olarak teknoloji yoğun araçlar olduğu düşünüldüğünde ve lider konumunda olanların genelde orta yaş ve üzeri kişiler olduğu göz önüne alındığında bilgisayar ve teknolojik aletlere daha uzak kalacakları düşünülebilir.

Ülkemizde lider inisiyatifi ile ilgili; E-devlete sahip çıkan, sorumluluğunu üstlenen, işi sadece ülkenin bilişim vizyonu ve stratejilerini geliştirmek olan partiler üstü düzenleyici, sürekli çalışan bir kurum kurulmalıdır.⁶⁶

1.6.4. Eğitim / Adaptasyon

Uygulayıcıların bilgi ve iletişim teknolojilerine adaptasyonu ve bu yönde uzmanlaşmaları zaman alacaktır. Ayrıca, geliştirilecek süreç yeni bir kamu yönetimi anlayışını da beraberinde getireceğinden, kamu çalışanlarının eğitimi ve adaptasyonun beklenenden daha uzun bir süreye yayılacağı öngörülebilir. Geleneksel bürokrasinin usulleri ve araçları ile çalışmaya alışmış olan bir kitlenin, yeni bir sisteme kısa sürede tümüyle uyum sağlaması beklenmemelidir. Bu bakımdan, uygulayıcıların eğitim ihtiyacı yoğun ve sistemli hizmet içi programlarla giderilmeli, eğitimin sürekliliği sağlanmalıdır.⁶⁷

Vatandaşların bilgi teknolojisi kullanma yeteneklerinin geliştirilmesi ise daha uzun bir süreçtir. Çünkü, eğitilecek kitle uyum yeteneği bakımından daha heterojendir. Bilgisayar okur-yazarlığı sadece elektronik devletin işleyişine katılım ve bunun sağlayacağı hizmet kolaylıklarından daha fazla yararlanmanın değil, bilgi çağının bir gereğidir. Esas olarak, kamu çalışanı olsun ya da olmasın, her vatandaş aynı zamanda

⁶⁴ YILDIRIM, a.g.e., s.252.

⁶⁵ İNCE, a.g.e., s.30.

⁶⁶ Coşkun Can AKTAN, "E-Devlete Geçiş: Bazı Sorunlar ve Çözüm Önerileri", <<http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/sorunlar-cozum.htm>>, (Erişim: 11.09.2009).

⁶⁷ İNCE, a.g.e., s.32.

e-devletin kullanıcısı, yani elektronik devlet hizmetini talep eden kişidir. Eğitilebilir yaşta olan vatandaşların eğitim süreçleri ile sistematik eğitim yaşının üzerinde olan vatandaşların eğitim süreçleri farklı olacaktır. E-devlet mantığının ve işleyişinin farklı gruplarca öğrenilmesi ve benimsenmesi süreci de farklı olacaktır. E-devletin sağladığı kolaylıklar fark edilmeye ve algılanmaya başlandıkça, kullanıcıların eğitim süreci de hızlanacaktır.⁶⁸

1.6.5. Standardizasyon

Standardizasyon, E-devletde 'olmazsa olmaz' mutlak bir gereklilik olup, ilgili tarafların yardım/işbirliği ile belirli kurallar koyma ve bu kuralları uygulama işlemidir. Standartların en önemli özelliği, değişen şartlara ve gelişen teknolojiye uyum sağlayabilme becerisine sahip olmasıdır. E-devlet oluşumunda en önemli unsurlardan biri veri/bilgi paylaşımı olup, bunun temelinde ise standartlara uygun altyapı ve yazılım üretimi yatmaktadır. Uluslararası standardı olan bilgi alanlarının aynı formatta kullanılmasının sağlanması, uluslararası standardı olmayan bilgi alanlarının ise özerk kurum tarafından görevlendirilecek bir birimce belirlenmesi (yayınlanması) ve tüm kurumların bu standartlar çerçevesinde kayıtlarını güncellemesi gerekmektedir.⁶⁹ Standartların sağlanamaması; birbirinden bağımsız e-devlet uygulamalarının daha sonradan bir birileri ile entegrasyonu saptamak oldukça güç ve maliyetli olacaktır. Bu daha önce belirtilen e-devlete geçiş aşamalarından “Dönüşüm Aşaması”na geçişi zorlaştıracaktır.⁷⁰

1.6.6. Bilginin Gizliliği Ve Güvenilirliği

Kişisel bilgilerin elektronik ortamda ne şekilde kullanıldığı ve nasıl korunduğu en çok endişe yaratan konuların başında gelmektedir. Bu nedenle, kişisel bilgilerin

⁶⁸ İNCE, a.g.e., s.32.

⁶⁹ Milli Emlak Genel Müdürlüğü, “E-Devlet – Milli Emlak”, <http://www.milliemlak.gov.tr/kurumsal/projeler/e_devlet/c_icerik.htm#_Toc14491210>, (Erişim : 11.08.2009).

⁷⁰ Örneğin Celal Bayar Üniversitesi'nden çeşitli istatistik bilgileri talep eden kurumlardan bazıları (ASAL, ESHOT ve YÖK gibi) tamamen farklı yazılım teknolojileri kullanarak farklı formatlarda bilgiler istemektedirler. Bu durum, bir otomasyonda paylaşımaya yönelik birden fazla modül olmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca otomasyon üzerinde bir değişiklik yapıldığında bütün modüllerinde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu ise otomasyonda değişiklik yapmaya yönelik emeği ve hata oranını arttırmaktadır.

gizliliği sağlanmalı ve kişiye ait hangi bilginin hangi yetkilerle kullanılacağı yasal süreçlerle tanımlanmalıdır. Bireyin kişisel bilgilerinin ne amaçla istendiği açık ve anlaşılır bir şekilde belirtilmelidir.⁷¹ Bunun yanı sıra günümüz teknolojisi ile, elektronik ortamda gerekli önlemlerin alınmadığı durumlarda, kişisel bilgilerin söz konusu bireyin rızası ve bilgisi dışında ele geçirilmesi mümkündür. Buradaki "kişisel bilgi" ifadesi sadece gerçek kişilerin isim, unvan, sağlık, finansal vb. bilgilerini değil, şirketlere ait idari, teknik ya da ticari bilgiyi de içermektedir. Kişisel bilgilerin toplanması (hatta rızaları olmadan ele geçirilmesi) ve pazarlanması, giderek önemli bir ekonomik sektör haline gelmiştir.

Bilginin güvenilirliğinde ise kontrol edilecek iki durum vardır. Birincisi gönderilen bilginin ilgili kurum yada kişi tarafından gönderildiğinin teyidi, ikincisi gönderilen bilginin başkaları tarafından herhangi bir değişikliğe uğratılıp uğratılmadığıdır. Gönderenin ve içeriğin doğruluğunun onaylanması sorunu elektronik imza ile çözülebilmektedir.

1.6.7. Ağa Erişim / Telekomünikasyon

Telekomünikasyon altyapısı, gelişmekte olan bir ülkede en önemli etkenlerden biridir. Bir ülkede ağ teknolojisi yoksa e-devletten bahsetmek mümkün değildir.⁷² Dolayısıyla dijital altyapının sağlıklı olması, internet erişiminin kesintisiz ve hızlı olması, ülkenin fiziksel durumuna uygun yeraltı ve yerüstü teknik donanımın doğru olarak belirlenmesi gereklidir.⁷³

Ağa erişim imkânlarının iyileştirilmesi; yüksek maliyetli, yüksek kapasiteli, geniş bant aralığına sahip iletişim ağlarının kurulmasını gerektirmektedir. Ayrıca pek çok ülkede başlatıldığı gibi, sadece bireysel kullanım için değil, kamunun ortak

⁷¹ Coşkun Can Aktan, "E-Devlet", <<http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/kavram.htm>>, (Erişim:10.10.2009).

⁷² Ahmet ULUSOY, Birol KARAKURT, "Türkiye'nin E-Devlete Geçiş Zorunluluğu", I. Ulusal Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi Tebliğleri Bildiriler Kitabı, İzmit, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 10-11 Mayıs 2002, s.39.

⁷³ Gökhan ÇOBAN, E-Devlet ve İstanbul Valiliği Uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 2006, s.29.

kullanımına açık, merkezi, kolay ulaşılabilir yerlerde, ulusal bilgi ağına erişim istasyonlarının kurulması ve yaygınlaştırılması da gerekmektedir.

Özellikle e-devlet hizmetlerinin son kullanıcısı olan vatandaşın internete bağlanabilmesi e-devlet hizmetlerinin verimini arttırıcı bir etken olacaktır. Bunun için telekomünikasyon alt yapısının yanı sıra bağlantı maliyetlerinin vatandaşların karşılayabileceği bir düzeyde olması gerekmektedir.

1.6.8. İstihdam / Mevcut İşlerin Kaybedilmesi

E-devlet açısından istihdam sorunu, esas itibarıyla eğitim süreci ile birlikte düşünülmesi gereken bir konudur. Bir başka ifadeyle, geçmiş oldukları eğitim süreci aracılığıyla bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda yeteneklerini geliştirmiş olan bireyler, e-devletin gerektirdiği yetenekler konusunda da yeterli olacaklar ve iş bulmaları kolaylaşacaktır. "Yeni ekonomi" olarak ifade edilen bilgi ekonomisinde, diğer alanlarda olduğu gibi kamu sektöründe de artık gerek duyulmayan işler giderek kaybolacak, bunların yerini yeni iş tanımları ve yeni işler alacaktır. E-devlet, yapısı ve işleyişi göz önüne alındığında nitelikli personel istihdamını gerektiren bir oluşumdur. Buna uygun olarak eğitim görecekt kişilerin elektronik devlet içerisinde gerekli işlere yerleştirilmeleri de zaman alacak bir süreçtir. Yeni sisteme yeterince ayak uyduramayan personelin işten uzaklaştırılması çoğu zaman pratik olarak mümkün olmayacağından, istihdam sorununun bu boyutu da düşünülmelidir. Ayrıca, daha az personele ihtiyaç duyan ve esnek zamanlı çalışma açısından da uygun olan elektronik devlet yapısı, özellikle işsizlikle ilgili sorunları bulunan ülkeler açısından sorunun bir başka boyutunu daha düşündürmektedir.⁷⁴

1.6.9. Elektronik Kamu Hizmetlerinin Fiyatlandırılması

Bir kamu kurumunun elektronik ortamda sunacağı hizmetin fiyatı (eğer belirli bir ücret karşılığı olacaksa) belirlenmeden önce, ilgili kamu kurumunun elektronik

⁷⁴ İNCE, a.g.e., s.32.

ortamda verebileceği hizmetlerin belirlenmesi ve daha sonra da fiyatlandırma usulünün seçilmesi gerekmektedir. Hangi hizmetlerin elektronik ortamda, herhangi bir ücret talep edilmeden sunulabileceği, hangilerinin ise belirli bir bedelle verilebileceğinin belirlenmesi konusu ayrıca değerlendirilmelidir. Ayrıca, merkezi ya da yerel çeşitli kamu kurumlarınca verilecek benzer hizmetlerin de benzer fiyatlandırma politikaları çerçevesinde fiyatlandırılması ve uygulanması gerekecektir. Dolayısıyla, tüm kamu kurumlarını kapsayacak ortak bir fiyatlandırma politikası geliştirilmelidir.⁷⁵

Öte yandan dünyada e-devletin finansmanı konusunda belli başlı iki akım göze çarpmaktadır. Birinci akımın savunucuları, e-devletin bir kamu hizmeti olduğunu, dolayısıyla e-devlet giderlerinin vergi gelirleri ile karşılanabileceğini iddia etmektedirler. Diğer akımın taraftarları ise, vatandaşların e-devlet aracılığıyla elde ettiği bilgi ve hizmetler için bir ücret ödemesini savunmaktadırlar. Bu görüşün bir başka çeşidi ise kurumsal kullanıcılardan alınan ekstra bir ücretin bireysel kullanıcıları sübvansetmesi yoluyla bir tür çapraz finansman uygulamasının hayata geçirilmesidir. Bu iki yaklaşımın kesiştiği noktada ise sanal bilgi ve hizmetlerin çoğunun ücretsiz olduğu; buna karşılık bazılarının kullanımının ücrete tabi kılındığı karma sistemler bulunmaktadır.⁷⁶

1.6.10. Sayısal Bölünme (Sayısal Uçurum)

Dijital eşitsizlik (sayısal uçurum) kavramı, değişik coğrafi alanlarda sosyoekonomik koşullar bakımından farklılık gösteren ticari işletmeler ve bireylerin, “Bilgi ve İletişim Teknolojileri”ne (BİT) erişim imkânındaki adaletsizliği ifade etmektedir. Günümüzde dijital eşitsizlik; telefon, bilgisayar, internet gibi araçlara fiziksel erişim göstergeleriyle ölçülmektedir.⁷⁷

E-devlet hizmetlerinde BİT altyapısının kurulması kadar önemli olan diğer bir konu da, halkın bu teknolojiye adil bir şekilde erişiminin sağlanmasıdır. Kısaca, BİT’e erişimde adaletsizlik olarak tanımlanabilecek olan sayısal uçurumun azaltılması, E-

⁷⁵ İNCE, e.g.e., s.39.

⁷⁶ YILDIRIM, a.g.e., s.268.

⁷⁷ TATAROĞLU, COŞKUN, < <http://www.etikturkiye.com/etik/kyonetim/Tataroglu.pdf> >, (Erişim : 02.09.2009).

devlet uygulamalarına başlamış ülkelerde önem kazanmıştır.⁷⁸ Sayısal uçurum; ekonomik, sosyal ve siyasal eşitsizlikleri arttırmaktadır. Bu eşitsizlik gelir ve eğitim gibi kriterler açısından ayrıcalıklı olan grupların sosyoekonomik üstünlüklerinin güçlenerek, devam etmesine neden olmaktadır.⁷⁹ Günümüzde BİT, e-devlet uygulamalarıyla ekonomik ve sosyal yaşamın tüm katmanlarına nüfuz etmiş durumdadır. Sayısal bölünmenin fazla olması büyük maliyetlerle gerçekleştirilen e-devlet yatırımlarından, toplumun sadece küçük bir kısmının yararlanabilmesine neden olmaktadır.

⁷⁸ Sayıştay, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi Çevresinde Yürütülen Faaliyetler”, Sayıştay Başkanlığı Performans Denetimi Raporu, Haziran 2006, s.67.

⁷⁹ Sayıştay, a.g.r, s.67.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE E-DEVLETİN GELİŞİMİ

Türkiye’de e-devlet uygulamalarının temellerinin atılmasını ve girişimlerin tetiklenmesini sağlayan temel faktör Avrupa Birliği giriş süreci ve entegrasyon çalışmalarıdır.⁸⁰ Bu kapsamda önce Avrupa Birliği’ndeki gelişmeleri sonra Türkiye’de ki e-devlete yönelik gelişmeler incelenmiştir.

2.1. AVRUPA BİRLİĞİ’NDEKİ GELİŞMELER

Dünyadaki gelişmeler ışığında elektronik dönüşüm, AB’nin de gündemine girmiş, “Avrupa’nın gelecek 10 yılda dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline gelmesi” hedefini gerçekleştirmek üzere, 19-20 Haziran 2000 tarihinde “e-Avrupa Eylem Planı” kabul edilmiştir. Söz konusu eylem planları değiştirilerek, e-Avrupa Girişimi aday ülkelerde uygulanmak üzere 2001 yılında, “e-Avrupa+ Eylem Planı” hazırlanmıştır. Ülkemizin de bu girişime katılımını açıklamasıyla; bilgi toplumuna geçiş için, kamu kurumlarının kurum bazlı, düzensiz ve münferit girişimlerinin standart hale getirilmesi ve birleştirilmesi zorunluluğu gündeme gelmiştir.⁸¹

2.1.1. e-Avrupa 2002

23-24 Mart 2000 tarihlerinde Lizbon’da yapılan Avrupa Konseyi toplantısında, 15 AB ülkesinin hükümet ve devlet başkanları, Avrupa’nın gelecek on yılda “dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi” haline gelmesi hedefini koymuşlardır. Bu hedef, Avrupa’nın bir an önce bilgi tabanlı ekonominin, özellikle de internetin sağladığı fırsatlardan sonuna dek yararlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu hedefi gerçekleştirmek için devlet ve hükümet başkanları, Avrupa Konseyini ve Komisyonunu e-Avrupa Girişimi ve Lizbon Stratejisi ile uyumlu ve kapsamlı bir eylem

⁸⁰ Tuncer ÜNEY, “Devlet, E-Devlet Olmayı Başarabilecek Mi?”, <http://www.tbv.org.tr/TBV/Documents/Yayinlar/Makaleler/Devlet_e-DevletOlmayıBasarabilecek_mi.pdf>, (Erişim: 11.08.2009).

⁸¹ Sayıştay, a.g.r., s.25.

planını, ulusal girişimleri göz önüne alarak en üst düzeyde koordinasyon içinde hazırlamakla görevlendirmiştir.⁸²

Komisyon, e-Avrupa'nın ilk aşaması olan e-Avrupa 2002 Eylem Planı'nın taslağını 24 Mayıs 2000 tarihinde tamamlamıştır. Taslak, üye ülkeler tarafından tartışılmış ve 19-20 Haziran 2002'de Feira'da düzenlenen konsey toplantısında 64 hedeften oluşan ve 2002 sonuna kadar tamamlanması öngörülen e-Avrupa 2002 Eylem Planı kabul edilmiştir.⁸³ e-Avrupa 2002 Eylem Planı'nın temel başlıkları ve her başlıkta yer alan eylem sayıları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Tablo 2: 2002 e-Avrupa Eylem Planı Temel Başlıkları ve Eylem Sayısı

	BAŞLIK	Eylem Sayısı
1.	Daha Ucuz, Daha Hızlı, Daha Güvenli İnternet	18
	a) Daha ucuz ve daha hızlı internet erişimi	8
	b) Araştırmacılar ve öğrenciler için daha hızlı internet	4
	c) Güvenli ağlar ve akıllı kartlar	6
2.	İnsan Kaynağına Yatırım	17
	a) Avrupa gençliğinin sayısal çağa hazırlanması	6
	b) Bilgi tabanlı ekonomide iş gücü	6
c) Bilgi tabanlı ekonomiye herkesin katılımı	5	
3.	İnternet Kullanımının Teşvik Edilmesi	29
	a) e-Ticaretin hızlandırılması	9
	b) Elektronik devlet: Kamu hizmetlerine elektronik erişim	7
	c) Çevrimiçi sağlık	4
	d) Küresel ağlar için Avrupa sayısal içeriği	2
e) Akıllı ulaşım sistemleri	7	

Kaynak: DPT, "E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

Bu eylem planının amacı, Lizbon Avrupa Konseyi'nde öngörülen hedeflere ulaşılmasını sağlamak için gerekli eylemleri tanımlamaktır. Plan, e-Avrupa girişiminde tanımlanan 10 temel amacın, Lizbon Avrupa Konseyi Kararları ile Avrupa

⁸² DPT, "E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

⁸³ DPT, "E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

Parlamentosu ve üye ülkelerden gelen görüşler ışığında revize edilmesiyle ortaya çıkmıştır.

2.1.2. e-Avrupa+ Eylem Planı

11-12 Mayıs 2000 tarihlerinde Varşova'da yapılan Avrupa Bakanlar Konferansı'nda, Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri, 15 AB ülkesi tarafından Lizbon'da ortaya konulan stratejik hedefi benimsemiş; 15 AB ülkesinin e-Avrupa ile ortaya koyduğu girişimin bir parçası olma konusunda uzlaşmış ve AB'nin politik kararlılığına destek olarak, belirtilen bu iddialı hedefe ulaşmayı denemek ve bundan yararlanılacak zemini genişletmek amacıyla, aday ülkeler olarak kendileri için “e-Avrupa benzeri bir Eylem Planı”nı hazırlamaya karar vermişlerdir.⁸⁴

Hazırlanan Eylem Planı Haziran 2001'de Göteborg'da yapılan Avrupa Konseyi toplantısında kabul edilmiştir. e-Avrupa+ adı verilen bu girişim, e-Avrupa'nın öncelikli amaçlarını ve hedeflerini yansıtmakta ve aday ülkelerin özel durumlarına yönelik 57 adet eylem sunmaktadır. e-Avrupa gibi, e-Avrupa+ Eylem Planı da, aday ülkelerin ekonomilerinin yenilenmesinin ve modernizasyonunun hızlandırılmasını, kurumsallıklarının ve yeteneklerinin artırılmasının desteklenmesini, genel rekabet güçlerini geliştirmeyi amaçlamakta, bu yönde aday ülkelerin özel durumlarını gözönüne alan eylemler sunmaktadır.

⁸⁴ DPT, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, <[http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEmTU9ERT1QVUJMSV NIRURfVkvVSU0IPTg==](http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEmTU9ERT1QVUJMSV NIRURfVkvVSU0IPTg==>)>, (Erişim:07.08.2009).

Tablo 3:e-Avrupa+ Eylem Planı Temel Başlıkları ve Eylem Sayısı

	BAŞLIK	Eylem Sayısı
1.	Bilgi Toplumunun Temel Yap Taşlarını Oluşturma Çalışmalarının Hızlandırılması a) Herkes için uygun fiyatlı iletişim hizmetlerinin sağlanması b) Bilgi toplumu ile ilgili müktesebata uyum ve uygulama	4 3 1
2.	Daha Ucuz, Daha Hızlı, Daha Güvenli İnternet a) Daha ucuz ve daha hızlı internet erişimi b) Araştırmacılar ve öğrenciler için daha hızlı internet c) Güvenli ağlar ve akıllı kartlar	18 6 5 7
3.	İnsan Kaynağına Yatırım a) Avrupa gençliğinin sayısal çağa hazırlanması b) Bilgi tabanlı ekonomide iş gücü c) Bilgi tabanlı ekonomiye herkesin katılımı	17 5 7 5
4.	İnternet Kullanımının Teşvik Edilmesi a) e-Ticaretin hızlandırılması b) Elektronik devlet: Kamu hizmetlerine elektronik erişim c) Çevrimiçi sağlık d) Küresel ağlar için Avrupa sayısal içeriği e) Akıllı ulaşım sistemleri f) Çevrimiçi çevre	18 4 7 3 2 1 1

Kaynak: DPT, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

e-Avrupa ile e-Avrupa+ arasında izleme ve değerlendirme amacıyla veri karşılaştırması yapılabilmesi için, 15 AB ülkesinin e-Avrupa için seçtiği ve kabul ettiği göstergeler kabul edilmiştir. Ancak, e-Avrupa, AB'de telekomünikasyon sektörünün liberalizasyonunun tamamlandığı, 1998 telekom müktesebatının uyarlandığı ve uygulandığı ve neredeyse bütün hanelerin telefon erişimine sahip olduğu bir dönemde yürürlüğe girmiştir. Aday ülkelerde ise durum aynı değildir. Dolayısıyla, e-Avrupa+ Eylem Planı'na bu 3 ögeyle ilgili olarak, “Bilgi toplumunun temel yapı taşlarını oluşturma çalışmalarının hızlandırılması” adında bir bölüm eklenmiştir. Bu bölüme yönelik raporlama ve izleme için ek göstergeler kullanılmıştır.⁸⁵

⁸⁵ DTP, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

2.1.3. e-Avrupa 2005

e-Avrupa 2002 kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda, hemen tüm iş dünyasının ve okulların internet erişimi sağlanmış, internet erişimine sahip hane halkı sayısı üç katına çıkarılmış ve Avrupa, dünyadaki en hızlı araştırma ağına sahip olmuştur. Ayrıca, elektronik haberleşme alanındaki yasal çerçeve çizilmiş ve e-ticaret alanında önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Fakat, internetin etkin kullanımı, erişim kadar hızlı bir gelişme gösterememiştir. Bu nedenle yeni politikalar, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının yüksek kaliteli alt yapı, çekici servisler, uygulamalar ve kurumsal yapıların değiştirilmesiyle desteklenmesine yönelmiştir. Bu gelişmelerin sonucunda, Avrupa Konseyi Mart 2002'de Barcelona'da düzenlenen toplantısında, Komisyon'u "Genişbant erişimin ve kullanımının 2005 yılına kadar Birlik bünyesinde yaygınlaştırılması, İnternet protokolü Ipv6'nın geliştirilmesi, ağ ve bilgi güvenliği, e-devlet, e-eğitim, e-sağlık ve e-iş" konularına odaklanmış yeni bir eylem planını hazırlamakla görevlendirmiştir. Haziran 2002'de, Sevilla Avrupa Konseyi Toplantısı'nda 2005 yılında tamamlanması öngörülen e-Avrupa 2005 Eylem Planı kabul edilmiştir.⁸⁶

e-Avrupa 2005 Eylem Planının temel hedefleri şunlardır:

- E-devlet, e-eğitim ve e-sağlık başta olmak üzere modern çevrimiçi hizmetlerin sunumu
- Dinamik e-İş ortamının yaratılması

Ve bunları mümkün kılacak;

- Rekabetçi fiyatlarla yaygın geniş bant erişimi
- Güvenli bilgi alt yapısı

Toplam 28 eylemin hedeflere göre dağılımı ise şöyledir:

⁸⁶ DTP, "E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <[http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHVRVZFUINJT049LTEMU9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==](http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHVRVZFUINJT049LTEMU9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==>)>, (Erişim:07.08.2009).

Tablo 4:e-Avrupa 2005 Eylem Planı Temel Başlıkları ve Eylem Sayısı

BAŞLIK	Eylem Sayısı
e-Devlet	6
e-Eğitim	5
e-Sağlık	3
Dinamik e-İş ortamının yaratılması	6
Rekabetçi fiyatlarla yaygın geniş bant erişimi	5
Güvenli bilgi alt yapısı	3

Kaynak: DPT, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEMTU9ERT1QVUJMSV NIRURfVkvSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

Lizbon Stratejisi sadece üretkenlik ve büyümeyi değil istihdam ve sosyal uyumu da içermektedir. Bu bağlamda; e-Avrupa 2005, katılımcılığın geliştirilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanmasını hedefleyerek insan kaynağına odaklanan bir yaklaşım benimsemektedir. Bu yüzden, hizmetlerin farklı kanallardan sunumu bu yaklaşımın başarılmasında önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, e-Avrupa 2002'de İnternet bağlantısının artırılması hedefi ortaya konurken, e-Avrupa 2005'te bu altyapının ekonomik aktivitelere dönüşümü hedeflenmektedir. Bu nedenle katma değer yaratabilecek kamu politikaları ve iş alemi için uygun ortam yaratılmasına özel bir önem verilmektedir.

2.1.4. i2010: Büyüme ve İstihdam için Avrupa Bilgi Toplumu

Avrupa Birliği, e-Avrupa 2005 Eylem Planı'nın tamamlanmasının ardından 2000 yılında Lizbon Stratejisinde ortaya koyduğu politikaları da gözden geçirerek “i2010: Büyüme ve İstihdam için Avrupa Bilgi Toplumu” stratejisini kabul etmiştir. Strateji, üç “i” politika önceliğine dayanmaktadır (Information space, Innovation and Investment, Inclusion). Bu politikalar şunlardır⁸⁷:

⁸⁷ DTP, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEMTU9ERT1QVUJMSV NIRURfVkvSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

- Tek Avrupa Bilgi Alanı (Single European Information Space): AB içinde bilgi toplumu ve medya hizmetlerinde açık ve rekabetçi tek pazarın oluşturulması. Teknolojik dönüşümün politika dönüşümüyle desteklenmesi için, Komisyon tarafından; 2005 yılında etkin bir spektrum yönetimi politikası geliştirilmesi, 2005 yılı sonunda görsel-ışitsel medya hizmetlerine ilişkin kuralların gözden geçirilmesi, 2006 yılında elektronik haberleşmeye ilişkin düzenleyici çerçevenin güncellenmesi, 2006 yılında güvenli bir bilgi toplumu için strateji geliştirilmesi ve 2006-2007 döneminde etkili ve birlikte çalışabilir sayısal haklar yönetimine ilişkin kapsamlı bir yaklaşım geliştirilmesi amaçlanmıştır.
- Yenilikçilik ve Araştırma Yatırımı (Innovation and Investment in Research): AB bilgi ve iletişim teknolojileri araştırma yatırımlarının yüzde 80 oranında artırılması, Avrupanın önde gelen rakipleri ile arasındaki farkın kapatılması suretiyle araştırma ve inovasyonda yüksek performans sağlanması amaçlanmıştır.
- Kapsayıcı Avrupa Bilgi Toplumu (Inclusion, Better Public Services And Quality Of Life): Kapsayıcı, daha kaliteli kamu hizmeti sunan ve yaşam kalitesini artıran bir bilgi toplumu hedeflenerek tüm kesimlerin bilgi toplumunun sunduğu imkanlardan faydalanmasını sağlamaya dönük eylemlerin hayata geçirilmesi amaçlanmıştır.

2.2. TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

Birçok ülkede görüldüğü gibi, Türkiye'de de e-devlet dönüşüm sürecinin tetikleyici unsurunun, kamu kurumlarının hızlıca “e-Kurum” niteliğine kavuşarak vatandaşına beklenen hizmetleri elektronik ortamlarda verebilmesi olduğu bir gerçektir. Devlet, bu süreci başarıyla olgunlaştırdığında örnek olacak ve destek vereceği diğer

olmazsa olmaz unsurların da yerine getirilmesiyle beklenen “e-devlet” olgusunu yakalayabilecektir.⁸⁸

Ülkemizde e-devlet aşamalar halinde gelişmiştir. Birinci aşamada (1996-2000) akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, işletmeler ve kamu kesiminin katkılarıyla, stratejilerin geliştirilmesi üzerinde odaklanılmıştır. İkinci aşamada (2000-2002) e-devleti hayata geçirmek için gereken hususlar planlanmıştır. Şimdiki aşamada ise e-devletin bir araç olarak kullanılması suretiyle kamu yönetiminin modernizasyonu üzerinde odaklanılmaktadır.⁸⁹

Türkiye’de e-devlet çalışmaları her kurumun kendi ihtiyaçlarını çözmek üzere ürettiği çözümler üzerine başlayarak devam ettiği için başlangıçtan beri kurum odaklı olarak yürütülmektedir. Bu bağlamda, uzunca bir süre Türkiye’de e-devlet çalışmaları kamu kurumlarının kurumsal inisiyatifleri düzeyinde kalmıştır.⁹⁰

Devletin verdiği hizmetleri, kurumlarının verdiği ortak ya da ardışık hizmetlerinin bütünü olarak e-devlet’te bu ardışık hizmetlerin olabildiğince bağımsız, ancak bütünleşik ve tek nokta hizmeti gibi kesintisiz ve tutarlı yapılması önemlidir. Bunu ve e-devlet denildiğinde akla gelebilen hemen bütün işleri başarabilmenin en önemli koşulu ise kurumlar arasında bir işbirliği ve uyum çerçevesinin varlığı olacaktır.⁹¹ Bu uyumun sağlanması amacına yönelik oluşturulmuş organizasyonlar ve projelerden bahsetmek gerekir.

2.2.1. TUENA (Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı)

Türkiye'nin çalışmaları 1995 yılında başlamış olan, Başbakanlık’ın direktifiyle Ulaştırma Bakanlığı’nın koordinatörlüğü ve başkanlığında, Genelkurmay Başkanlığı,

⁸⁸ Ziya KARAKAYA, Atila AKKAŞ, Fatma Leyla ERSUN, “e-Devlet: Kamuda Ortak Bilgi-Veri Paylaşımı”, Türk Bilişim Derneği, <<http://www.tbd.org.tr/webler/kamubiby/raporlarPDF/RP2-2004.pdf>>, (Erişim:09:09:2009).

⁸⁹ Fatoş ALTAN, “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları-1”, <<http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/A9BAF712-EFB3-49AA-A5B6-C6BA799FC9D9/10921/WEB1.pdf>>, s.1, (Erişim:13.10.2009).

⁹⁰ Asım BALCI, Harun KIRILMAZ, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kapsamında E-Devlet Uygulamaları”, <<http://tid.icisleri.gov.tr/tid463/3asimbalciharunkirilmaz.doc>>, (Erişim: 12.10.2009).

⁹¹ Sosyal Güvenlik Kurumu, İzleme Değerlendirme Bilgilendirme Ve Kontrol Daire Başkanlığı,Eğitim Notu,s.27, <http://www.pdb.metu.edu.tr/5510/IZLEME_NOT.pdf>, (Erişim: 11.10.2009).

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Devlet Planlama Teşkilatı, YÖK, TTGV, TESİD, TÜBİSAD ve Türk Telekom temsilcilerinden oluşan bir kurulun denetiminde Tübitak tarafından hazırlanan Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı'dır. Plan, ulusal enformasyon alt yapısının yaşamsal önemine dikkat çekerek, altyapının ülke amaçlarına ve çıkarlarına göre düzenlenmesini amaçlamakta ve bu doğrultuda politika önerileri sunmaktadır. Tuena ana planı 1999 yılında tamamlanmıştır.⁹²

2.2.2. e-Ticaret Koordinasyon Kurulu

1998 yılında Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu kararıyla, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın başkanlığında ülkemizde e-ticaretin yaygınlaştırılması amacıyla Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. Kurul bünyesinde oluşturulan hukuk, teknik ve finans çalışma grupları tarafından e-ticaretin geliştirilmesine yönelik raporlar hazırlanarak öneriler ortaya konmuştur. Kurul, varlığını 2002/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile "e-Türkiye" ile ilgili çalışmaların koordinasyonu, yürütülmesi ve kurumsal altyapının oluşturulmasına yönelik tüm faaliyetlerin Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı bünyesinde toplanmasına kadar sürdürmüştür.⁹³

2.2.3. KamuNet

E-devletle ilgili olarak Türkiye'de 1998 yılında "Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin getirdiği olanaklardan yararlanarak, devletin etkin, şeffaf, güvenli, hızlı ve kesintisiz hizmet sunmasını sağlamak; e-kurumların oluşturulmasını sağlamak; devlet ve vatandaş arasındaki ilişkileri elektronik ortama taşımak için Devlet e-Kapısını (portalını) oluşturmak"⁹⁴ için KamuNet Teknik Kurulu kurulmuştur

⁹² İTÜSözlük, < <http://www.itusozluk.com/goster.php/tuena+ana+plan%FD>>, (Erişim 17.11.2009)

⁹³ DPT, "E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEmTU9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvVSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

⁹⁴ DPT, "e-Devlet'e Geçiş Sürecinde KamuNet Çalışmaları", Devlet Planlama Teşkilatı Yönetim Bilgi Merkezi Dairesi, Kasım 2002, < http://bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/Yayinlar/021000_E-DevleteGecisSurecindeKAMU-NETCalismalari.pdf >, (Erişim:11.08.2009).

Kurul çalışmaları kapsamında 1998 yılında Kamu Bilgisayar Ağları Konferansı düzenlenmiş ve bir eylem planı önerisi getirilmiştir. Kurul, varlığını 2002/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile "e-Türkiye" ile ilgili çalışmaların koordinasyonu, yürütülmesi ve kurumsal altyapının oluşturulmasına yönelik tüm faaliyetlerin Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı bünyesinde toplanmasına kadar sürdürmüştür.⁹⁵

2.2.4. e-Türkiye

e-Avrupa'da da ifade edildiği gibi kurumlar arasındaki entegrasyonun sağlanması amacı ile 9 Eylül 2001'de, e-Avrupa+ Eylem Planı'nın hedefleri doğrultusunda gerekli stratejilerin belirlenip, ulusal bilgi politikasının oluşturulması ve uygulanması amacıyla, e-Türkiye Girişimi (2001–2002) uygulamaya konulmuştur. e-Türkiye Girişimi'nde, bilgi toplumunun temel yapı taşlarını oluşturmak üzere; teknik ve hukuki alt yapı ile insan kaynaklarının bilgi çağına hazırlanması, internet'in yaygınlaştırılması, e-Sağlık, e-Arşiv projeleri gibi eylemleri içeren bir plan hazırlanmış ve bu planı yürütmek üzere çalışma grupları oluşturulmuştur.⁹⁶ Ancak, siyasal istikrarsızlık nedeniyle uygulama imkanı çok fazla olmamıştır. 1990'ların sonları ve 2000'lerin başı uzun vadeli planlar ve yatırımlar açısından uygun bir dönem olmamıştır. Azınlık hükümetleri birbirini izlemiş, enflasyon yüksek seyretmiş ve ekonomide gerileme yaşanmıştır. Hükümetler, bilgi toplumuna yönelik çalışmaları ve planları teşvik etmesine rağmen, siyasal ve ekonomik istikrarsızlık uygulamayı büyük ölçüde engellemiştir.⁹⁷

Bu dönemde hazırlanan eylem planları taslak olarak kalmıştır. E-devlete ilişkin çalışmalar kurumların münferit çabaları olarak, koordinasyonsuz bir şekilde sürdürülmüştür.⁹⁸

⁹⁵ DPT, "E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSVNIRURfVkvSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

⁹⁶ SAYIŞTAY, e-Dönüşüm Türkiye Projesi Çerçevesinde Yürütülen Faaliyetler Performans Denetimi Raporu, Ankara, 2006, s.25.

⁹⁷ ALTAN, a.g.m., s.2,

⁹⁸ SAYIŞTAY, a.g.r., s.25.

2.2.5. e-Dönüşüm Türkiye Projesi

Geçmiş yıllarda, farklı adlar altında da olsa bilgi toplumuna geçiş amacına yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak, genellikle birbirinden bağımsız ve ülkenin öncelik ve ihtiyaçları yerine, kurumsal öncelik ve ihtiyaçlara dayalı olarak yürütülen çalışmaların sağlıklı sonuçlar vermediği görülmüştür. Bilgi toplumu olma yolundaki çalışmaların daha bütüncül, ülkeye ekonomik katma değer kazandırmayı ve toplumsal refahı artırmayı öncelikli gören, somut hedefleri olan ve katılımcı bir yaklaşımla ele alınarak yürütülmesi ihtiyacı, yeni bir kurumsal yapının oluşturulması gereğini ortaya çıkarmıştır.⁹⁹

Ocak 2003'e kadar farklı kuruluşlar tarafından yürütülen Kamu-Net, e-Türkiye gibi e-devlet alanındaki çalışmaları birleştirmek üzere eDTr (eDönüşüm Türkiye) Projesi adı altında yeni bir yapılanmaya gidilmiştir.

eDTr Projesi'nin uygulamaya geçirilmesi, en üst seviyede yönlendirilmesi ve izlenmesi amacıyla, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Başkanlığı'nda, sekreteryaya hizmetlerini DPT'nin yürüttüğü "e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu" kurulmuştur. 2003 yılının Mart ayında DPT bünyesinde doğrudan bir müsteşar yardımcısına bağlı olarak BTDB (Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı) kurulmuştur.¹⁰⁰

e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin başlıca hedefi; vatandaşlarımıza daha kaliteli ve hızlı kamu hizmeti sunabilmek amacıyla; katılımcı, şeffaf, etkin ve basit iş süreçlerine sahip olmayı ilke edinmiş bir devlet yapısı oluşturacak koşulların hazırlanmasıdır. Bu proje ile amaçlananlar şunlardır¹⁰¹:

- Bilgi ve iletişim teknolojileri politikaları ve mevzuatının, öncelikle Avrupa Birliği müktesebatı çerçevesinde gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi, bu

⁹⁹ DTP, "e-Dönüşüm Türkiye Projesi 2003-2004 KDEP Uygulama Sonuçları Ve 2005 Eylem Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Mart 2005, s.8.

¹⁰⁰ SAYIŞTAY, a.g.r., s.11.

¹⁰¹ DPT, "E-Dönüşüm Türkiye Projesi", <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHVRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSV NIRURfVkvSU0IPTg==>>, (Erişim:07.08.2009).

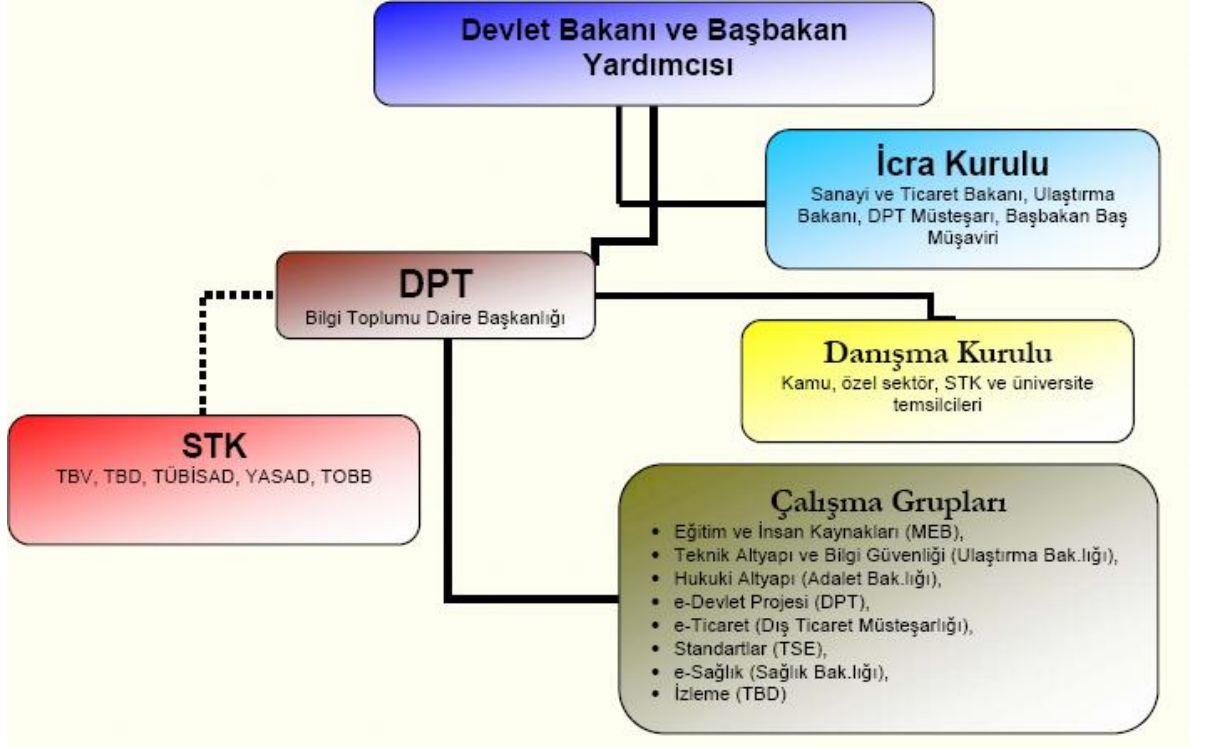
konuda eEurope+ kapsamında aday ülkeler için öngörülen eylem planının ülkemize uyarlanması,

- Vatandaşın, bilgi ve iletişim teknolojileri yardımıyla, kamusal alandaki karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi,
- Kamu idaresinin, şeffaf ve hesap verebilir hale getirilmesine katkıda bulunulması,
- Kamu hizmetlerinin sunumunda, bilgi ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılarak iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesine katkıda bulunulması,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması,
- Bilgi ve iletişim teknolojisi alanında kaynak israfını azaltmak amacıyla, kamunun mükerrerlik arz eden veya örtüşen ilgili yatırım projelerinin bütünleştirilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve yatırımcı kamu kuruluşları arasında gerekli koordinasyonun sağlanması,
- Sektördeki özel sektör faaliyetlerine yukarıdaki ilkeler ışığında yol gösterilmesi.

Türkiye e-Dönüşüm Projesiyle 2003-2006 dönemindeki başlangıç aşamasında başarılı olmuştur. Başarıyla birlikte yeni güçlükler ortaya çıkmıştır. Bu durum, kamu kesimi açısından, kritik yatırımlar üzerinde odaklanmaya devam etmenin, yatırımlara yönlendirecek bir kurumsal mimari geliştirmenin ve veri ve hizmetlerin paylaşımına yönelik kapasite geliştirmenin önemine işaret etmektedir.¹⁰²

¹⁰² ALTAN, a.g.m., s.2.

Şema 1: e-Dönüşüm Türkiye Projesi Organizasyon Şeması

Kaynak : DTP, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi Çerçevesinde Yürütülen Faaliyetler”, Sayıştay Başkanlığı Performans Denetim Raporu, Haziran 2006, s.26, <<http://www.sayistay.gov.tr/rapor/perdenrap/2006/2006-3eDTR/2006-eDTR.pdf>>, (Erişim :11.08.2009).

Proje kapsamında oluşturulan çalışma grubu koordinatörleriyle Mart 2003 tarihinden itibaren yapılan çalışmalar, Kısa Dönem Eylem Planı'nın (KDPEP) hazırlanması ile neticelenmiş. Kısa Dönem Eylem Planı'nın uygulamasının tamamlanmasından sonra, çalışma gruplarının katılımı ile, orta vadeli Bilgi Toplumu Stratejisi'nin hazırlanmasına kadar uygulanmak üzere bir yıl süreli 2005 Eylem Planı hazırlanmış ve uygulanmıştır.¹⁰³

2005 Eylem Planının uygulanması sonrasında 2005-2006 yıllarında Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanarak 2006-2010 döneminde uygulanmak

¹⁰³ DPT, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, <[http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSV NIRURfvkVSU0IPTg==](http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEM9ERT1QVUJMSV NIRURfvkVSU0IPTg==>)>, (Erişim:07.08.2009).

üzere 2006 yılı Temmuz ayında 2006/38 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararı ile yürürlüğe konmuştur.¹⁰⁴

2.3. TÜRKİYE’DE ÖNE ÇIKAN E-DEVLET PROJELERİ

Türkiye’de Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS), Kimlik Paylaşım Sistemi, Vergi Daireleri Otomasyonu Projesi (VEDOP), Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP), Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesi (GİMOP), Polis Bilgi Ağı (POLNET), Saymanlık Otomasyon Sistemi (Say2000i), e-Bildirge ve Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi yaygın olarak hizmet veren başlıca e-devlet uygulamalarıdır.

2.3.1. Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP)

Vergi dairesi işlemlerinin tümünün bilgisayarlarla yapılarak iş yükünün azaltılması, vergi dairesi çalışmalarında etkinlik ve verimliliğin artırılması ve bilgisayar ortamında toplanan bilgilerden sağlıklı bir karar destek ve yönetim bilgi sisteminin oluşturulmasının hedeflendiği Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesi (VEDOP), 1998 yılında başlamıştır.¹⁰⁵ Gelir İdaresi; VEDOP–1 ile E-Kurum olma sürecini tamamlamış, VEDOP–2 ile ise e-devlete entegrasyon sürecini tamamlamıştır. Tablo 4’ten de anlaşılacağı üzere VEDOP projesi donanım ve teknik olarak da Türkiye’nin en büyük projelerindendir.

2004 yılında projenin ikinci aşaması, VEDOP–2 başlatılmıştır. E-devlete giden yolda Gelir İdaresi Başkanlığı VEDOP–2 kapsamında aşağıdaki projeleri gerçekleştirmiştir:¹⁰⁶

- İnternet üzerinden beyanname alınması: Ekleri ve bildirimlerin kabulünü sağlayacak E-Beyanname uygulaması,

¹⁰⁴ DPT, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, <[http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEmTU9ERT1QVUJMSV NIRURfVkvSU0IPTg==](http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEmTU9ERT1QVUJMSV NIRURfVkvSU0IPTg==>)>, (Erişim:07.08.2009).

¹⁰⁵ M. Akif HAMZAÇEBİ, “Gelirler Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Projeleri” , <<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/58MaliCozum/05%20-%2058%20M.%20AK%DDF%20HAMZA%C7EB%DD.doc>>, (Erişim:23.10.2009).

¹⁰⁶ Nurhan AKDEMİR, E-Devlet Uygulamaları Kapsamında Vedop Projesi Eğirdir Vergi Dairesinde E-VDO Uygulamasının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2008, ss.53-54.

- Etkin ve mobil vergi denetimine imkân verecek Vergi Denetmenleri Birimlerinin Otomasyonu (Denetime destek işlemlerin otomasyona geçirilmesi),
- Web tabanlı olarak yeniden geliştirilerek Gelir İdaresi Başkanlığı İtranet'i üzerinden tüm Türkiye'ye hizmet verecek E-VDO uygulaması,
- Dış Sistemler ile elektronik ortamda veri transfer sistemi (E-Kurumlarla çevrim içi veri alış-verişi),
- Vergi tabanını yaygınlaştırmak, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, vergi politikaları ve denetim stratejilerini oluşturmaya yönelik bilgi desteği için Veri Ambarı'nın(VERİA) gerçekleştirilmesi,
- Mükellefi "müşteri" olarak değerlendirme kapsamında Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM) hizmeti de verecek olan Çağrı Merkezi uygulaması,
- Bakanlıkça belirlenen mükelleflere ait defter ve belgelerin elektronik ortamda alınarak arşivlenmesi ve analizlerinin gerçekleştirildiği Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi'nin (EMKAS) oluşturulması,
- Yeni vergi dairelerinin VEDOP bünyesine dâhil edilmesi,
- Vergi Kimlik Numarası uygulaması için yedekleme sisteminin geliştirilmesi,
- Vergi Kimlik Numarası ile T.C. Kimlik Numarasının birleştirilmesi,
- Türkiye genelindeki tüm vergi dairelerinin iletişim ağı GELNET'e dahil edilmesi.

Temmuz 2007 de VEDOP-3 projesi ile VEDOP projesi daha da ileri bir noktaya götürülmüştür.VEDOP-3 ile vergi daireleri 7/24 çevrimiçi 2000 yılında başlayan ve vergi dairelerinin web tabanlı çevrimiçi çalışmasını sağlamak amacıyla hazırlanan Vergi Daireleri Otomasyon Projesi; 2009 itibariyle Türkiye genelinde 448 vergi dairesi ile 585 mal müdürlüğü gelir servisi yeniden yapılandırılarak otomasyona geçilmiştir.¹⁰⁷

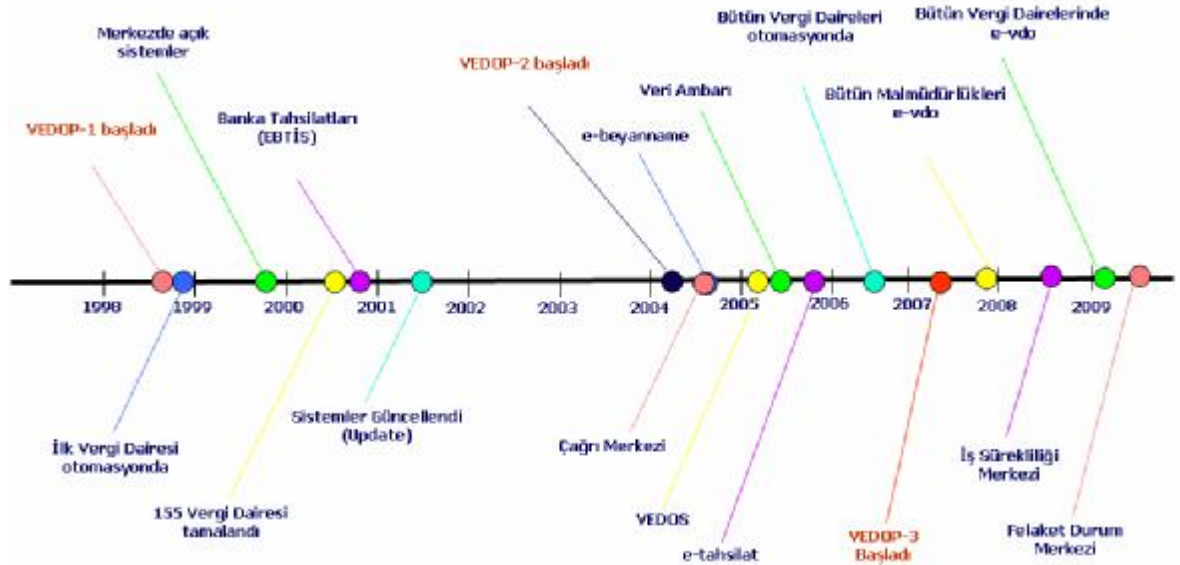
VEDOP-3 projesiyle birlikte çevrimiçi olarak hizmet verecek olan vergi daireleri: e-tahsilat ile vergi, ceza ve gecikme zamlarını, elektronik ortamda tahsil edebilecektir. Mükellef Cari Hesap Uygulaması ile mükelleflerin vergi borç ve alacakları banka hesaplarında görülebilecek. e-Haciz uygulaması ile de devlet vadesi

¹⁰⁷ Bilgi Toplumu Teknolojileri Gazetesi, "2009 Yılıının E-Devlet Projeleri", 5.10.2009, s.12.

geçen vergi alacaklarının tahsili için elektronik ortamda haciz işlemi gerçekleştirilebilecektir.

Pilot uygulaması devam eden e-Fatura Sistemi'nde belgelerin elektronik ortamda düzenlenmesi sağlanacak, bütün veriler aynı anda arşive de yüklenecek, güncel olmayan veriler, burada depolanacak (Otomatik Arşiv Sistemi), dokümantasyon yönetimi ve iş akış sisteminin internet ortamına alınmasıyla tüm yazışmalar elektronik ortamda yapılacak, VEDOP-3 ile birlikte bilgi işlem merkezindeki "LOG Kayıt Sistemi" güçlendirilecek, yeni sistemde sorgulama yapanlar ve yapılanlar, anında sistemde görülecek, proje kapsamında 'e-imza ve m-imza' uygulaması da devreye girecek, böylece bütün işlemler internet üzerinden gerçekleştirilebilecek,¹⁰⁸ merkezde kurulacak sistemler ile elektronik ortamda denetim gerçekleştirilecek ve vergi dairelerinin bir çatı altında toplanması çerçevesinde "TÜRKİYE VERGİ DAİRESİ" projesi tamamlanmış olacaktır.¹⁰⁹

Şema 2:VEDOP Projesinin Gelişimi

Kaynak : Mehmet ATUĞ, "e-Devlet Kapsamında VEDOP Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar", <http://www.edevletkonferansi.org/sunum/mehmet_atug.ppt>, (Erişim: 02.10.2009).

¹⁰⁸ Bilgi Toplumu Teknolojileri Gazetesi, "2009 Yılı'nın E-Devlet Projeleri", 5.10.2009, s.12.

¹⁰⁹ Mustafa Bahadır ALTAŞ, "Vergi Daireleri Otomasyon Projesi(VEDOP-3)", <<http://www.malatya.smmmo.org.tr/dosya/Vergi%20Daireleri%20Otomasyon%20Projesi.doc>>, (Erişim:13.12.2009).

Tabo 4 :Sayılarla VEDOP Projesi

Vergi Dairesi	448
Vergi Denetmenleri Birimi	74
Unix Sunucular	56
Sunucu (Intel Tabanlı)	566
Kişisel Bilgisayarlar	19.204
Nokta Vuruşlu Yazıcı	7.277
Cüzdan Yazıcı	3.471
Lazer Yazıcı	2.418
Barkod Okuyucu	1.588
Yönlendirici	485
Ethernet Anahtar	1.142

Kaynak : Mehmet ATUĞ, “E-Devlet Kapsamında VEDOP Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar”, <http://www.edevletkonferansi.org/sunum/mehmet_atug.ppt>, (Erişim :02.10.2009).

2.3.2. Saymanlık Otomasyon Sistemi (SAY2000i)

Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından 03 Mart 1999 tarihinde başlatılan say2000i projesi; yurt çapında bütün saymanlıkları merkeze ve birbirine bağlayan sanal bir ağ üzerinde, saydam, hızlı ve güvenli hizmeti hedefleyen, 1536 birimi (1472 saymanlık) kapsayan, web tabanlı (internet teknolojilerine dayalı), saymanlık otomasyon sistemidir. Bu proje çerçevesinde devletin muhasebe bilgileri günlük olarak izlenmeye başlanmış, dolayısıyla her düzeyde kamu maliyesi kararlarını güncel bilgiyle destekleyen bir yönetim bilgi sistemi oluşturulmuştur. Ayrıca bu sistem ile tüm kamu çalışanlarının personel ve maaş bilgilerinin ve sağlık harcamalarının, merkezi olarak yönetim ve denetimi mümkün hale gelmiştir.¹¹⁰

Say2000i sistemi, gelişmiş bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin kullanıldığı, web tabanlı e-devlet uygulamaları arasında dünya çapında ilk beş büyük projeden biridir.¹¹¹ Say2000i'nin proje öncesi ve sonrası durumu şöyledir:¹¹²

¹¹⁰ Abdullah GÖKGÖZ, “Say2000i Web Tabanlı Saymanlık Otomasyon Sistemi Üzerine”, <<http://strateji.balikesir.edu.tr/documents/wts.pdf>>, (Erişim:16.11.2009), s.52.

¹¹¹ GÖKGÖZ, a.g.m., s.52.

¹¹² Kazım GENÇ, “Say2000i Saydam Hızlı Güvenilir”, <http://www.demud.org.tr/duyurular/say2000i_Tanitim.pdf>, (Erişim: 21.12.2009).

Say2000i öncesi durum:

- Saymanlıklarda muhasebe kayıt işlemleri ve diğer işlemlerin büyük kısmı defterlere kaydedilmekte ve manuel olarak yürütülmekteydi.
- Gerek Muhasebat Genel Müdürlüğü Merkezi'nde, gerekse saymanlıklarda teknoloji kullanımı yeterince yaygınlaşmamıştı.
- Muhasebe kayıtlarının tutulmasında muhasebe birimleri arasında uygulama farklılıkları vardı.
- Muhasebeden üretilmesi gereken Kamu Hesapları Bülteni ile diğer devlet hesaplarına ilişkin rapor ve bilgiler gecikmeli olarak çıkartılabilmekteydi.
- Muhasebat Genel Müdürlüğü Merkezi ile saymanlıklar arasında istenilen düzeyde bilgi akışı sağlanamamaktaydı.

Say2000i sonrası durum:

- E-devlet modelinde, kamu mali yönetimi için dünya standartlarında bir altyapı oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.
- Kurulum, bakım ve yönetimi ucuz ve kolay olan bu sistemle bilgi işlem ağına alınmış saymanlıklarda hızlı ve kaliteli hizmet vermeye başlanmıştır.
- Saymanlıklarda uygulama farklılıkları ortadan kalkmıştır.
- Her ay sonunda tüm saymanlıkların (sisteme dahil olanlar, merkezde girilen 2 saymanlık, VEDOP ve MOTOP Saymanlıkları) ay sonu işlemlerini tamamlamalarını müteakiben (ayın 10'una kadar) kesinleşmiş sonuçlar elde edilmekte "Kamu Hesapları Aylık Bülteni" çıkarılmakta ve yayımlanmaktadır.
- Kamu hesaplarında şeffaflık sağlanmaktadır.
- İstenilen zaman diliminde mali tablolar sistemden alınabilmektedir.
- Bütçe ödeneklerinin zamanında ve ihtiyaca göre dağıtılmasına katkıda bulunmaktadır.
- Kamu harcamalarında tasarruf sağlanmaktadır.
- Kurumlar arası elektronik veri alışverişine olanak sağlamaktadır.
- Devletin gelir ve giderleri günlük olarak izlenebilmektedir.
- Ekonomi yönetimine zengin bilgi ve karar desteği verilmektedir.
- Saymanlıklar sağlık harcamalarını anında kontrol edebilmektedir.
- 1,5 milyon memurun özlük işlemleri sistemden yapılabilmektedir.

- Saymanlıklar güncel mevzuata anında ulaşabilmekte ve merkezle devamlı irtibat halinde olarak, sorularına cevap alabilmektedirler.
- Saymanlıklarda bilgisayar ve interneti kullanan personel sayısı artmıştır.

Say2000i projesi ülkemizde büyüklük ve kapsam açısından en büyük web tabanlı kamu projesidir.¹¹³ Say2000i Sistemi yazılımında çeşitli fonksiyonları icra eden alt yazılımlar (modüller) bulunmaktadır. Bunlar:¹¹⁴

- Muhasebe Modülü,
- Maaş ve Ücret Modülü,
- Sağlık Harcamaları Modülü,
- Mevzuat Modülü,
- On-Line Destek Modülü.

2.3.3. Millî Eğitim Bakanlığı Bütünleşik Yönetim Bilgi Sistemi (MEBSİS)

Millî Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında uygulamaya geçirilen ve e-devlete ulaşma adımlarının en önemlilerinden biri de; “Millî Eğitim Bakanlığı Bütünleşik Yönetim Bilgi Sistemi (MEBSİS)” dir. Bu kapsamda Bakanlığın çeşitli birimlerinin faaliyetleri elektronik ortamda yapılmakta ve yönetim işlerinde bilgi teknolojilerinden yararlanılmaktadır. MEBSİS'in hayata geçirilmesi 1987 yılında PERSİS (Personel Sistemi) ile başlamıştır. Bu sebeple çeşitli alt sistemler oluşturulmuş ve Bakanlık birimlerinin hizmetine alınmıştır. Oluşturulan alt sistemler : Yüksek Öğretim Sistemi (YÖSİS), Dış İlişkiler Sistemi (DİDİS), Bütçe Sistemi (BÜSİS), İdarî Malî İşler Sistemi (İMİSİS), İller ve İlçeler Yönetim Bilgi Sistemi (İLSİS), İşletmeler Sistemi (DÖNERSİS), Sosyal İşler Sistemi (SOİSİS)'dir.¹¹⁵

¹¹³ GÖKGÖZ, a.g.m., s.52.

¹¹⁴ Muhasebat Genel Müdürlüğü, “Yeni Kamu Mali Yönetim Sistemi İçinde Devlet Muhasebesi Ve Raporlama”, “Ekonomik İşbirliği Teşkilatı 2. Maliye Ve Ekonomi Bakanları Toplantısı 5-6 Nisan Antalya”, <<http://www.muhasabat.gov.tr/faaliyet/EIT/EIT.doc>>, (Erişim:12.11.2009).

¹¹⁵ Mustafa BAYRAKCI, “Avrupa Birliği Ve Türkiye Eğitim Politikalarında Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Ve Mevcut Uygulamalar”, Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim Ve Sosyal Bilimler Dergisi, <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-bayrakci.htm>> , (Erişim: 2.11.2009).

Bu alt sistemlerin en önemlisi ise “İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi” projesidir. Bu proje kapsamında; Bakanlık birimlerinin iş ve işlemlerinin bilgisayar desteğinde yürütülebilmesi için çeşitli donanım ve yazılımlar temin edilmiştir. 1995 yılında Ankara ili Polatlı ilçesinde pilot uygulamalarına başlanan İLSİS Projesi 2000 yılında 81 ile yaygınlaştırılmış, 2001 yılında ise iletişim alt yapısı sağlanmıştır.¹¹⁶

MEBSİS Projesi ile Bakanlık hizmetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak daha etkin ve hızlı bir biçimde işlevsel bağlantının kurulması sağlanmaya çalışılmıştır. Proje, il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerini gereksiz kırtasiyecilikten kurtarmayı ve yerel bölgelere hareket serbestliği sağlayarak, böylece merkezin yükünü azaltmayı amaçlamıştır.¹¹⁷

2006 yılında yapılan genelgede bir bölümüne işaret edilen, bu alanla ilgili çalışmaların büyük bir kısmı tamamlanmış ve MEBSİS Projesi’nin adı MEBBİS diye değiştirilmiştir. MEBBİS (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri) içinde yer alan yazılımların bakanlığın tüm birimleri ve okullarınca kullanılacak web tabanlı hale getirilmesi ve ihtiyaç duyulan yeni yazılım ve modüllerin sisteme eklenilmesi çalışmalarında büyük mesafeler kaydedilmiştir. MEBBİS’in içerdiği yazılımların tanınıp daha aktif kullanımı için tanıtım ve yeni kullanıcıların tanımlanması gibi çalışmalar yürütülmüş, birçok iş ve işlemin sadece elektronik ortamda gerçekleştirilmesine yönelik mevzuat değişikliklerini de içeren çalışmalar yapılmıştır.¹¹⁸

2.3.4. MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi)

E-devlet uygulamaları içinde beklide en önemlisi 1972 yılında çalışmalarına başlanan ve 2002 yılı Kasım ayında çevrimiçi hizmete geçen MERNİS projesidir.¹¹⁹ Proje, her vatandaşın bir kimlik numarası ile takibini esas almaktadır.

¹¹⁶ BAYRAKÇI, a.g.m, <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-bayrakci.htm>> , (Erişim: 2.11.2009).

¹¹⁷ Nihat ŞEKER, Güneş ŞEKER, E-Devlet Uygulamalarından İlsis’in Okul Yöneticileri Tarafından Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Bilişim Teknolojileri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Mayıs 2009, s.11.

¹¹⁸ ŞEKER, a.g.m. s.11.

¹¹⁹ M. Akif ÇUKURÇAYIR, Esra ÇELEBİ, “Bilgi Toplumu ve E-Devletleşme Sürecinde Türkiye”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, 2009, s.73.

MERNİS, Türkiye’de yer alan kamu kurumlarının vatandaşı tanımlamakta ve kimliğini teyit etmekte yaşadığı sıkıntıyı “TC Kimlik Numarası”nın üretilmesi ile çözmeyi hedefleyen, tüm bireylerin kişisel bilgilerini elektronik ortama aktaran ve bu bilgilerde meydana gelen herhangi bir değişikliğin ülkenin her tarafına dağılmış 923 merkezden anlık güncellenmesini ve bir ağ üzerinden güvenle paylaşımını sağlayan, nüfus ve vatandaşlık işlerinde otomasyonun sağlanmasıyla işlemlerin daha hızlı, daha ucuz yapılabilmesini hedefleyen bir projedir.

MERNİS dışındaki diğer e-devlet projelerinde uygulamadan yararlanan belirli bir kurum yada vatandaş kitlesi vardır. Örneğin VEDOP projesinden faydalanacak olanlar ağırlıklı olarak vergi dairesi ile işi olan kurum, kuruluş ve kişiler iken MEBSİS projesinden faydalanacak olanlar Milli Eğitim personeli ve öğrencilerdir. Fakat MERNİS kendisinin devamı niteliğindeki KPS (Kimlik Paylaşım Sistemi) ile ağırlıklı olarak diğer e-devlet projelerine hizmet üreten, servis sağlayan bir projedir. Tüm vatandaşlar ve tüm kurumlar projeden veri alan, faydalan konumundadır. E-devlet uygulamaları içinde diğer kurumlarla entegrasyonun en fazla olduğu proje MERNİS projesidir.

MERNİS Projesi’nin amaçlarını genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:¹²⁰

- Nüfus ve vatandaşlık işlerinin modernize edilmesi,
- Elektronik veritabanının oluşturulması,
- Nüfus kayıtlarının elektronik ortamda tutulması,
- Vatandaşlık hizmetlerinin optimizasyonu,
- Kalıcı kimlik numaralarının verilmesi,
- İstatistik üretiminin otomasyonu,
- Diğer kuruluşlara verilen bilgi hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Ulusal ağın kurulması,
- Sayısallaştırma alt sisteminin oluşturulması,

¹²⁰ H.Tugba EROĞLU, “E-Devlet Uygulamaları Çerçevesinde Mernis Projesi ve Beklentiler”, Sayıştay Dergisi, Sayı:62, Temmuz-Eylül 2006, s.89.

- Kişisel kimlik numaralarının verilmesi,
- Sahtecilik ve dolandırıcılığı azaltan yeni nüfus cüzdanlarının hazırlanması.

MERNİS Projesi ile birey ve kamu kurumları açısından beklenen yararları şu şekilde sıralamak mümkündür:¹²¹

- Nüfus İdareleri Yönünden: Online sisteminin devreye girmesi ile nüfus olayları kişinin kayıtlı olduğu ilçe müdürlüğü yerine kişinin ikamet ettiği ilçe müdürlüğünden yapılabilmektedir. Böylece posta ve kırtasiye işlemleri ve masrafları azalmaktadır. Merkezi veritabanının kurulması ile beraber nüfus ve hayat istatistiklerinin alınması en son güncellenmiş haliyle birlikte anında alınabilmekte ve ilgili kurumlara gönderilmektedir. Nüfus işlemlerinde yapılması gereken hukuki denetimler bilgisayar ortamında otomatik olarak yapılmakta ve bilgi tutarsızlıkları önlenmektedir. Ayrıca yapılan tüm işlemler anında merkezden izlenebilmekte ve hatalı işlemler konusunda ilçeler uyarılmaktadır.
- Vatandaş Yönünden: Tüm nüfus işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilmesinden dolayı zaman kaybı minimize edilmiş olup, üretilen dokümanlardaki bilgi hatası sıfırlanmıştır. Vatandaşlar, nüfus kayıt örnekleri ve nüfus cüzdanlarını anında ikamet ettiği ilçe nüfus idaresinden alabilmektedir. Daha önce elle yazılan nüfus cüzdanları bilgisayardan yazdırılmakta ve elle yapılan hatalar önlenmiş bulunmaktadır. Kimlik Paylaşım Sistemi Projesi ile birlikte vatandaşın kamu kuruluşlarındaki işlemleri ayrıca belge istenmeden otomatik olarak gerçekleşecektir.
- Kamu Kurumları ve Kuruluşları Yönünden: Ekonomik, mali, güvenlik, askerlik, sağlık, sosyal güvenlik ve eğitim gibi pek çok alanda kamu kuruluşlarının vatandaşlarla ilgili işlemleri en kısa zamanda ve etkili şekilde gerçekleştirmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca kurumlar arasında bilgi alışverişi, iletişim, veri denetimi de daha kolay olmaktadır.

¹²¹ H.Tugba EROĞLU, “Kamu Yönetiminde İşlevsellik İçin E-Devlet Olanakları: Mernis Örneği”, Yerel Siyaset Aylık Bilimsel Siyasi Dergi, <<http://www.yerelsiyaset.com/v2/index.php?goster=ayrinti&id=379>>, (Erişim:19.10.2009).

MERNİS Projesi'nin önemli bir ayağı da Kimlik Paylaşımı Sistemi'dir. KPS ülkemizin e-devlet dönüşümü içerisinde, kurumların hizmet üretim ve sunumları esnasında ihtiyaç duydukları MERNİS veritabanında yer alan, bireylere ilişkin kimlik ve nüfus olay bilgilerine elektronik ortamda güncel ve hatasız bir şekilde doğrudan erişimlerini sağlamaktadır. Başka bir ifade ile KPS Projesi, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tutulan kişi bilgilerinin, KPS Veritabanı'ndan elektronik ortamda güncel ve hatasız bir şekilde online paylaşılmasını sağlayan projenin adıdır.¹²²

MERNİS Projesi'yle Türkiye'de kurumların vatandaşlar için kullandığı farklı numaralar kaldırılarak vatandaş tanımlayan T.C. Kimlik Numarası ile teke indirilmiştir. Proje güvenilir bilgi desteği ile devletin iş ve işlemlerinde hızın artmasını sağladığı gibi uyguladıkları elektronik devlet projelerinin de giriş anahtarı olmuştur. Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS) Projesi ile birlikte de bilgileri kurumların ve kuruluşların kullanımına açarak güvenilir, hızlı, verimli bir hizmetin yanı sıra kırtasiyeciliğin önlenmesine de katkıda bulunmuştur.¹²³

2.3.5. Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)

UYAP, Adalet Bakanlığı'nın "e-devlet" sisteminin bir parçası olacak olan "e-Adalet" sisteminin kurulması için, Yüksek Yargı Organları ve yargı için bilgi temininde vazgeçilmez özellikte bulunan kurumlar da sisteme dahil edilerek, Adalet Bakanlığı Merkez teşkilatı ile birlikte tüm mahkemeler, cumhuriyet başsavcılıkları, adli tıp ve icra dairelerini içine alacak şekilde bilgisayar ağı kurma bu sayede Bakanlık merkez ve taşra birimleri arasında bilgi alışverişinin elektronik ortama taşınması, vatandaşa internet üzerinden hizmet sağlanması, harici birimlerden beklenen bilgilerin istenilen zamanda sistem tarafından hazır edilmesi (Örneğin; mahkemelerin ihtiyaç duyduğu nüfus bilgilerinin MERNİS'ten veya soruşturma dosyalarının POLNET'ten alınması) gibi hedefleyen Ulusal Yargı Ağı Projesi'dir.¹²⁴

¹²² YILDIRIM, a.g.e, s.452.

¹²³ EROĞLU, a.g.m, s.83.

¹²⁴ Emrah YAVUZCAN, "Ulusal Yargı Ağı Projesi", <<http://www.hukuki.net/hukuk/index.php?article=257>>, (Erişim: 11.09.2009).

UYAP'ın ana amacı, zaman kaybetmeden adaletin yerine getirilerek vatandaşın mağdur olmasını engellemek, Türkiye'nin adli sisteminin işleyişinin güvenilirliğini ve doğruluğunu koruyarak sisteme hız kazandırmaktır. Yargıtay Bilgi Sistemi'nin de UYAP kapsamına alınmasıyla, adliyelerde başlayan süreç kesintiye uğramadan ve zaman kaybedilmeden devam edecek, böylece teknoloji adaletin hizmetinde olacaktır. Bu kapsamda UYAP, Adalet Bakanlığı ve bağlı kuruluşları bünyesinde yürütülen faaliyetlerin ve yargı sistemi ile ilgili işlevlerin bilgisayar yardımıyla tam entegre bir şekilde otomasyona geçirilmesidir.

Proje, içinde yargı sürecinin hızlanması için "Karar Destek Sistemi" ve "Bilgi Bankası" barındıracak şekilde tasarlanmıştır. Karar destek sisteminde; hakimin karar verebilmesi için gerekli her türlü dokümanın en kısa sürede sağlanması, usûl hatalarından kaynaklanan bozmalarının önüne geçilerek yargının hızlanması hedeflenmektedir.¹²⁵

UYAP ile vatandaşlarımızın duruşma tarihini öğrenmek için adliyeye gitmesine gerek kalmayacaktır. Avukatların bürolarından dava açması, harç yatırması, dilekçe vermesi ve dava dosyalarına yetkileri çerçevesinde ulaşması sağlanacaktır.

UYAP ile yargının işleyişine sürat ve güven kazandırmak sureti ile devletimizin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde yargının işleyişinden kaynaklanan tazminatlara mahkum olmasına son verilecektir. Bu sayede devletimizin uluslararası platformda itibarı sarsılmayacak bir projedir. UYAP projesinin hedefleri şunlardır:¹²⁶

- Adalet Bakanlığı olarak “e-devlet” sisteminin bir parçası olacak olan “e-adalet” sisteminin kurulması suretiyle zaman kaybetmeden adaletin en doğru şekilde yerine getirilerek vatandaşın mağdur olmasının engellenmesi,
- Türkiye Cumhuriyeti Adli Sistemi'nin işleyişinin güvenilirliğini ve doğruluğunu koruyarak sisteme hız kazandırılmak,

¹²⁵ İstanbul Barosu, UYAP Bilgi Kitapçığı, İstanbul, 2007, s.3.

¹²⁶ Uyap.gov.tr, “Ulusal Yargı Ağı Projesi, Proje Hedefleri”, <<http://www.uyap.gov.tr/tarihce/tarih.html>>, (Erişim: 11.09.2009).

- Doğru bilgiye en kısa zamanda ulaşılarak doğru kararlar alınıp, sevk ve idarenin en verimli şekilde yerine getirilebilmek,
- Merkez ve taşra teşkilatındaki veriler bilgisayar ortamında izlenerek istenildiği şekilde istatistiksel bilgilere doğru, güvenilir ve hızlı ulaşılabilmesi (Veri madenciliğinin yapılması, suç haritalarının oluşturulması, vb.),
- Adalet Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatının idari ve yargısal görevlerini bilgisayar ortamında kağıt kullanmadan gerçekleştirmek (kağıtsız ortam ilkesi),
- Yargıda iş akışlarının "Doküman Yönetim Sistemi" ile elektronik ortamda yapmak,
- Sistemde tutulan tüm veriler, tek ve entegre bir veritabanında tutulacağından dolayı geriye dönük sorgulamalar dahil her türlü arama ve sorgulamalarda hızlı ve güvenli bir şekilde sonuca ulaşılması, dosyaların kayıt işlemleri ile veri girişlerinin daha hızlı ve kolay yapmak,
- Merkez teşkilat ile taşra teşkilatı arasındaki her türlü yazışma (personeler yapılması gereken tebligatlar, özlük haklarına ilişkin bildirimler, duyurular, genelgeler, mütalaalar, ayrılış ve başlayış yazıları, komisyonlar ve başsavcılıklar arasındaki tüm yazışmalar... vb.), üst dereceli mahkemelere dosya gönderilmesi ve dosyanın yerine iadesi işlemleri ve haberleşmelerin elektronik ortamda yapmak,
- Yargı sürecinde karar verilmesini destekleyecek sorgulamaların elektronik ortamda yapılabilmesi ve karar verilmesi sürecinin hızlandırmak,
- Yargılama sırasında olası usul hatalarının önlenmesi, diğer hataların en aza indirilmesi amacıyla "Karar Destek Sistemleri" nin kullanıcıların hizmetine sunulması. Duruşma sırasında dahi en güncel mevzuata ve içtihatlarla anında erişmek,
- Hakim ve savcıların çalışma ortamı dışından belirlenen yetkiler dahilinde güvenli bir şekilde dosyalarına erişimi, akıllı kart (smart card) ile dosya üzerinde elektronik ortamda çalışma devamlılığını sağlamak,
- Avukatların (yaklaşık 40.000) – UYAP güvenlik standartlarına uymak şartıyla - dava açma, dilekçe verme, icra takibi, temyiz gibi işlemleri elektronik ortamda yapılabilmelerini, yetkileri seviyesinde bürolarından dosya inceleyebilmelerini sağlamak,

- Vatandaşlara açık olması gerekli görülen bilgilerin internette erişime hazır hale getirilmesi (dosyaların hangi aşamada olduğu özellikle temyiz aşaması, emsal kararlara internet üzerinden erişilmesi, duruşma günlerinin internet ortamından izlenmesi... gibi),
- Yakalama ve gözaltı süreleri merkezi olarak denetlenerek insan haklarının korunmasını sağlamak,
- Elektronik posta (e-mail) ve internet kullanımına imkan tanımak,
- Hukuki konularda ve istenen diğer konularda haber grupları ve sanal tartışma ortamları oluşturmak,
- Bilgi Bankası çerçevesinde mevzuat (kanun, tüzük, yönetmelik), içtihatlar, tebliğler, genelgeler, mütalaalar, emsal yazı ve metinler, şablon yazılar, benzeri bilgilere ve diğer bu tür yayınlara sistem üzerinden erişimin mümkün olabilmesi ve bunların kronolojik olarak izleyebilmek,
- UYAP'ın Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Anayasa Mahkemesi, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Danıştay, Uyuşmazlık Mahkemesi, Sayıştay, Emniyet Genel Müdürlüğü, Yüksek Seçim Kurulu, noterler, barolar, valilik ve kaymakamlıklar, Başbakanlık Mevzuat Geliştirme Genel Müdürlüğü, sosyal güvenlik kurumları, Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün entegrasyonunun sağlanması.

UYAP, Adalet Bakanlığı merkez teşkilatı ile tüm taşra teşkilatının birbirleri ve diğer ilgili kamu kurum kuruluşları ile olan veri ve belge akışı ile haberleşmelerini tamamen güvenli bir şekilde elektronik ortamda gerçekleştirmelerine imkan tanımaktadır.¹²⁷

Ulusal Yargı Ağı Projesi'nin (UYAP) mobil ayağını teşkil eden UYAP SMS Bilgi Sistemi'yle avukatlar ve vatandaşlar dava açılması, icra takibi başlatılması, duruşma tarihi gibi bilgileri adliyeye gitmeden cep telefonlarına gönderilen kısa mesajlarla öğrenebilmektedirler.

¹²⁷ Uyap.gov.tr, "Ulusal Yargı Ağı Projesi, Proje Hedefleri", <<http://www.uyap.gov.tr/tarihce/tarih.html>>, (Erişim: 11.09.2009).

Sisteme her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı abone olabiliyor. Cep telefonu üzerinden 4060`a T.C. Kimlik Numarası'yla başvuru yapmak yeterlidir. Sisteme üye olduktan sonra herhangi bir mahkemede kişi adına dava açılmışsa veya dava ile ilgili bir bilgi ulaştırılacaksa SMS ile bilgilendirilmektedir.

UYAP çerçevesinde geliştirilen SMS Bilgi Sistemi Avrupa`da devletin etkinliğini artıran en iyi uygulama seçilmiştir.¹²⁸

2.3.6. Polis Bilgisayar Ağı (POLNET)

PolNet; polisin görevinin gerekli kıldığı her türden bilgiye, en hızlı, en kolay ve güvenilir bir şekilde ulaşmasını sağlayacak modern bir bilgi sistemi olarak tanımlanabilir.¹²⁹

2000 yılında hizmet vermeye başlayan Polnet Projesi Polis Teşkilatı'nın adli ve idari görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmesi amacıyla kurulan Polis Bilgisayar Ağı ve bu ağ üzerinde çalışan uygulama programları, görevin yurt çapında süratli, güvenli ve etkin bir biçimde yürütülmesine hizmet etmektedir. PolNet projesi sayesinde.¹³⁰

- Gözaltı süreleri kısalmış,
- Sürücü ve araç ruhsat belgeleri alma süreleri kısalmış,
- Trafik denetimleri hız kazanmış,
- Trafik ceza puanının internet üzerinden öğrenilebilme imkânı sağlanmış,
- Pasaport belgesinin 1 gün içerisinde alınabilmesi sağlanmış,
- Yapılan bilgilendirme hizmetleri ile vatandaşın polise olan güven duygusu artmış,

¹²⁸ M.Bayram DEDE, "UYAP SMS projesi Avrupa`da İlk Beşe Girdi", 23.11.2009, <<http://www.tumgazeteler.com/?a=5734424>>, (Erişim: 21.12.2009).

¹²⁹ Ahmet KOCABAL, "Cumhuriyet, Türk Polisi Ve Bilgi İşlem", <<http://www.caginpolisi.com.tr/70/30-31-32.htm>>, (Erişim: 02.10.2009).

¹³⁰ KOCABAL, <<http://www.caginpolisi.com.tr/70/30-31-32.htm>>, (Erişim: 02.10.2009).

- Pasaport, ehliyet vb. belgelerin müracaatlarının internet ortamından yapılmaları sağlanmış,
- Suçlu aranırken suçsuz vatandaşların mağdur edilmesinin önüne geçilmiş,
- Sınır kapılarında yolcu giriş/çıkış işlemleri saniyeler mertebesine inmiş,
- Polise yapılan müracaatlara/taleplere kurulan bilgi sistemleri sayesinde anında cevap verilebilir olmuş,
- Online ihbar ve bilgilendirmeye imkân sağlanmış,
- Mevcut kanunlar çerçevesinde internet üzerinden bilgi edinme talepleri gerçekleştirilmiş,
- Mobil uygulamaların kullanılmaya başlaması ile daha güvenli bir ortam sağlanmıştır.

E-devletin bir parçası olan Polnet'ten elde edilen bilgilerle internet üzerinden vatandaşlarımıza doğrudan elektronik ortamda hizmet verilmektedir. Yine e-devlet'e geçişte hazırlanan standart servisler aracılığı ile 12 adet dış bağlantı kurularak (diğer e-devlet projeleri ile) bilgi entegrasyonu sağlanmış bulunmaktadır.

2.3.7. Gümrük Sistemleri Otomasyon Projesi (GİMOP)

Gümrük Sistemleri Otomasyon Projesi (GİMOP), ülke çapında 48 noktadan 56 gümrük idaresini ve 18 başmüdürlüğünü birbirine bağlamaktadır. Türkiye'nin kamu sektöründeki ilk veri ambarı uygulamasını oluşturmaktadır. Bu proje ile gümrük mevzuatının ve rejimlerin geliştirilmesi, gümrük teşkilatının yeniden düzenlenmesi, gümrük mevzuatında yeknesak uygulama, personel kaynağının daha iyi kullanılması, dış ticaret istatistiklerinin daha hızlı ve etkin üretilmesi, daha etkili vergi tahsilatı ile seçici ancak daha etkili gümrük kontrolünü sağlamaya yönelik bilgisayar sisteminin geliştirilmesi ve uygulanması amaçlanmaktadır.¹³¹

GİMOP Projesi'nin hayata geçirilebilmesi için 1995 yılında Dünya Bankası ile yapılan anlaşma ile 45 milyon \$'lık kredi temin edilmiştir. Fransa'dan satın alınan

¹³¹ C.Can AKTAN, "Türkiye'de E-Devlet", < <http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/turkiyede.htm>>, (Erişim : 03.01.2009).

SOFIX Gümrük Otomasyon Sistemi'nin Türkçe versiyonu BİLGE adı altında hazırlanmıştır. Söz konusu sistem ile bir dış ticaret elemanı gümrüğe gelmeden tüm işlemlerini bilgisayar ortamında yapabilmektedir. Örneğin, bir ithalatçı malını herhangi bir ülkeden getirip bir depoya koyduktan sonra, evinden veya işyerinden kendisine verilen şifre aracılığıyla gümrüğü ile bağlantıya geçerek beyannamesini tescil ettirmekte, malın hangi risk unsurlarını taşıdığını, fiziki muayenesinin yapılıp yapılmadığını daha önceden belirlenen profillerine göre öğrenebilmekte, hesaplanan gümrük vergilerini hangi bankaya aktarabileceğini bilmekte, dolayısıyla ithal ettiği malı için gümrüğe uğramasına gerek kalmamaktadır.¹³²

2.3.8. Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi (TAKBİS)

1990'lı yılların ortalarında tapu ve kadastro müdürlüğü kendi personelinin çabası ve katkılarıyla merkez teşkilatıyla taşra teşkilatını oluşturan bölge müdürlükleri, tapu sicil ve kadastro müdürlükleri için yazılım geliştirmeye başlamıştır. Bu yazılım mevcut donanım ve imkanlar kullanılarak gerçekleştirilmiş ve otomasyona geçişin ilk adımını oluşturulmuştur. Ancak gelişen teknoloji ve artan ihtiyaçlar nedeniyle lokal çalışan yazılım yetersiz kalmaya başladığından tapu ve kadastro müdürlüğü, mekân boyutlu bilgilere dayalı olarak mülkiyet ve kadastro bilgilerinin hepsinin kayıt altına alınıp tek bir merkezden yönetilmesi amacıyla TAKBİS'i oluşturmaya başlamıştır.¹³³

2000 yılında pilot bölge olarak ilk uygulamaları yapıldı. Pilot projenin başarıyla sonuçlanmasından sonra 2005 yılından sonra yaygınlaştırılmıştır. TAKBİS sayesinde tüm ülke genelindeki taşınmaz malların kayıtları dijital ortama aktarıldı. Bu proje sayesinde hem tapu hem de kadastro bilgileri sağlıklı ve doğru bir biçimde belediyelere veya bu konuda çalışan diğer kurumlara tek bir merkezden sağlanmaktadır. Malvarlığı sorgulamaları, merkezde toplanmış verilerin ilgili kurumlara açılmasıyla kolaylıkla ve hızlı bir şekilde yapılmaktadır. Böylece işlemler sırasında tek tip belgeler

¹³² Ozan DİRİÖZ, "Dünya Gümrük Örgütü Ve Dünya Ticaret Düzenine Olan Etkileri", <<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/52/2.html>>, (Erişim : 3.1.2009).

¹³³ Bilgi Çağı Dergisi, "eTr Ödülleri E-Devlet'e Geçiş Hızlandırıyor", <<http://www.bilgicagi.com/YaziDetay.aspx?ArticleID=176>>, (Erişim: 03.02.2010).

düzenleneceğinden herhangi bir nedenle yol açılabilecek hak kayıplarının önüne geçilmektedir.¹³⁴

Projenin alt bileşenlerinden biri olan 'harita bilgi bankası' sayesinde Türkiye’de harita üreten kuruluşlarla ilgili şirketler, hangi kurum tarafından, neresi için ve ne ölçekte harita üretildiğinin bilgisini görebilmektedir. Türkiye’den mal edinme talebinde bulunan yabancı veya tüzelkişilerin daha doğru ve kolay takip edilmesini sağlamaktadır.¹³⁵

2006 yılında “Kamudan Vatandaşa e-Hizmetler” kategorisinde eTR ödülü alan TAKBİS projesi 2005 yılında TAKBİS-2 projesini de başlattı. Kurum, TAKBİS-1 ve TAKBİS-2 projelerinden elde edilen deneyimlerle 2011 yılı sonuna kadar projenin tüm Türkiye’ye yayılmasını amaçlamaktadır.¹³⁶

2.4. TÜRKİYE İNTERNET BAĞLANTI DURUMU

Türkiye’nin internetle tanışmasının 1990’larda gerçekleşmiştir. Ülkemizde ilk fiziksel internet bağlantısı, 23 Ekim 1992 tarihinde Hollanda’nın NIKHEF Araştırma Merkezi ile ODTÜ arasında yapılmıştır. İnternetin genel olarak hayata geçirilmesi ise 12 Nisan 1993’te Tr-Net tarafından sağlanmıştır. Türkiye’deki belli başlı üniversiteleri 1986 yılından itibaren birbirlerine bağlayan BITNET’ten sonra, ODTÜ ve TÜBİTAK’ın 1991 yılı sonundaki girişimi ile internet kamuoyunun kullanımına Nisan 1993’te açılmıştır. 1996 da TURNET projesi ile de sıradan vatandaşların da ağa girebilmeleri sağlanmıştır.

E-devlet uygulamalarının temel şartı olan ağ ve erişim, yani internet bağlantısı ülkemizde özellikle ADSL (geniş bant internet) ile birlikte yaygınlaşmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan 2009 Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması sonuçlarına göre ülkemizde; hanelerin %30’u internet erişim imkanına sahiptir. İnternet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu ise 16-24 yaş

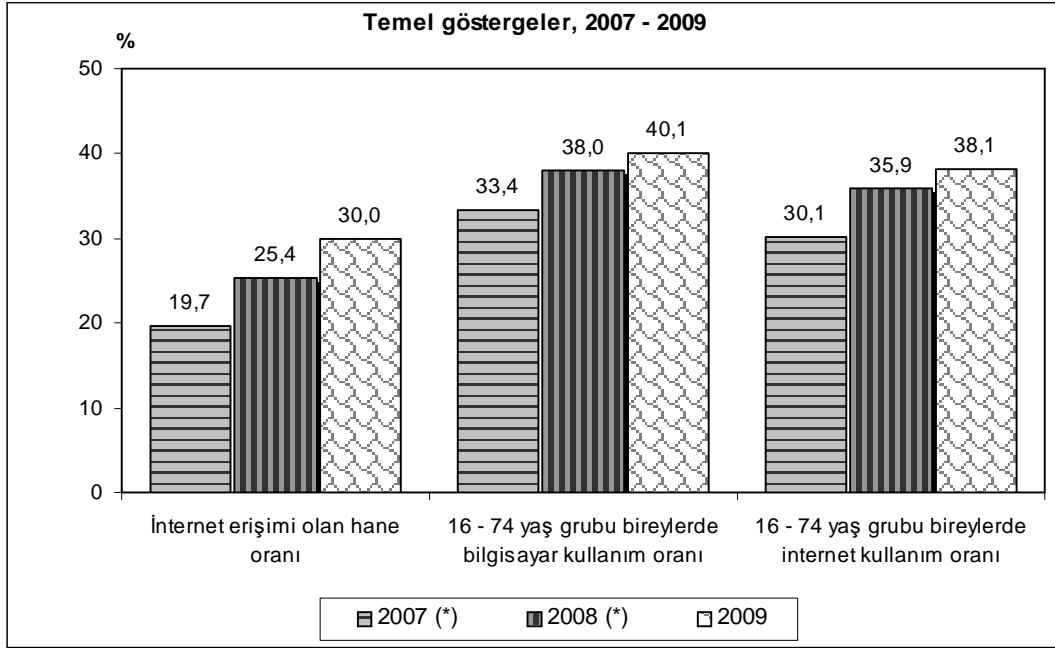
¹³⁴ Bknz.; <http://www.bilgicagi.com/YaziDetay.aspx?ArticleID=176>

¹³⁵ Bknz.; <http://www.bilgicagi.com/YaziDetay.aspx?ArticleID=176>

¹³⁶ Bknz.; <http://www.bilgicagi.com/YaziDetay.aspx?ArticleID=176>

grubudur.¹³⁷ Türkiye internet kullanım oranı Avrupa ortalamasının altında kalmakla birlikte, Avrupa’da büyümede en hızlı 3 ülkeden biridir.¹³⁸ Türkiye’de internet en çok bilgi arama ve çevrimiçi (online) hizmetler için kullanılmaktadır.¹³⁹

Grafik 1:Hane Halkı Bireylerinin Bilgisayar Ve İnternet Kullanım Oranları.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, <<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4104>>, (Erişim: 12.01.2009).

Tablo 5’den de anlaşılacağı üzere Türkiye internet kullanıcı sıralamasında dünyada 16. sırada bulunmaktadır. Kullanıcı sayısının nüfusa oranında ise internet kullanıcısı en fazla 20 ülke içerisinde 13. sırada bulunmaktadır.

2010 yılında, Türkiye’de, internet kullanıcı sayısının 32-36 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2010 yılında, Türkiye’nin, kullanıcı sayısına göre, ilk on ülke arasına girmesi beklenmektedir.¹⁴⁰

¹³⁷ TUİK, “2009 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçları”, <<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4104>>, (Erişim:06.01.2010).

¹³⁸ Kanal59, “Adsl’de 6 Milyon Aboneye Ulaştık”, <[http://haberler.kanal59.com.tr/haber-oku-2141-adsl’de-6-milyon-aboneye-ulastik!.html](http://haberler.kanal59.com.tr/haber-oku-2141-adsl-de-6-milyon-aboneye-ulastik!.html)>, (Erişim: 06.01.2010).

¹³⁹ Kemal KARAMAN, Burcu KARABULUT, Murat EKİCİ, “Dijital Vatandaşlık”, “I.Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu”, Ankara: Pagem Akademi Yayınları, Eylül 2009, s.307.

¹⁴⁰ Adem ANBAR, “İnternet”, <http://g-akademi.org/file/files/Files_13.ppt>, (Erişim:13.11.2009).

Tablo 5: İnternet Kullanıcı Sayısı En Fazla Olan ilk 20 Ülke

#	Ülke	2009 Nufusu	Kullanıcı Sayısı	Nüfusa Oranı (%)	Gelişim 2000-2009 (%)	Dünyadaki Yüzdesi
1	Çin	1,338,612,968	360,000,000	26.9	1,500.0	20.8
2	ABD	307,212,123	227,719,000	74.1	138.8	13.1
3	Japonya	127,078,679	95,979,000	75.5	103.9	5.5
4	Hindistan	1,156,897,766	81,000,000	7.0	1,520.0	4.7
5	Brezilya	198,739,269	67,510,400	34.0	1,250.2	3.9
6	Almanya	82,329,758	54,229,325	65.9	126.0	3.1
7	İngiltere	61,113,205	46,683,900	76.4	203.1	2.7
8	Rusya	140,041,247	45,250,000	32.3	1,359.7	2.6
9	Fransa	62,150,775	43,100,134	69.3	407.1	2.5
10	Güney Kore	48,508,972	37,475,800	77.3	96.8	2.2
11	İran	66,429,284	32,200,000	48.5	12,780.0	1.9
12	İtalya	58,126,212	30,026,400	51.7	127.5	1.7
13	Endonezya	240,271,522	30,000,000	12.5	1,400.0	1.7
14	İspanya	40,525,002	29,093,984	71.8	440.0	1.7
15	Meksika	111,211,789	27,600,000	24.8	917.5	1.6
16	Türkiye	76,805,524	26,500,000	34.5	1,225.0	1.5
17	Kanada	33,487,208	25,086,000	74.9	97.5	1.4
18	Filipinler	97,976,603	24,000,000	24.5	1,100.0	1.4
19	Vietnam	88,576,758	21,963,117	24.8	10,881.6	1.3
20	Polonya	38,482,919	20,020,362	52.0	615.0	1.2
İlk 20 Ülke		4,374,577,583	1,325,437,422	30.3	359.9	76.4
Dünya Toplamı		6,767,805,208	1,733,993,741	25.6	380.3	100.0

Kaynak : İnternet Word Stats Usage and Population Statistics, "Top 20 Countries With The Highest Number Of İnternet Users", <<http://www.internetworldstats.com/top20.htm>>, (Erişim: 02.01.2010).

2.5. TÜRKİYE'NİN E-DEVLETTE DÜNYADAKİ YERİ

Dünya Ekonomi Forumu tarafından 2001 yılından bu yana hazırlanan "Küresel Bilgi Teknolojisi" raporlarında, ülkelerin bilgi toplumuna geçişteki hazırlıkları ve bu konudaki çeşitli göstergeleri dikkate alarak bir sıralama yapılmaktadır. Bu sıralamanın yapılmasında, teknik altyapı göstergeleri kadar, ülkelerin hizmetlerin sunumu ve geliştirilmesindeki durumu, teknoloji üretme yetenekleri, insan sermayesi, hukuki düzenlemeleri gibi pek çok kriter değerlendirilmektedir.

Tablo 6: Ülkelerin Bilgi Toplumuna Hazır Olma Durumu (Networked Readiness)

2007 – 2008			2008 - 2009		
SIRA	ÜLKE	PUAN	SIRA	ÜLKE	PUAN
1	Danimarka	5.78	1	Danimarka	5.85
2	İsveç	5.72	2	İsveç	5.84
3	İsviçre	5.53	3	ABD	5.68

4	ABD	5.49	4	Singapur	5.67
5	Singapur	5.49	5	İsviçre	5.58
6	Finlandiya	5.47	6	Finlandiya	5.53
7	Hollanda	5.44	7	İzlanda	5.50
8	İzlanda	5.44	8	Norveç	5.49
9	Güney Kore	5.43	9	Hollanda	5.48
10	Norveç	5.38	10	Kanada	5.41
...			...		
55	TÜRKİYE	3,96	61	TÜRKİYE	3,91
Toplam 127 ülke			Toplam 134 ülke		

Kaynak : Dünya Ekonomi Forumu, < <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/>>, (Erişim: 07.08.2009).

Tablo7:Türkiye'nin Bilgi Toplumuna Hazır Olma Durumu (Networked Readiness)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Değerlendirilen Ülke Sayısı	80	102	104	115	122	127	134
e-Hazırlık Sırası - Türkiye	50	56	52	48	52	55	61

Kaynak : Dünya Ekonomi Forumu, < <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/>>, (Erişim: 07.08.2009).

Tablo 8: E-devlet'e Hazır Olma İndeksi.

Ülkeler	2008 İneksi	2005 İneksi	2008 Sırası	2005 Sırası
İsrail	0.7393	0.6903	17	24
Birleşik Arap Emirlikleri	0.6301	0.5718	32	42
Kıbrıs	0.6019	0.5872	35	37
Bahreyn	0.5723	0.5282	42	53
Ürdün	0.5480	0.4639	50	68
Katar	0.5314	0.4895	53	62
Kuveyt	0.5202	0.4431	57	75
Suudi Arabistan	0.4935	0.4105	70	80
Lübnan	0.4840	0.4560	74	71
Türkiye	0.4834	0.4960	76	60
Umman	0.4691	0.3405	84	112
Azerbaycan	0.4609	0.3773	89	101
Gürcistan	0.4598	0.4034	90	83
Ermenistan	0.4182	0.3625	103	106
Suriye	0.3614	0.2871	119	132
Irak	0.2690	0.3334	151	118
Yemen	0.2142	0.2125	164	154

Kaynak: United Nations, "Un E-government Survey 2008", "From E-government to Connected Governance", s.35.

Türkiye e-devlet ve bilgi toplumu alanında son 2 yılda düşüş göstermiştir. Dünya Ekonomik Forumu Bilgi Toplumu Hazırlık İndeksi sıralamasında 2008 yılında 55. sırada iken 2009 yılında 61. sıraya düşmüştür. Yine Birleşmiş Milletler e-devlet indeksinde 2008 yılında 60.sırada iken 2009 yılında 76. sıraya düşmüştür.

Birleşmiş Milletler'in yayınladığı 2008 yılı "E-devlet'e Hazır Olma Araştırması Raporu"na bakıldığında ülkemiz bütün kriterler bir arada değerlendirildiğinde 76. sırada görünmektedir.¹⁴¹ 2006 yılındaki Birleşmiş Milletler'in hazırladığı aynı raporda ise 60. sırada yer almaktadır. Görüldüğü gibi birçok e-devlet projesi kamu kurumlarımız tarafından başarı ile hayata geçirilmesine rağmen Birleşmiş Milletler raporlarına göre dünya ölçeğinde bir gerileme söz konusu. Raporda da belirtildiği gibi e-devlet uygulamalarının değerlendirilmesinde kullanılan kriterler "2. Nesil e-devlet" kavramı çerçevesinde yeniden şekillendirilmektedir. Bu kavrama göre e-devlet artık sadece kurumsal bazda değil bütüncül bir bakış açısı ile kurumlar arası işbirliği ve etkileşim faktörleri göz önüne alınarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda e-devlet hizmetlerinin tek bir noktadan sunulması önemli bir gösterge olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁴² Türkiye'de henüz e-devlet uygulamalarını tamamlamamış kurumlar/bakanlıklar bulunmaktadır. Bu kurumlar e-devlet uygulamalarını tamamlamış olsalar bile kurumlar/bakanlıklar arası entegrasyon sağlanıp vatandaşa tek bir noktadan sunulmadığı sürece entegre devlet oluşturulamaz.¹⁴³

¹⁴¹ Raporun hazırlanma şekli ve diğer kriterlere göre ülke sıralamaları için bkz.; <<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan028607.pdf>>.

¹⁴² R.Erdem ERKUL, "Türkiye'de Bilişimin Geleceğine Dair Notlar", 16.02.2009, <<http://www.digitaldevlet.org/bilisim.html>>, (Erişim: 23.11.2009).

¹⁴³ Leyla Keser BERBER, "E-devlet'le Memur İşsiz Mi Kalacak?", <<http://www.ntvmsnbc.com/id/25072060/>>, (Erişim: 10.05.2010).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ'NDE E-DEVLET

Bu bölümde; Celal Bayar Üniversitesi ve üniversitede genelinde kullanılan e-devlet kapsamındaki uygulamalar hakkında genel bilgiler verilerek, Öğrenci Bilgi Sistemi (ÖBİS) ile ÖBİS'in kamu tasarrufu üzerine etkileri incelenecektir.

3.1. CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ HAKKINDA BİLGİLER

3.1.1. Celal Bayar Üniversitesi Tarihi

Manisa'da yükseköğretim 1975-1976 öğretim yılında eğitime başlayan (Ege Üniversitesi'ne bağlı) Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Muhasebe Ön Lisans Yüksekokulu ve 24 Kasım 1975 yılında kurulan (Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı) üç yıllık Gençlik ve Spor Akademisi ile Demirci ilçesinde, 1975-1976 öğretim yılında Öğretmen Lisesi bünyesinde kurulan(Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı) iki yıllık Enstitüsü ile başlamıştır.

Muhasebe Önlisans Yüksekokulu 1977-78 öğretim yılında ismi Maliye Muhasebe Yüksekokulu olarak değişmiş ve lisans eğitimi vermeye başlamıştır. Okul daha sonra Ege Üniversitesi'nin İktisadi ve Ticari İlimler Fakültesi haline dönüştürülmüştür. 1987 yılında çıkarılan 3389 sayılı kanun ile de Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bağlanmış ve Manisa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi adını almıştır.¹⁴⁴

Manisa Gençlik ve Spor Akademisi, 20 Temmuz 1982'de kuruluşu gerçekleşen Dokuz Eylül Üniversitesine bağlı bir fakülte haline getirilen Buca Eğitim Fakültesine bağlanmış ve bu fakültenin Beden Eğitimi Bölümü olmuştur. Demirci Eğitim Enstitüsü de 1982'de Dokuz Eylül Üniversitesine bağlandıktan sonra Eğitim Yüksekokulu adını almıştır.¹⁴⁵

¹⁴⁴ CBÜ, a.g.e., <<http://www.bayar.edu.tr/tanitim.php>>, (Erişim: 12.12.2009).

¹⁴⁵ CBÜ, a.g.e., <<http://www.bayar.edu.tr/tanitim.php>>, (Erişim: 12.12.2009).

03 Temmuz 1992 tarihinde TBMM 'de kabul edilen 11 Temmuz 1992 tarih ve 21282 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3837 sayılı kanunla Manisa’da Celal Bayar Üniversitesi kurulmuştur. Bu kanunla, yeni kurulan Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Tıp Fakültesi ile Dokuz Eylül Üniversitesine daha önce bağlı olan Manisa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi adıyla, Demirci Eğitim Yüksekokulu fakülteye dönüştürülerek Eğitim Fakültesi Buca Eğitim Fakültesine bağlı Beden Eğitimi Bölümü Beden Eğitimi ve Spor Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu adıyla, Ege Üniversitesine daha önce bağlı olan Akhisar Tütün Ekserliği Yüksekokulu, Tütün Ekserliği Yüksekokulu adıyla, Alaşehir Meslek Yüksekokulu Alaşehir Meslek Yüksekokulu adıyla, 10 Eylül 1992’de Sağlık Bakanlığı’yla Yüksek Öğretim Kurumu arasında yapılan protokolle Sağlık Meslek Yüksekokulu Celal Bayar Üniversitesine bağlanmıştır. Ayrıca bu kanunla yeni kurulan Salihli Meslek Yüksekokulu yanı sıra yine kuruluş kanununda rektörlüğe bağlı olarak Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Sağlık Bilimleri Enstitüleri kurulmuştur.¹⁴⁶

Celal Bayar Üniversitesi 1992 deki kuruluşunun arkasından çoğu 1994 yılında olmak üzere pek çok yeni yüksekokulları bünyesine eklemiştir. 1994 de Tıp Fakültesi açılmıştır.

3.1.2. Akademik Birimler Ve Yerleşim Durumu

1992 yılında kurulan Celal Bayar Üniversite’si 2010 yılı itibarıyla Manisa il merkezi ve ondört ilçe merkezinde yerleşkesi bulunmaktadır. Üniversite 5 Fakülte, 4 Yüksek Okul, 3 Enstitü ve 16 Meslek Yüksekokulu’ndan oluşan toplam 27 akademik birime sahiptir.¹⁴⁷ 2009-2010 Güz öğretim yılı itibarı ile 28.158 öğrencisi bulunmaktadır.

¹⁴⁶ CBÜ, a.g.e., <<http://www.bayar.edu.tr/tanitim.php>>, (Erişim: 12.12.2009).

¹⁴⁷ Celal Bayar Üniversitesi, 2009-2010 Tanıtım Kılavuzu, ss,5-6.

Tablo 9: Celal Bayar Üniversitesi Akademik Birimleri ve Bulunduğu Yerler

Yerleşke		Bulunan Akademik Birim
Manisa Merkez	Rektörlük Merkez Yerleşkesi	Rektörlük
		Beden Eğitimi ve Spor YO
	Uncubozköy Yerleşkesi	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
		Tıp Fakültesi
		Araştırma ve Uygulama Hastanesi
		Sosyal Bilimler Enstitüsü
	Muradiye Yerleşkesi	Fen Edebiyat Fakültesi
		Mühendislik Fakültesi
		Fen Bilimleri Enstitüsü
	Devlet Hastanesi Yerleşkesi	Sağlık YO
		Sağlık Hizmetleri MYO
		Sağlık Bilimleri Enstitüsü
	Yabancı Diller Yerleşkesi	Yabancı Diller Bölüm Başkanlığı (Yabancı Diller Hazırlık Okulu)
Uygulamalı Bilimler Yerleşkesi	Uygulamalı Bilimler YO	
İlçeler	Ahmetli Yerleşkesi	Ahmetli MYO
	Akhisar Yerleşkesi	Tütün Ekserliği YO
		Akhisar MYO
	Alaşehir Yerleşkesi	Alaşehir MYO
	Demirci MYO Yerleşkesi	Demirci MYO
	Demirci Yerleşkesi	Eğitim Fakültesi
	Gördes Yerleşkesi	Gördes MYO
	Kırkağaç Yerleşkesi	Kırkağaç MYO
	Köprübaşı Yerleşkesi	Köprübaşı MYO
	Kula Yerleşkesi	Kula MYO
	Salihli Yerleşkesi	Salihli MYO
	Sarıgöl Yerleşkesi	Sarıgöl MYO
	Saruhanlı Yerleşkesi	Saruhanlı MYO
	Soma Yerleşkesi	Soma MYO
	Turgutlu Yerleşkesi	Turgutlu MYO
Gölmarmara MYO		

Kaynak : Celal Bayar Üniversitesi, 2009-2010 Tanıtım Kılavuzu ve <www.bayar.edu.tr>

Celal Bayar Üniversitesi 1992 de kurulan üniversiteler içerisinde en fazla yerleşkeye sahip yükseköğretim kurumudur.¹⁴⁸ Selendi ve Gölarmara ilçeleri hariç Manisa'nın bütün ilçelerinde yerleşimi bulunmaktadır. Yukarıdaki tabloda da gösterildiği üzere e-devlet uygulamalarının uygulanabilirliğini zorlaştıran dağınık kampüs yerleşimi vardır.

Üniversitenin dağınık kampüs yerleşimi özellikle e-devlet uygulamalarının ilk defa kurulup çalıştırılması aşamasında, uygulamaların çalışabilmesi için olmazsa olmazlardan olan internet ve intranet ağının sorunsuz çalıştırılmasında, uygulama kullanıcılarının eğitiminde, sorun çıktığında yerinde çözüm vb. gibi konular açısından dezavantajları bulunmaktadır. Dağınık kampüs yerleşiminin e-devlet uygulamaları maliyetini arttırıcı etkisi vardır.

3.1.3.Bilgi İşlem Daire Başkanlığı

İnternetin yaygınlaşması ve bu ortamda sunulan bilgilerin artması ile kullanıcıların daha yüksek kalitede bilgi talep etmesi bilgi toplama ve işleme alanında uzmanlaşmayı gerektirmektedir. Üniversitelerde de bu uzmanlaşmanın beklendiği birim Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'dır.

Celal Bayar Üniversitesi'nde kullanılacak olan e-devlet uygulamalarının hayata geçirilmesinde birinci derecede ilişkili birim Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'dır. Dolayısıyla Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nın yapısını, görev ve sorumluluklarını incelemekte fayda vardır. Dinamik ve operasyonel bir Bilgi İşlem Daire Başkanlığı üniversitedeki e-devlet uygulamalarının çalışabilirliği ve verimliliği üzerinde son derece etkili olacaktır. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nın Görevlerini şöyle özetlemek mümkündür:

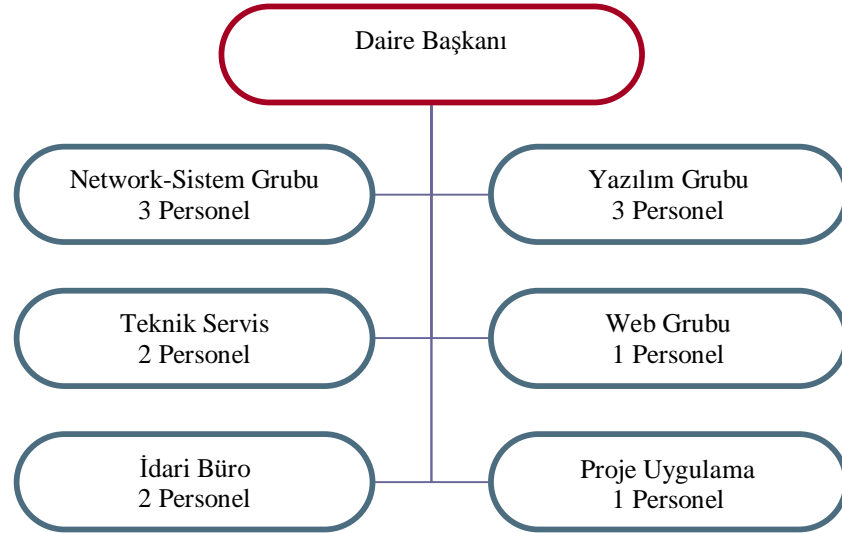
- Üniversitenin ihtiyaç duyacağı bilgi işlem hizmetlerini yerine getirmek,
- Üniversitenin ve bağlı birimlerinin kullandığı bilgisayar uygulamalarını yazmak, kalitesini yükseltmek, temin etmek, derlemek, kullanılmasını sağlamak,

¹⁴⁸ CBÜ, a.g.e., <<http://www.bayar.edu.tr/tanitim.php>>, (Erişim: 12.12.2009).

- Üniversite bünyesinde kullanılan yazılımlar arası entegrasyonu sağlamak,
- Hizmet içi bilgisayar eğitim programlarını planlamak ve yapmak,
- Üniversitenin bilgi işlem görevlerini planlamak, uygulamaları koordine etmek,
- Üniversitenin bilgisayar iletişim ağının kurulmasını, işletilmesini düzenlemek,
- Teknik gelişmeleri takip etmek ve uygulanmasını sağlamak,
- Bilgi işlem cihazlarının bakım, onarım ve çalışmalarını sağlamak,
- Hizmet faaliyetlerinin ekonomik ve etkin bir şekilde yerine getirilmesi için insan ve malzeme gibi mevcut kaynakların en uygun, en verimli şekilde kullanılmasını sağlamak.

Tüm bu görevleri yerine getirmekle ilgili olarak Celal Bayar Üniversitesi Bilgi İşlem Başkanlığı'nın organizasyon yapısı ve Bilgi İşlem Birimi'ndeki işlerin sürekliliği açısından ve özellikle yazılım geliştirme açısından son derece önemli olan kadrolu elaman sayısı aşağıdaki gibidir.

Şema 3: C.B.Ü. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Organizasyon Şeması

Bazı alanlara yapılan yatırımlar, diğer alanlardaki maliyetlerin düşmesini sağlar. Üniversitede Bilgi İşlem Daire Başkanlığı diğer birimlere hizmet sunan birimdir. Güçlü bir Bilgi İşlem Daire Başkanlığı diğer birimler için daha hızlı ve daha kaliteli e-devlet

uygulamaları geliştirecektir. Bu da e-devlet uygulamasına geçen birimlerin iş kalitelerini arttırıp maliyetlerinin düşürülmesini sağlayacaktır.

3.2. CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ'NDE KULLANILAN E-DEVLET UYGULAMARI

Her türlü teknolojide olduğu gibi, e-devlet uygulamalarında da öncelikli fayda, teknolojiyi icat eden, ortaya kullanılabilir bir biçimde koyan ve yaygınlaştırılmasını sağlayan sahibine aittir. Kullanıcıları için ise geriye marjinal bir fayda kalmaktadır. Bu kapsamda Celal Bayar Üniversitesi kendi e-devlet uygulamalarını kendisi geliştirme yoluna gitmiştir.

Bu bölümde Celal Bayar Üniversitesi'nde kullanılan e-devlet uygulamaları kapsamındaki bilgisayar otomasyonlarından ve bu otomasyonların sağladığı faydalar incelenmektedir. Genelde üniversite içinde kullanılan temel uygulamalara değinilecek olup özelde ise Öğrenci Bilgi Sistemi ele alınacaktır.

3.2.1. Hastane Otomasyon Sistemi

Bilgisayarın veya bilgisayar ile entegre olarak kullanılan tüm cihazların birbiriyle ilişkilendirilerek hızlı, güvenli ve doğru kullanılmasına otomasyon denir.

Hastanelerde kullanılan otomasyonlar, Hastane Bilgi Yönetim Sistemi (HBYS) adı altında yürütülerek, hastanın tıbbi ve finansal kayıtlarının ana hatları ile tutulması işlemidir. Bu ana sisteme bağlı olarak (entegre çalışan) diğer departmanlara özgü çalışma kurallarını içeren programlar dizisi bu çalışmalarını bir bütün haline getirir.

Verilerin kaydı, kontrolü, arşivlenmesi, güvenliğinin sağlanması ve yeniden kullanılması otomasyonun temelini oluşturur.

Tam Entegre HBYS'nin faydalarını şöyle özetlemek mümkündür:¹⁴⁹

- Evraksız bilgi sistemi ile bilgilere daha hızlı ve daha güvenli bir erişim imkanı sağlanır.
- Sistem, hasta - doktor - personel koordinasyonu ile tıbbi ve finansal bilgileri online, entegre bir yapıda sunarak kurumların verimliliğini artırır.
- Hastanelerin mali, tıbbi ve yasal değişikliklerinin hızlı bir şekilde uygulanmasını sağlar.
- Hastanelere zaman, işgücü kazancı , maddi kazanç ve en önemlisi düzgün ve güvenilir istatistiksel veri / bilgi sağlar.

Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi (Üniversite Hastanesi)'inde HBYS olarak kuruluşundan 2003 yılına kadar üniversitenin kendi iç imkanları ile yazdığı otomasyon sistemi kullanılmıştır.

2003 yılında Üniversite Hastanesi eksikliklerin giderilmesine yönelik olarak Ege Üniversitesi Güçlendirme Vakfı kuruluşu olan Ünipa A.Ş. ile anlaşarak yeni bir HBYS temini yönüne gidilmiştir. Başlangıçta hastane organizasyon yapısında bir değişiklik yapılmadığından Ünipa'dan tedarik edilen otomasyondan da istenilen verim alınamamıştır. Daha sonra organizasyonda değişiklikler yapılarak özellikle poliklinikler, ameliyathane ve radyoloji gibi hasta sirkülasyonu fazla olan birimleri için yeni sekreterlikler oluşturularak hastane işleyişi düzene sokulmuştur. Bu sayede hastaya ait verilerin zamanında otomasyona girilmesi sağlanmıştır.

Bu gün itibarı ile CBÜ Hastanesi'nde Ünipa HBYS otomasyonu dahilinde sunucular hariç 157 bilgisayar, 32 yazıcı bulunmaktadır. Donanımın bakımı yapılan protokol çerçevesinde Ünipa personeli tarafından yapılmaktadır.

¹⁴⁹ UNIPA, "Hatane Bilgi Yönetim Sistemi Nedir", <<http://www.unipa.com.tr/saglik.asp>>, (Erişim:17.11.2009).

Ünİpa'dan temin edilen HBYS'nin CBÜ Üniversite Hastanesinde kullanılan modülleri¹⁵⁰ şunlardır:

- Medikal Modüller:

- Danışma Modülü,
- Hasta Kayıt Modülü,
- Poliklinik Modülü,
- Yatan Hasta Takip ve Çıkış İşlemleri Modülü,
- Laboratuvar Modülü,
- Radyoloji Modülü,
- Eczane Modülü,
- Sağlık Kurulu Modülü,
- Evrak Yönetimi Modülü,
- Kan Merkezi Modülü,
- Cihaz Takip Modülü.

- Mali / İdari Modüller:

- Vezne Modülü,
- Faturalama Modülü,
- Ek Ödeme (Performans) Modülü,
- Personel(Özlük) İşlemleri Modülü,
- İstatistik Modülü,
- Stok Takip, Satınalma ve Demirbaş Modülü,
- Merkez Saymanlık Modülü.

¹⁵⁰ Yazılım Teknolojileri açısından modül; Bir bütünün parçası olarak yada tek başına çalışabilen anlamlı program bloğudur. Yazılım pazarlaması açısından ise modül bir otomasyon tarafından yapılabilen temel işlemleri ifade etmektedir. Otomasyonu Modüllere ayırmakla müşteri otomasyonun hangi kısımlarını kullanacak ise sadece o kısımların ücretlendirilmesi yapılmaktadır. Bütün modüllerini kullanmak isteyenenden çok ücret, daha az modülünü kullanmak isteyenenden daha az ücret tahsil edilmektedir.

Birinci bölümde bahsedilen e-devlet etkileşim alanları açısından ele alındığında HBYS ile kamu kurumları arasında (devletten devlete) etkileşim bulunmaktadır. Hastane otomasyonu Merkezi Nüfus Sistemi olan Mernis'ten hasta kimlik ve adres bilgileri CBÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nın geliştirdiği bir proje dahilinde sorgulanabilmektedir. Geliştirilen proje sayesinde herhangi bir web sayfası yada internet adresi girilmeden hastane otomasyonu hastanın vatandaşlık numarası üzerinden arka planda herhangi bir kullanıcı müdahalesine gerek kalmaksızın kimlik ve adres bilgilerini kontrol edebilmektedir. Bu sayede hastaların bilgilerinin doğruluğunun sağlanması ve kimlik bilgilerinin sisteme girilmesi aşamasında zamandan ve personelden tasarruf sağlanılmaktadır. Bir diğer etkileşim ise Medula¹⁵¹ sistemi ile ilgilidir. Medula sistemi sayesinde CBÜ Üniversite Hastanesi'nde SGK ile ilgili faturalar kağıt kullanılmadan elektronik ortamda üretilip SGK Sistemi'ne aktarılmaktadır. Bu işlem kurumu sadece kağıt ve kırtasiyecilikten kurtarmakla kalmayıp bürokrasiyi, zaman kaybını ve hata oranını da en aza indirmektedir.

HBYS kapsamında vatandaşın kuruma güvenini arttıran, şeffaflaşmayı sağlayan bazı hizmetler teknik olarak imkan dahilinde olmasına rağmen istenildiği ölçüde uygulanamamaktadır. Bu hizmetlerden bazıları şunlardır: web ve telefon üzerinden hastaların randevu alabilmeleri, web üzerinden laboratuvar sonuçlarına ulaşabilmeleri, kendileri ile ilgili yapılan işlemleri ve ücretlerini görebilmeleri. Bu hizmetlerin sunulabilmesi vatandaşın Üniversite Hastanesi'ne bakışını olumlu yönde etkileyecektir.

Kurumlarda elektronikleşme ne kadar olursa olsun kurum idaresi vatandaşı müşteriden ziyade abone olarak görüyorsa sorunlar çıkacaktır. Örneğin; sağlık sektöründeki kırtasiyeciliğin ve bürokrasinin azaltıldığı dönemde hasta/hasta yakınlarının evrak fotokopileri için geri çevrilmesi, vatandaşın kuruma bakışını olumsuz yönde etkilemektedir.

¹⁵¹ Medula, sağlık hizmeti veren kuruluşların, GSS kapsamında olan hastalarının provizyon, ücretlendirme ve tahakkuk işlemlerinin SGK ile entegre ve eş zamanlı olarak gerçekleştirmesini sağlayan bir sistemdir. Bu sistemde sağlık kuruluşları, kendi otomasyonlarına hastanın fatura bilgilerini belirli bir standart dahilinde girmektedir. Daha sonra hastane otomasyonu herhangi bir kullanıcı müdahalesine gerek kalmaksızın web servislerini kullanarak fatura bilgilerini elektronik ortamda SGK'ya aktarılması sağlanılmaktadır. (bknz.; <www.sgk.gov.tr/medula/>).

3.2.2. Maaş Otomasyon Sistemi

Maaş Otomasyonu Kapsamında Yapılan Uygulamalar¹⁵²:

- Aylık periyodik maaş basımı,
- Ek, fark maaş basımı,
- Nöbet ücretleri basımı,
- Ek ders ücretleri basımı,
- Sınav ücretleri basımı,
- Mesai ücretleri basımı,
- Emekli kesenekleri takibatı,
- Özel gider indirimleri işlemleri.

Say2000i sistemindeki üniversitelere yönelik eksikliklerin giderilmesi ile birlikte Üniversite bünyesinde kullanılan maaş otomasyonundan Say2000i sistemine geçilmesi planlanılmaktadır.

3.2.3. Personel Otomasyon Sistemi

İlki 1997 yılında, ikincisi ise 2005 yılında olmak üzere iki otomasyon geliştirilmiştir. Proje kapsamında şunlar yapılmaktadır:

- Özlük bilgilerinin takibi,
- Öğrenim bilgilerinin takibi,
- İdari görev bilginin takibi,
- Yurt dışı görevlendirme bilgilerinin takibi,
- Sözleşmeli personel bilgilerinin takibi,
- Terfi bilgilerinin takibi,

¹⁵² Üniversitenin kurulduğu dönemde, Çukurova Üniversitesi'nden maaş işlemlerine yönelik bir program satın alınmış, fakat kurumun ihtiyaçlarını karşılama konusunda yeterli performansı sağlayamadığı için kullanılamamıştır. Daha sonra temin edilen maaş otomasyon uygulamaları da istenen verimliliği sağlayamamıştır. 1997 yılına kadar Celal Bayar Üniversitesi'nin maaş ile ilgili işlemleri Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yürütülmüştür. Bütün birimlerin mutemetleri ayda ortalama 5 kez Dokuz Eylül Üniversitesi'ne giderek maaş ile ilgili işlemlerini yürütmüşlerdir.

1997 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Maaş Otomasyonu Yazılım Gurubu'ndan bir personelin Celal Bayar Üniversitesi kadrosuna alınması ile birlikte maaş bilgi giriş ve basım işlemleri Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'na yapılmaya başlanmıştır.

- Kadro bilgilerinin takibi,
- Mevcut bilgilere dayalı rapor ve istatistikler.

Personel otomasyon sistemi Celal Bayar Üniversitesi'nde verimli işletilemeyen projelerdendir.

3.2.4. BESYO Özel Yetenek Sınav Otomasyonu

Özel yetenek sınavı ile öğrenci alan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ön kayıt işlemleri, sınav değerlendirmesi ve yayınlanmasına yönelik bir otomasyon sistemidir.

Her yıl farklılık gösterebilmekle birlikte sekiz-on civarından özel yetenek sınav sonucunun (zaman, mesafe, ağırlık vb.) sisteme girilmesi ile ÖSYM'den alınan orta öğretim başarı puanlarının da kullanılarak bir dizi hesaplamalar sonucunda sınav sonuç listeleri hazırlanmaktadır. Hazırlanan sınav sonuç listeleri ve hesaplama yöntemleri çıktı olarak duyuru panolarında ve web ortamında yayınlanmaktadır. Sınava katılanlar kendi (zaman, mesafe, ağırlık vb.) sonuçları ve diğer katılımcıların sonuçlarını görebilmektedirler. Bu sayede özel yetenek sınavının değerlendirilmesinde şeffaflaşma sağlanmaktadır.

3.2.5. CBÜ Kimlik Paylaşım Sistemi (BayarKPS)

T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, “Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS)” projesinden faydalanmak isteyen kurumlar ile bir protokol imzalamakta, imzalanan protokol gereğince ilgili kuruma bir kullanıcı adı ve şifre vermekte ve sorgulamaların tek bir sabit IP¹⁵³ üzerinden gerçekleştirilmesi istemektedir. Protokol gereğince verilmiş olan kullanıcı adı ve şifre ile MERNİS

¹⁵³ İnternet'te her bilgisayarın bir IP (İnternet Protokol) adresi vardır. Bir IP adresi, noktalarla ayrılan dört rakamdan oluşur (Örnek:194.27.159.250), IP numaraları rast gele alınmaz, bilgisayarın bağlı bulunduğu bir üst hizmet sağlayıcıdan (server-sunucu) alınır. Bu sayede bir üst seviye sunucu hangi IP adresini kimin kullandığını takip edebilmektedir.

üzerinde yapılan sorgulamaların hukuki ve cezai sorumluluğu bu hizmetten faydalanan kurumlara yüklenmektedir.

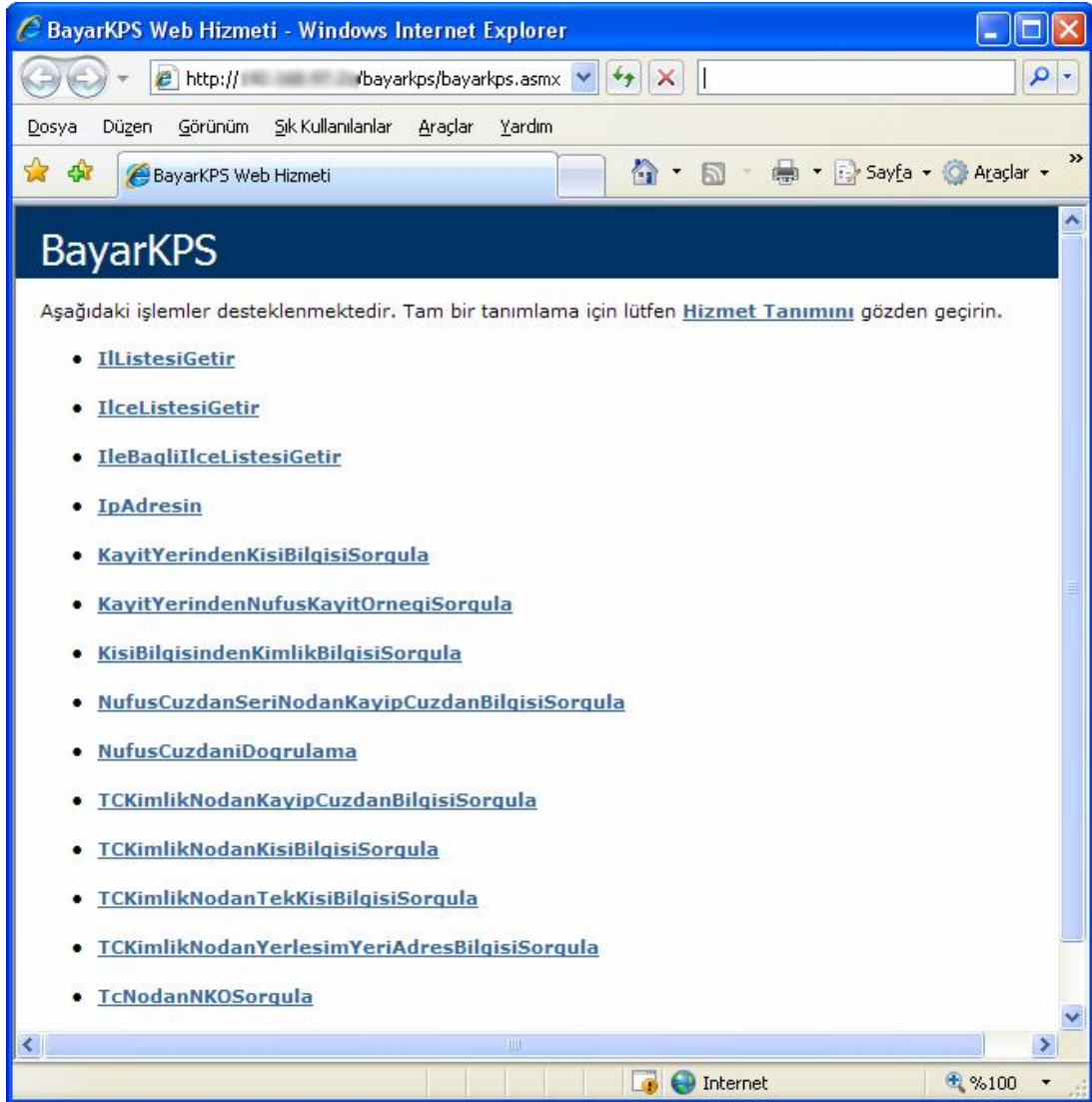
Celal Bayar Üniversitesi Temmuz 2008’de T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile protokolü imzalamış ve hizmetten faydalanılmaya başlanmıştır.

Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından Bayar Kimlik Paylaşım Sistemi projesi uygulamaya konulmuştur. Bu proje, sadece üniversite ağı içerisinde erişilebilen bir web servisi aracılığı ile kurum içerisinde, güvenli internet protokolü (HTTPS¹⁵⁴) üzerinden, MERNİS tarafından sağlanan sorgulamalara erişim sağlamaktadır. Bu proje kapsamında istekte bulunulan sorgulamalar kullanıcı bilgileri ile birlikte kayıt altına alınmaktadır.

Bayar Kimlik Paylaşım Sistemi’nin diğer projelerden farkı, birbirinden bağımsız olan Mernis, Hastane Bilgi Yönetim Sistemleri, Öğrenci Bilgi Sistemi gibi e-devlet uygulamaları arasında entegrasyonu sağlamasıdır. Kişi ya da kullanıcıya değil diğer uygulamalara hizmet veren uygulamadır. BayarKPS sistemi Celal Bayar Üniversitesi açısından, e-devlete geçiş aşamalarından sonuncusu olan “Bütünsel Entegrasyon” sağlanmasına yönelik çok önemli bir projedir.

¹⁵⁴ Normal internet bağlantısı HTTP (Hyper Text Transfer Protocol) ile yapılmaktadır. Bu şekilde iletişim ağına bağlı başka bir bilgisayar tarafından dinlenebilmektedir. HTTPS (Hyper Text Transfer Protocol Secure) ise gönderilen bilginin şifrelenerek gönderilmesini sağlar. Gönderilen bilgi başkalarının eline geçse bile çözümlenemez, anlamlandırılmaz.

Şekil 5: BayarKPS Sorgu Listesi

3.2.6. Öğrenci Bilgi Sistemi (ÖBİS)

Üniversitelerde öğrenciye yönelik idari e-devlet uygulamaları genellikle “Öğrenci Bilgi Sistemi” ya da “Öğrenci Yönetim Sistemleri” isimleri ile anılmaktadır. Celal Bayar Üniversitesi’nde de bu kapsamdaki uygulama Öğrenci Bilgi Sistemi olarak isimlendirilmiştir.

3.2.6.1. Öğrenci Bilgi Sisteminin Tanımı

Öğrenci Bilgi Sistemi ya da Öğrenci Yönetim Sistemi; Öğrencinin üniversiteyi kazandığı aşamasından mezun olup ayrıldığı aşamaya kadar işlemlerin, elektronik

ortamda yapılmasını sağlayan e-devlet uygulamasıdır. Öğrenci, öğrenci işleri büroları, öğretim elamanı arasındaki etkileşimler Öğrenci Bilgi Sistemi tarafından takip edilir. Üniversitede kullanılan bütün otomasyonlar dikkate alındığında kullanıcı sayısı en fazla olan proje öğrenci işleri otomasyonudur.

Celal Bayar Üniversitesi'nde kullanılan Öğrenci Bilgi Sistemi Projesine kısaca ÖBİS denilmektedir ve çalışmanın bundan sonraki kısmında bu isim ile anılacaktır. ÖBİS ile amaçlananlar şunlardır:

- Celal Bayar Üniversitesi bünyesinde üretilen bilginin güvenli şekilde paylaşımını sağlayarak, birey ve birimlerin stratejik karar verme süreçlerinde bilgiyi en etkin şekilde kullanabilmelerini sağlamak,
- < Öğrenci- Öğretim Elemanı- Üniversite Yönetimi > üçgeninde yer alan tüm idari ve akademik iş süreçlerini sistem üzerinden sağlayarak gereksiz tekrarları ve zaman kayıplarını önlemek,
- Üniversite içerisindeki tüm iş yükünün tek bir noktada toplanmasını önleyerek, yapılması gereken işleri asıl iş sahiplerinin yönetim ve kontrolüne vermek,
- Üniversitenin öğrencisine, öğretim elemanına ve personeline, çalışmalarını daha hızlı ve kolay yürütebileceği, bir çalışma platformu sağlamaktır.

3.2.6.2. Celal Bayar Üniversitesi'nde ÖBİS'in Gelişimi

Celal Bayar Üniversitesi'nde öğrenci otomasyonu ile ilgili ilk uygulama 1995 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonraki iki yıl içerisinde akademik birimlerde büyük oranda uygulama kullanılır duruma gelmiştir. İlk geliştirilen uygulama her bir fakülte/yüksekokulun öğrenci işleri bürosundaki işlemleri bilgisayar ortamına aktarmaya yönelik olarak geliştirilmiştir. Önceleri ÖBİS, merkezi bir otomasyon statüsünde değildi. Merkezi bir otomasyon sisteminin kurulabilmesi için bütün akademik birimlerin internet yada intranet ile birbirine bağlı olması gerekmektedir. 1995'li yıllar düşünüldüğünde internet sadece rektörlük merkez binada bulunmaktaydı. Celal Bayar Üniversitesi dağınık kampüs

yerleşimi olduğu için akademik birimler ve kampüsler arası bilgisayar bağlantısı da o dönemin şartlarında fayda-maliyet ilişkisi açısından pek mümkün görülmemektedir.

2002 yılında bütün birimlerdeki internet alt yapısının çok büyük bir oranda sağlanması ile merkezi bir öğrenci işleri otomasyonunun kullanımının getireceği avantajlar da göz önüne alınarak yeni bir öğrenci işleri otomasyonuna geçilmesinin faydalı olacağına karar verilmiştir. Yeni bir otomasyonun temininde iki yol vardır. Dışarıdan temin yani satın alınması yada iç imkanlarla yazılması. Öğrenci işleri otomasyonunun üniversite dışından satın alınması ya da kiralanmasının avantaj ve dezavantajları ile üniversitenin kendi imkanları ile geliştirmesinin avantajları dezavantajları değerlendirilmiş ve bunun sonucu olarak üniversitenin kendi imkanları ile otomasyonu geliştirmesinin daha uygun olacağı kararına varılmıştır.

Bilgi İşlem Daire Başkanlığı alınan karar doğrultusunda yeni öğrenci bilgi sisteminin yazılımına başlamadan önce kullanılacak yazılım teknolojisi, veritabanı (database), donanım araştırmasına gitmiştir. Otomasyonun en hızlı şekilde hayata geçirilebilmesi için idari birimlerde kullanılacak bölümlerinin masaüstü uygulaması şeklinde geliştirilmesine, öğrenci ve öğretim elemanlarının kullanacağı bölümleri ise web uygulaması şeklinde geliştirilmesine karar vermiştir. Veritabanı olarak da bu iki sistemi sorunsuz destekleyen (masa üstü uygulaması, web uygulaması) güvenilir ve maliyeti diğer veritabanlarına göre oldukça düşük olan Progress veritabanı üzerinde karar kılınmıştır.

Şema 3'den de anlaşılacağı üzere dar bir ekiple bir yıl gibi kısa bir sürede projenin birinci kapsamında yer alan idari birimlerde (Öğrenci İşleri Büroları, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) kullanılacak kısmı tamamlanmış, pilot uygulama olarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda kullanılmaya başlanmıştır. 2004 yılı itibarı ile Celal Bayar Üniversitesi'nin bütün akademik birimler otomasyonu kullanabilir duruma gelmiştir.

2006 yılında projenin ikinci kısmı olan öğrenci ve öğretim elemanlarının kullanacağı bölümleri de tamamlanarak kullanıma sunulmuştur. Bu gün itibarı ile Üniversite'nin tüm akademik ve idari birimleri, öğrenciler ve öğretim üyeleri

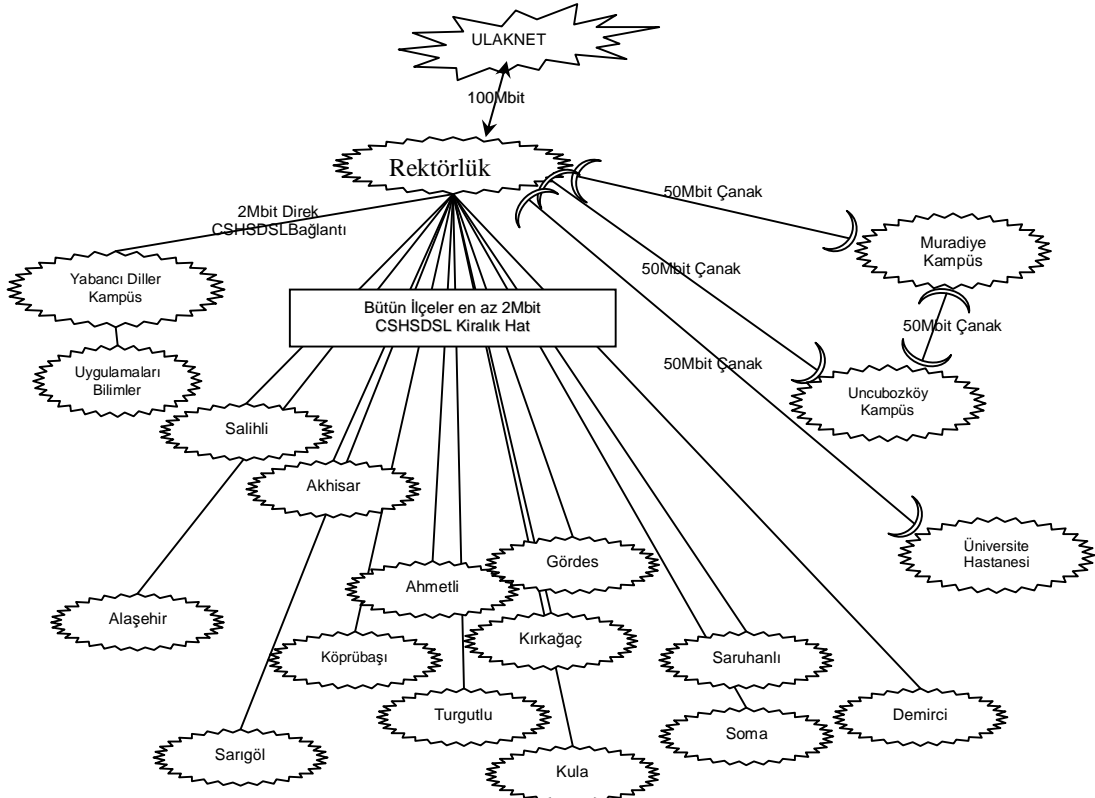
otomasyonun kendileri ile ilgili kısımlarını kendilerine verilen kullanıcı adı ve şifre dahilinde kullanabilir durumdadırlar.

3.2.6.3. Altyapı Ve Kullanılan Teknolojiler

3.2.6.3.1. İnternet Ağ Yapısı

Merkezi bir otomasyonun kurulmasının ön şartı bütün birimleri içine alacak bir sağlıklı bir internet ağının kurulmasıdır. Bazen çalışıp bazen çalışmayan bir internet ağı e-devlet uygulamalarını verimini düşürecektir. Örneğin; Öğrenci işleri otomasyonu açısından bakıldığında üniversiteyi yeni kazanan öğrencilerin kayıtlarının elektronik ortamda yapılması aşamasında, öğrencilerin kayıt yenileme, ders seçim aşamasında, final-bütünleme döneminde üniversitenin internet ağının çalışmaması kargaşaya neden olacaktır.

Şema 4 : Celal Bayar Üniversitesi Temel Yerleşkeler Bağlantı Şeması

Kaynak : Celal Bayar Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı

Celal Bayar Üniversitesi internet alt yapısını zamanın şartlarına göre en uygun maliyetle tamamlamış durumdadır. Manisa merkezde bulunan yerleşkeler birbirlerine çanak antenler ile kablosuz olarak bağlanmıştır. Kablosuz bağlantının ilk kurulum maliyetinden başka herhangi bir işletme maliyeti ve aylık kira ödemesi bulunmamaktadır. Manisa merkez dışındaki ilçelere ise internet bağlantısı ise Türk Telekom'dan kiralanan hatlar üzerinden yapılmaktadır.

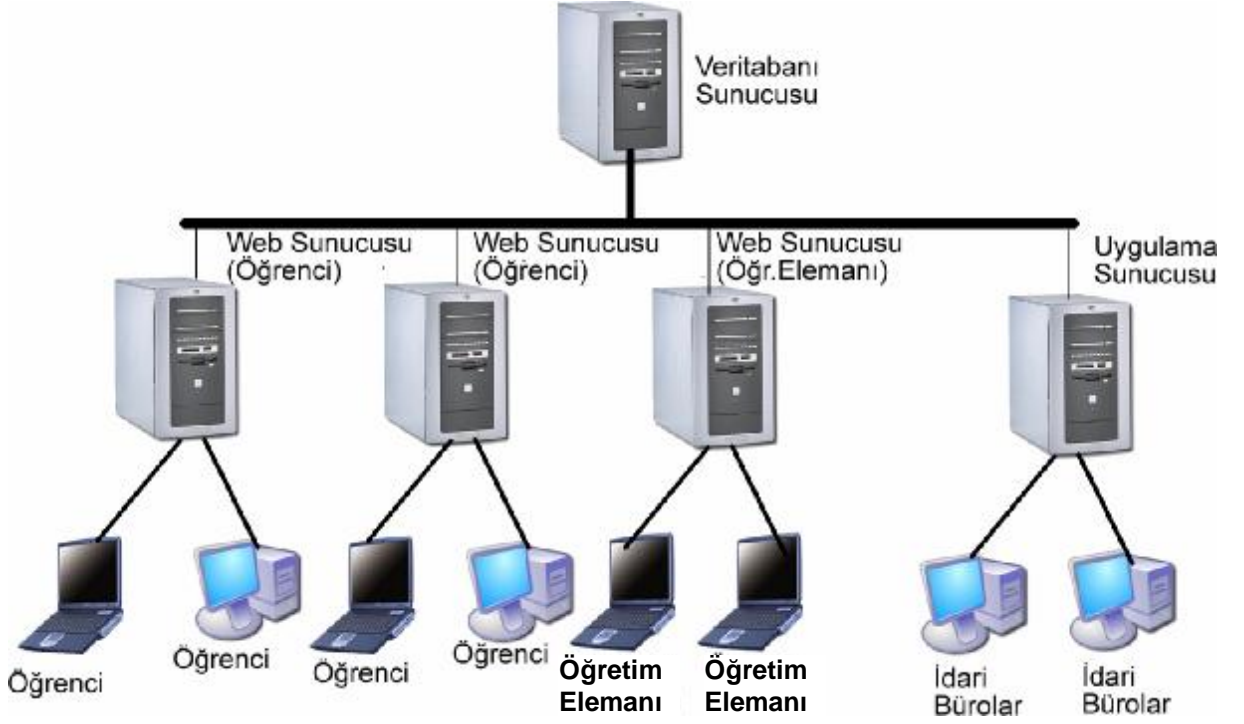
Kullanılan otomasyonlarda herhangi bir kesinti yaşanmaması için öğrenci yoğunluklarının fazla olduğu Uncubözköy, Muradiye, Demirci yerleşkeleri ile Rektörlük arasında birden fazla bağlantı kurularak sistem yedeklenmiştir. Fiber optik bağlantı maliyetlerinin ucuzlaması ile bu yerleşkelerde fiber optik bağlantı kurma çalışmaları başlamıştır.

3.2.6.3.2. Donanım Yapısı

Bilgi işlem sistemi için donanım genel anlamda bir proje dahilinde kullanılacak bütün elektronik aletleri ifade etmektedir. Temel olarak bu aletler bilgisayar, yazıcı ve yönlendiricilerdir (Router, Switch). ÖBİS kapsamında kullanılan donanımı şöyle gruplayabiliriz:

- Bilgisayarlar
 - Sunucular (Server).
 - Veritabanı Sunucusu (Database Server) 1 Adet
 - Web Sunucuları (Web Server)
 - Öğrenci Sunucusu 2 Adet
 - Öğr.Elemanı Sunucusu 1 Adet
 - Uygulama Sunucuları (Application Server) 1 Adet
 - İdari bürolarda kullanılan bilgisayarlar (Client). 90 Adet
- Yazıcılar. 50 Adet
- Yönlendiriciler (Router,Switch).

Şema 5: Celal Bayar Üniversitesi ÖBİS Sunucu-Donanım Şeması

3.2.6.3.3. Yazılım Teknolojisi

Web ara yüzü de olan bir otomasyon sisteminin geliştirilmesi için kullanılacak yazılımlar üçe ayrılır:

- Veritabanı (database) yönetim programları,
- Uygulama geliştirme programları,
- Web / Script programları.

3.2.6.3.3.1. ÖBİS Veritabanı

Veritabanı Yönetim Programları : Veritabanı, en geniş anlamıyla; birbiriyle ilişkili verilerin tekrara yer vermeden, çok amaçlı kullanımına olanak sağlayacak şekilde depolanması olarak tanımlanabilir.¹⁵⁵ Veritabanı yönetim programları ise büyük miktarlardaki verilerin güvenli bir şekilde tutulabildiği, bilgilere hızlı erişim imkanlarının sağlandığı, bilgilerin bütünlük içerisinde tutulabildiği ve birden fazla

¹⁵⁵ Ebru SOYUYUCE, Tuğba HÜNKAR , “Veri Tabanı Nedir ? Veri Tabanının Oluşum Süreci” <<http://www.ulakbim.gov.tr/cabim/vt/uv/tip/sempozyum1/ebrutugbasibel.pdf> >, (Erişim : 03.01.2010).

kullanıcıya aynı anda bilgiye erişim imkanının sağlandığı programlardır. Dünyada yaygın kullanılan veritabanı yönetim programları şunlardır; MySQL, Oracle, MS SQL Server, Progress, MS Access, Paradox, FireBird.¹⁵⁶

Bir proje için veritabanı seçiminde bir çok teknik kriter (client/server çalışma desteği, yerleşik replikasyon, çalışması durdurulmadan değişiklik ve bakım yapılabilmesi, aşırı yüklenme altında verdiği tepki, anormal kesintilerde veri kaybı oranı vb.) ve lisans ücreti vardır.

Celal Bayar Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nca geçmiş tecrübeler ışığında yapılmış olan değerlendirmeler sonucu ÖBİS projesi kapsamında "Progress" veritabanı yönetim sisteminin kullanılmasına karar verilmiştir. ÖBİS projenin hayata geçirilmesinden bu güne kadar milyonlarca kaydın tutulduğu Progress veritabanından kaynaklanan herhangi bir veri kaybı ve kesinti yaşanmaması veritabanı seçiminin doğruluğunu göstermektedir.

3.2.6.3.3.2. ÖBİS Uygulaması Geliştirme Dilleri (Programlama Dili)

Bir otomasyonun oluşturulmasındaki emeği, donanımın kurulması, donanım üzerinde çalışacak yazılımın geliştirilmesi şeklinde ikiye ayırabiliriz. Yazılımlar programlama dilleri ile tasarlanır ve yazılır.¹⁵⁷ C#, Visual Basic, Delphi, Progress, Pascal, C++, Java gibi çok çeşitli programlama dilleri vardır. Yapılacak işe uygun programlama dilinin seçilmesi önemlidir. Otomasyonların geliştirileceği programlama dilleri ve yazılımı yapacak personelin kullanılacak dili bilme/öğrenme yeteneği otomasyonun yazılım süresini doğrudan etkileyecektir.

Celal Bayar Üniversitesi ÖBİS projesini yazım dili olarak sunucu-donanım şemasındaki yapıyı ve çok katmanlı programlamayı destekleyen "Progress 4GL" dilini

¹⁵⁶ Doğan ZORLU, "Bir Veri Tabanı Lazım", <<http://www.delphiturkiye.com/offline/18/4364.html>>, (Erişim:03.01.2010).

¹⁵⁷ Engin ÜNAL, "Bilgisayar Programcılığı ve Programlama Dilleri", <http://www.godoro.com/divisions/hil/mecmua/Magazines/Articles/txt/html/article_ProgrammingAndLanguage.html>, (Erişim: 03.01.2010).

seçmiştir. ÖBİS projesinin iki kişilik bir ekiple bir yıl gibi bir sürede hayata geçirilmiş olması seçilen programlama dilinin isabetliliğini göstermektedir.

3.2.6.3.3.3. ÖBİS Web Dili

Web programlama dilleri, klasik programlama dillerinden farklıdır. Web programlama dillerine script dili de denilmektedir. Script dilleri sunucuda(server) çalışan script dilleri ve kullanıcının bilgisayarında (client) çalışan script dilleri şeklinde ikiye ayrılır. En yaygın sunucu tabanlı script dilleri PHP, ASP, Microsoft .Net, Java ve WebSpeed'dir. Kullanıcı bilgisayarında çalışan script dilleri ise VBscript ve Javascript'dir.

ÖBİS Projesi kapsamında server tabanlı script dili olarak veritabanı entegrasyonu açısından Progress Firmasının geliştirdiği WebSpeed kullanılmıştır. Kullanıcı taraflı web dili olarak Javascript kullanılmıştır.

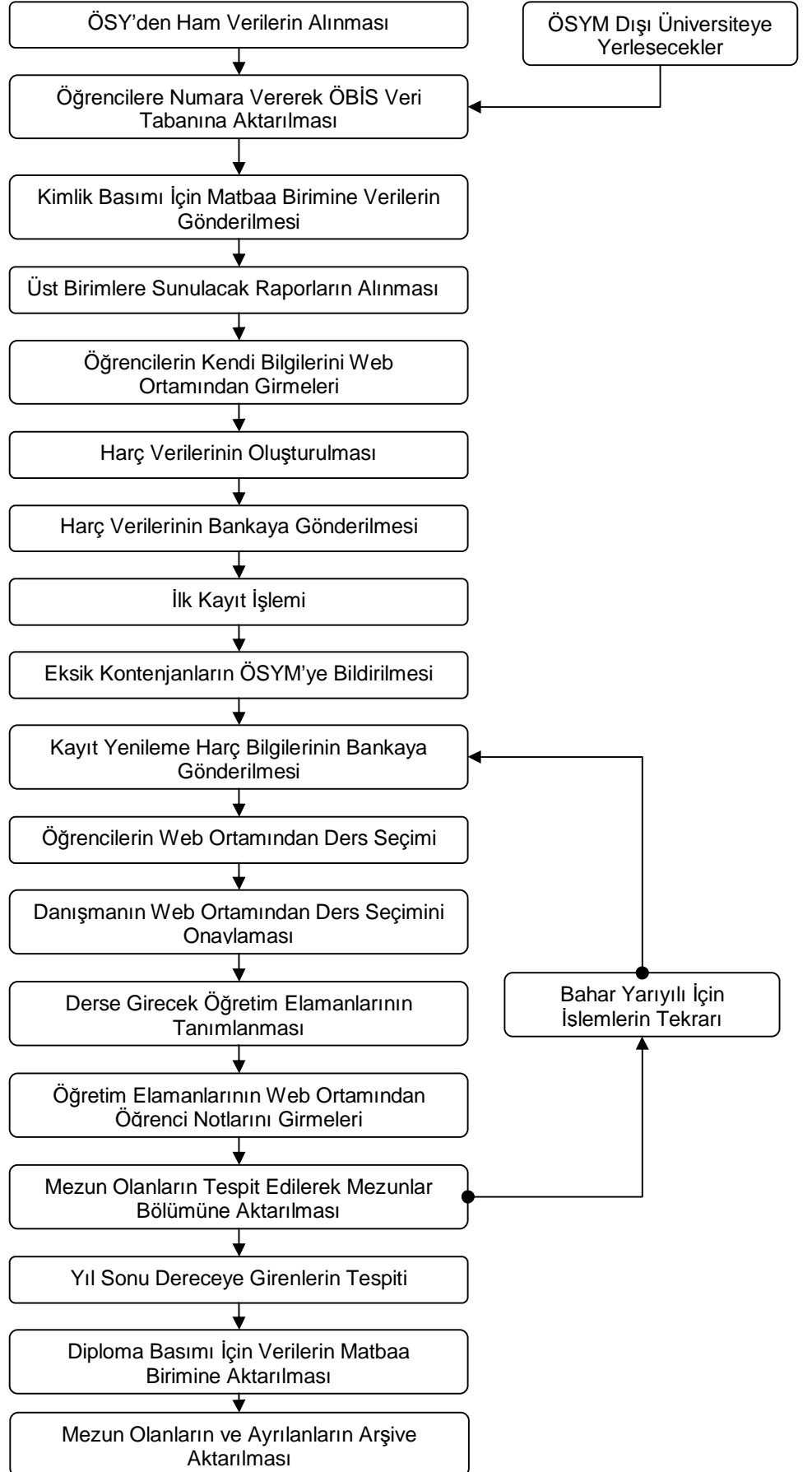
3.2.6.4. ÖBİS'in Kapsamı

ÖBİS programı kapsamında Celal Bayar Üniversitesi'ni kazanan bütün öğrencilerin kayıt öncesinden mezuniyet sonrasına kadar olan bütün işlemleri elektronik ortamda takip edilebilmektedir. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve enstitülerde bu süreç öğrencinin sınavları kazanarak kayıt hakkı elde etmesi ile başlamaktadır.

Celal Bayar Üniversitesi'nde ÖBİS ile şunlar yapılabilmektedir:

- Öğrenciye ait bütün kayıtların tutulması (kayıt bilgileri, kimlik bilgileri adres bilgileri vb.),
- Üst yönetim ve idari birimler tarafından istenen raporlar (öğrenci sayıları, boş kontenjanlar başarı oranları vb.),
- YÖK tarafından istenen raporlar (mevcut öğrenci sayısı, ayrılan öğrenci sayısı, mezun olan öğrenci sayısı vb.),
- Öğrenci harç ve harç kredisi takiplerinin yapılması,
- Öğrencilerin ders notlarının takibi,
- Öğretim elemanı ders takibi (Öğretim elemanı hangi okul-bölümde hangi derslere girdiğinin takibi),
- Üniversite içi ve üniversite dışı kurumlar için öğrenci sorgulama,
- Dış kurumlara veri transferi.

Sema 6: ÖBİS Temel İş Akış Seması

3.2.6.5. ÖBİS Kullanıcıları

ÖBİS'ten faydalanmak isteyen herkesin bir kullanıcı adı ve şifresi vardır. Kullanıcılar yetkilerine göre sistem üzerinde kendilerini ilgilendiren alanlara veri girebilir ve istenilen verileri görebilmektedirler.

ÖBİS kullanıcı grupları şunlardır:

- Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı,
- Fakülte, Yüksekokul - Enstitü İdari Personeli (Öğrenci İşleri Büroları),
- Öğretim Elemanları,
- Öğrenciler,
- Sorguya Yönelik Üniversite İçi Birimler (Mediko, Sks),
- Sorguya Yönelik Dış Birimler (ESHOT, Kredi Yurtlar vb).

Kullanıcı oluşturmada hiyerarşik bir yapı vardır. ÖBİS sisteminde en üst seviyeli kullanıcı Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ÖBİS yazılım grubudur. ÖBİS yazılım grubu, okulların ve Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın en üst düzey yetkili kullanıcılarını tanımlar. Bu kullanıcılar kendi birimlerindeki kısıtlı yetkili kullanıcıları tanımlayarak yetki düzeylerini belirler. Öğretim elemanlarına ait kullanıcı bilgilerinin oluşturulması ve yönetilmesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı altında tanımlı bulunan yetkili kullanıcı tarafından yapılır. Öğretim elemanına ait kullanıcının ilk şifresi, kadrosunun bulunduğu okulun yetkili kullanıcısı tarafından verir. Öğretim elemanı şifresini değiştirme yetkisine sahiptir. Şifreler 128 bitlik md5 şifreleme yöntemi kullanılarak kayıt altına alınmaktadır. Bu şifreleme yöntemi sayesinde parola olarak belirlenen ifadeler yeniden çözülemeyecek şekilde şifrelenir. Programatik olarak yalnızca karşılaştırma yapılarak doğrulanmaları sağlanabilen bu şifreler, ÖBİS Program Geliştirme Grubu dahil hiçbir düzey kullanıcı tarafından erişilebilir ve anlamlı ifade olarak görüntülenebilir değildir.

Öğrencilerin kullanıcı adı ve şifreleri ilk kayıt aşamasında verilir. Öğrenci işleri birimleri ya da başka birimlerce öğrenci şifreleri görüntülenemez, sadece değiştirilebilirler.

Sorguya yönelik üniversite içi ve dış birimlerin kullanıcı adı ve şifresi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'na verilir. Bu birimler web ortamından vatandaşlık numarasını girdikleri kişinin öğrenci olup olmadığını, öğrenci ise temel öğrencilik bilgilerini görebilmektedirler.

3.2.6.6. ÖBİS Modülleri

Bir otomasyon sisteminin modülleri; o sistemin yerine getirdiği temel işlevleri ya da o otomasyonun alt otomasyonlarını ifade etmektedir. Bu kısımda ÖBİS sisteminde kullanılan temel modüller olan İlk Kayıt Modülü, Kayıt Yenilme Ve Ders Seçim Modülü, Not Sistemi Modülü, Harç Takip Modülü, Kayıt Dondurma – Ceza Takip Modülü, Sorgulama Modülü, Mezuniyet ve Arşiv Modülü, Günlük ve Yedekleme Modülü hakkında bilgi verilecektir.

3.2.6.6.1. İlk Kayıt Modülü

ÖSYM tarafından üniversite yerleştirme sonuçlarının açıklanması ile başlayıp Celal Bayar Üniversitesi'ni kazanan öğrencilerin normal öğrenci statüsünü kazanıncaya kadar geçen süreç ilk kayıt olarak tanımlanır.

ÖSYM tarafından yayımlanan veriler doğrultusunda, üniversiteye kaydolmaya hak kazanmış olan öğrencilerin, kayıt olmaya hak kazandıkları okul ve bölüm bilgileri, sıralamaları, puanları, mezuniyet durumları vb. kayda esas temel bilgileri bu modül aracılığı ile ÖBİS sistemine aktarılır.

Öğrencilerin kayda esas temel bilgilerinin yanı sıra, ÖSYM tarafından sunulamayan, öğrenci beyanına dayalı sosyal ve detay mahiyetindeki bilgiler ÖBİS İlk Kayıt Modülü kapsamında bulunan web uygulaması (ÖBİS İlk Kayıt Öğrenci Bilgi Ekranı) aracılığı ile öğrencilerden alınmaktadır.

Bu modül aracılığı ile ÖSYM'den alınan veriler doğrultusunda üst yönetime sunulacak kontenjan doluluk oranları, yerleştirilen öğrenci puanlarının sınav yüzdeleri, dilimleri, memleket dağılımı vb. raporları alınmaktadır.

3.2.6.6.2. Kayıt Yenilme Ve Ders Seçim Modülü

Kayıt yenileme aşaması; harç kredisi almayan öğrencilerin yatırması gereken harçların ÖBİS tarafından belirlenip bankaya elektronik ortamda gönderilmesi ile başlayıp, öğrencinin web ortamından derslerini seçerek, danışman öğretim elemanının öğrencinin seçtiği dersler onaylaması ile derse ait devam ve sınav listelerinin ÖBİS tarafından oluşturulması aşamasıdır.

Şekil 6 : Ders Seçim – Kayıt Yenileme Modülünden Öğrenci Ders Seçim Ekranı

The screenshot shows the 'DERS SEÇİM' (Course Selection) module. The user is identified as 'NEHMET AKDOĞAN'. The interface includes a sidebar with navigation options like 'Ana Sayfa', 'Transkript', 'Dönem Notu', 'Harç Bilgileri', 'Ders Seçimi', 'İletişim Bilgileri', 'Sıfır Değiştirme', and 'Akademi Cezaları'. The main content area shows a 'DERS SEÇİM' status box with 'Danışman: Danışmanlık Sistemi Kullanılmıyor' and 'Ders Seçim Durumu: Ders Seçimini Yapıldı.'. Below this, a table titled '-Zorunlu Olarak Seçilen Dersler-' lists the following courses and credits:

Yarı Yıl	Ders Kodu	Ders Adı	Ders Saati Kredisi
2	ML 201	İktisat 2	2
2	ML 211	Matematik 2	3
4	ML 401	Mikro İktisat	3
4	ML 411	İstatistik 2	3
4	ML 422	Girişler Muhasebesi	2
4	ML 431	Maliye Teorisi	3
6	ML 631	Vergi Hukuku 2	3
6	ML 641	Ticari İletişim Hukuku	3
Kredi Toplamı			24

Below this, a table titled '-Seçilebilecek Dersler-' shows the total available credits as 24 and the total selected credits as 24.

Yarı Yıl	Ders Kodu	Ders Adı	Ders Saati Kredisi
Alınabilecek Toplam Kredi			24
Seçilen Kredi Toplamı			24

3.2.6.6.3. Not Sistemi Modülü

Öğrencilerin Celal Bayar Üniversitesi öğrencisi olarak girdikleri bütün sınavların takip modülüdür. Not sisteminin iki ayağı vardır. Bunlar:

- Öğrenci notlarının sisteme girilmesi,
- Notların öğrenci tarafından görüntülenmesi.

Öğrencin kayıt yenileme aşamasında seçtiği derslerin hangi öğretim elemanınca verileceği öğrenci işleri büroları tarafından sisteme girilmektedir. Öğretim elemanları kendi öğrencilerine ait arasınav, yarıyıl sonu ve bütünleme sınavlarını kendisine verilen kullanıcı adı ve şifre ile web ortamından en geç iki hafta içinde ÖBİS sistemine girmektedirler.

Öğretim elemanı tarafından girilen (yayınlanan) notlar anında öğrenci tarafından görülebilmektedir. Ders öğretim elemanı bir derse ait notları sistemde yayınlamaya başladıktan sonra notlar üzerinde değişiklik yapamaz. Not değişiklikleri ve Celal Bayar Üniversitesi dışı sınavların (yaz okulu vb.) ÖBİS sistemine girilmesi fakülte-yüksekokul üst düzey yetkili kullanıcısı (genellikle öğrenci işleri şefi) tarafından gerçekleştirilmektedir.

Şekil 7: ÖBİS Not Sistemi Modülünden Öğr Elemanı Not Giriş Ekranı

Öğr. No	Ad-Soyadı	Vize	Final	Büt.	Ort.	Sonuç	D.D
19 - 2825020018	60 BUSRA ÖRMEŞ	25	40		34	Başarısız	Alacak
20 - 2825020019	60 HABAN EROĞUL	50	65		71	Başarılı	Alacak
21 - 2825020020	60 MURAT GÖL	80	85		71	Başarılı	Alacak
22 - 2825020021	60 BERK GUÇLUKOL	55	60		62	Başarılı	Alacak
23 - 2825020022	60 MUSTAFA ANIL HÜRRIYETOĞLU	40	40		40	Başarısız	Alacak
24 - 2825020023	60 MUMİLS İÇAL	100	100		100	Başarılı	Alacak
25 - 2825020024	60 HÜDAVERDİ BERK İŞNİK	55	40		38	Başarısız	Alacak
26 - 2825020025	60 YUSUF KAÇAR	20	15		17	Başarısız	Alacak
27 - 2825020027	60 YUNUS KILIÇLI	50	70		62	Başarılı	Alacak
28 - 2825020030	60 İLHAMİ RIDVAN ONDER	30	60		60	Başarılı	Alacak
29 - 2825020031	60 SEMİH PARMAKSIZ	40	73		60	Başarılı	Alacak
30 - 2825020033	60 KEREM CAN ŞAHİN	20	25		23	Başarısız	Alacak
31 - 2825020034	60 AYDIN TOK	45	70		60	Başarılı	Alacak
32 - 2825020037	60 ÖZLEM USTA	30	40		36	Başarısız	Alacak
33 - 2825020039	60 FATİH YIĞIT	50	75		65	Başarılı	Alacak
34 - 2825020040	60 CAN YÜKSEK	50	65		71	Başarılı	Alacak
35 - 2825020041	60 ZEVNEP ARABUL (Vz.Naz.60)	60	60		60	Başarılı	Alacak
36 - 2825020043	60 İKHNUR ÇELİK	40	75		61	Başarılı	Alacak
37 - 2825020044	60 SEVKET ÇELİK	40	40		40	Başarısız	Alacak
38 - 2825020045	60 BAHADİR KİRTEPE	50	66		60	Başarılı	Alacak
39 - 2825020046	60 CİSİL SUN	20	40		32	Başarısız	Alacak
40 - 2825020050	60 BABAN DUREUN	55	75		65	Başarılı	Alacak

3.2.6.6.4. Harç Takip Modülü

Harç takip modülü öğrenci ilk kayıt ve kayıt yenileme modülü ile entegre çalışan bir modüldür. Harç takip modülü ile harç kredisi almayan öğrencilerin harç borçlandırmaları yapılarak anlaşmalı bankaya öğrencilerin yatırması gereken harç tutarları bildirilmektedir. Bankadan elektronik posta yoluyla günlük olarak gelen harç yatırımların listesi ÖBİS sistemine aktarılmaktadır. Harç takip modülü ile harç kredisi alan öğrencilerin takibi, harç kredisi almadığı halde harç yatırmayan öğrencilerin tespiti, okul ve bölüm bazında harç yatıran ve yatırmayanlara ait ayrıntılı raporlar alınabilmektedir.

Şekil 8 : ÖBİS Harç Modülü Ekranlarından Biri

Yıl	Dönem	Son Yatırma Tarihi	Yatıracağı Tutar	Yatırdığı Tutar	Yatırdığı Tarih	Harç Kredisi	Açıklama
2009	2	12/02/2010	577,50	577,50	10/02/2010	Yok	Tip:2004 TC: [REDACTED]
2009	1	25/09/2009	577,50	577,50	24/09/2009	Yok	Tip:0004 TC: [REDACTED]
2008	2	13/02/2009	573,50	573,50	12/02/2009	Yok	Yat.Tip:0004 MEHMET [REDACTED]
2008	1	26/09/2008	496,50	496,50	15/09/2008	Yok	Yat.Tip:0004 MEHMET [REDACTED]
2007	2	15/02/2008	520,50	520,50	15/02/2008	Yok	Yat.Tip:0004 MEHMET [REDACTED]
2007	1	17/10/2007	472,50	472,50	25/09/2007	Yok	Yat.Tip:0004 MEHMET [REDACTED]
2007	1		5,00	5,00	25/09/2007	Yok	Yat.Tip:0010 MEHMET [REDACTED]
2006	2		497,00	497,00	16/02/2007	Yok	Yat.Tip:0004 MEHMET [REDACTED]
2006	1		0,00	448,00	04/09/2006	Yok	Yat.Tip:0002 MEHMET [REDACTED]
2006	1		0,00	50,00	04/09/2006	Yok	Yat.Tip:0010 MEHMET [REDACTED]

Yıl: 2009
Dönem: Bahar
Harç Türü: Normal Harç
Harç Kredisi: Yok
İlk Kat: no

Yatırdığı Tutar: 577,50
Son Yatırma Tarihi: 12/02/2010
Açıklama: Tip:2004 TC: [REDACTED]

Yatırdığı Tarih: 10/02/2010
Yatıracağı Tutar: 577,50
Dekont No: [REDACTED]
Yatırdığı Banka: İş Bankası

Bankaya Giden Hatalı Tutar Düzeltme Tarihi: [REDACTED]

Buttons: Kayıt, Yenile, Ekle, Kopyala, Sil, Vazgeç

3.2.6.6.5. Kayıt Dondurma – Ceza Takip Modülü

Öğrencinin kayıt dondurduğu yarıyılıda veya uzaklaştırma cezası aldığı zaman aralığında derslere ve sınavlara girememesi gerekmektedir. Kayıt donduran, ceza alan, uzaklaştırma cezası alan öğrencilerin ÖBİS sisteminde takibatının yapıldığı modüldür. Kaydını dondurmuş yada uzaklaştırma cezası almış öğrenciler ÖBİS sistemine girildiğinde sınav ve devam listelerinden öğrenciler çıkartılmaktadır. Yanlışlıkla dahi olsa kaydını dondurmuş yada uzaklaştırma cezası almış bir öğrencinin notunun sisteme girilmesi engellenmektedir.

3.2.6.6.6. Sorgulama Modülü

Sorgulama modülü öğrenci işleri ile direkt ilgisi olmayan üniversite içi birimlerin ve üniversite dışı kamu kurumlarının ÖBİS veritabanından sadece sorgulama yapmasına yönelik modüldür.

Sorgulama modülü aracılığı ile vatandaşlık numarası girilen kişinin Celal Bayar Üniversitesi öğrencisi olup olmadığı tespit edilmektedir. Bu modül ile her bir birim yada kuruma öğrencinin farklı bilgileri sunulabilmektedir. Örneğin ESHOT'a verilen kullanıcı adı şifre ile ÖBİS sistemden sorgulama yapıldığında, sorguyu yapan birime girdiği vatandaşlık numarasına ait kişinin Celal Bayar Üniversitesi öğrencisi olup olmadığı, öğrenci ise sadece öğrencinin okulu ve sınıfı bilgileri sunulmakta, MEDİKO kullanıcı olarak sisteme girildiğinde ise bunlara ilaveten öğrencinin SGK'lı olup olmadığı bilgileri sunulmakta, SKS Daire Başkanlığına verilen kullanıcı adı ve şifre ile sorgulama yapıldığında ise öğrenciye ait ders notları, aile gelir düzeyi, kardeş sayısı vb. sosyal bilgilerde sorguyu çeken birime sunulmaktadır.

3.2.6.6.7. Mezuniyet ve Arşiv Modülü

Mezun olmuş veya üniversiteden ilişkisi kesilmiş öğrencilerin bilgilerinin arşivlendiği modüldür.

Bu modül sayesinde mezun olan öğrencilerin mezuniyet belgeleri ÖBİS kapsamında matbaa biriminde basılmaktadır. Yine bu modül ile arşiv üzerinden geçmişe yönelik sorgular yapılabilmektedir.

Şekil 9: Mezuniyet Modülü Ekranlarından Biri

Öğrenci No	Öğrenci Adı	Öğrenci Soyadı	Mezuniyet Ayı ve Tarihi	Mezuniyet Yılı	Açılış Dönemi
2305010019	OĞUZ	BALATLI	01/02/2010	2009	1
2305010033	BERNA	CANLI	01/02/2010	2009	1
2305010042	ZÜBEYDE	DEMİREL	08/10/2009	2009	1
2305010067	HALE	İNELLİ	08/10/2009	2009	1
2305010080	NAZLI	KESTANE	01/02/2010	2009	1
2305010084	ERGÜN	KIZIL	08/10/2009	2009	1
2305020014	FARUK	CENGİZ	01/02/2010	2009	1
2305030003	LEVANT	AKÇA	01/02/2010	2009	1
2305030063	ÖMÜR	GÜLENC	01/02/2010	2009	1
2305030065	ZÜBEYDE	GÜNDÜZ	01/02/2010	2009	1
2305030089	AYŞEGÜL	KOÇ	16/10/2009	2009	1
2305030122	BERK OSMAN	ŞATIROĞLU	01/02/2010	2009	1
2305040066	ENGİN	ODALI	01/02/2010	2009	1
2305040088	İSMAIL	TOK	01/02/2010	2009	1
2305060007	TOLGA	AKYEL	01/02/2010	2009	1
2305090049	GONCAGÜL	GÖCMEN	01/02/2010	2009	1
2305090067	BURCU	KÖKEN	16/10/2009	2009	1

Yarıyıl	Ders Kodu	Ders Adı	İst. Saat. Kred	İstems. Kred	Ortalama
Dİ ENF. 1		Temel Bilişim Tek. Kulis	4.00	3.00	54
Dİ YDİL 1		Yabancı Dil 1 (İngilizce)	0.00	3.00	86
Dİ İNK 1		Aktüel İktisadi ve İnk. T. 1	0.00	2.00	81
Dİ TDİL 1		Türk Dil 1	0.00	2.00	52
Dİ İS 101		İktisat I	3.00	3.00	52
Dİ İS 111		Matematik 1	3.00	3.00	51
Dİ İS 121		İşletme Yönetimi 1	3.00	3.00	53
Dİ İS 122		Muhasebe 1	3.00	3.00	67

3.2.6.6.8. Günlük ve Yedekleme Modülü (Log-Backup)

Günlük modülü (log modülü) güvenlik amaçlı bir modüldür. Yazılım teknolojilerin de bu Log kelimesi ile ifade edilmektedir. Log, kelime olarak günlük tutmak, seyir defterine kaydetmek anlamına gelmektedir. Log modülü ile ÖBİS veritabanındaki kayıt ve kayıt değişiklikleri arşivlenmektedir. Arşivde, kayıtların orijinal hali, değişmiş hali ve değişikliğin nereden, ne zaman ve hangi kullanıcı tarafından yapıldığı bilgileri bulunmaktadır. Bu sayede yanlışlıkla yada kasten öğrencilerin not, harç gibi bilgilerinde değişiklik yapılması durumunda, değişiklik ile ilgili bilgilere kolaylıkla erişilebilmektedir.

Log güvenliğe yönelik bir modül iken yedekleme modülü teknik nedenlerden ya da yanlışlıkla verilerin kaybolması durumunda verilerin kurtarılmasına yönelik bir modüldür. Bu modül aracılığı ile her gece ÖBİS veritabanı yedekleme ünitesine yedeklenmektedir. ÖBİS veritabanı Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nda bulunmaktadır. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'ndaki server ve yedekleme ünitelerinin yangın gibi nedenlerle tümünün kullanılamaz duruma gelmesi ihtimaline karşılık belirli periyotlar ile ÖBİS veritabanı yedeği DVD ortamında kurum dışında saklanmaktadır.

Günlük yedek alındığından dolayı herhangi bir şekilde ÖBİS veritabanı sunucusunun ya da harddisklerinin bozulması durumunda en fazla bir günlük veri kaybı olmaktadır. ÖBİS'in hayata geçirilmesinden itibaren günümüze kadar ÖBİS yedeklerine dönülmesini gerektirecek bir sorun oluşmamıştır.

3.2.6.7. ÖBİS'in Maliyeti

ÖBİS için yapılan harcamaları donanım, yazılım ve personel harcamaları şeklinde üçe ayırmak mümkündür.

3.2.6.7.1. Donanım Maliyeti

Sadece ÖBİS projesi kapsamında kullanılan donanımın yaklaşık değerini şu şekildedir.

Tablo10: Sadece ÖBİS İçin Tahsis Edilen Donanım Maliyet Tablosu

DONANIM	Adet	Yaklaşık Birim Maliyeti	Tutar
Veritabanı Sunucusu	1	\$4.000	\$4.000
Web Sunucusu	3	\$600	\$1.800
Uygulama Sunucusu	1	\$600	\$600
Yardım Destek Bilgisayarı	1	\$600	\$600
Yazıcı	1	\$180	\$180
Yedekleme Birimi	1	\$500	\$500
TOPLAM			\$7.680

Tablo 11:Ağırlıklı Olarak ÖBİS İçin Tahsis Edilen Donanım Maliyet Tablosu

DONANIM	Adet	Yaklaşık Birim Maliyeti ¹⁵⁸	Tutar
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı ve Okul öğrenci işleri bürolarındaki bilgisayarlar	89	\$450	\$40.050
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı ve Okul öğrenci işleri bürolarındaki yazıcılar	49	\$180	\$8.820
OBİS geliştirme grubu bilgisayarları	3	\$600	\$1.800
Yönlendiriciler (Router,Switch)	27	100	\$2.700
TOPLAM			\$53.370

Tablo 10’da C.B.Ü. Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı’nca sadece ÖBİS sisteminin işletilebilmesi için tahsis edilen donanım ve yaklaşık fiyatları gösterilmektedir. Tablo 11’ de ise başka amaçlar içinde kullanılabilen fakat ağırlıklı olarak ÖBİS sistemi için kurulan donanım ve yaklaşık maliyeti verilmiştir. Uygulama farklı teknolojiler ile tekrar yazılmadıkça yada donanım kapasitesi aşılmadıkça, donanım harcamaları genellikle bir defa yapılan harcamalardır.

3.2.6.7.2. Yazılım Maliyeti

Bir otomasyonun hayata geçirilmesinde yazılım harcamaları şu kalemler için yapılır:

- Veritabanı lisans ücreti (Genellikle yıllıktır, her yıl için lisans alınır),
- Uygulama geliştirme – Web geliştirme programları (Genellikle bir defa satın alınır),
- Diğer yardımcı yazılım geliştirme araçları (Genellikle bir defa satın alınır).

ÖBİS Projesi kapsamında kullanılan Progress veritabanı, yazılım uygulama geliştirme ortamı olan Progress 4GL ve Web programlama dili olan WebSpeed için yıllık lisans ücreti yıldan yıla değişiklik göstermekle birlikte yaklaşık 4000 dolar civarındadır. Alınan lisans ile üniversite genelinde kullanılan bütün otomasyonlar için

¹⁵⁸ Bilgi İşlem Daire Başkanlığınca değişik zamanlarda Fakülte-Yüksekokullara gönderilen bilgisayar, yazıcı ve yönlendiricilerin yaklaşık ortalama birim maliyeti.

Progress veritabanı kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu 4000 Dolar sadece ÖBİS'in değil, üniversitede geliştirilen diğer otomasyon sistemlerinin toplam yazılım maliyetidir. Progress veritabanının lisans ücreti, kendi sınıfındaki diğer veri tabanlarının lisans ücretinin yaklaşık beşte biri kadardır.

3.2.6.8. ÖBİS'in Faydaları

Celal Bayar Üniversitesi'nde kullanılan bir e-devlet uygulaması olan ÖBİS'in faydasının anlaşılabilmesi için ÖBİS öncesi temel iş akışı ile ÖBİS sonrası temel iş akışlarının bilinmesinde fayda vardır.

3.2.6.8.1. İlk Kayıt Aşamasında Sağladığı Faydalar

ÖBİS öncesi ilk kayıt işlemlerinde genel iş akışı :

- ÖSYM'den kargo/posta yoluyla matbu belge olarak Celal Bayar Üniversitesi'ni kazananlara ait bilgilerin alınması,
- Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nda ÖSYM'den gelen belgeler okullara göre ayrılarak fakülte-yüksek okullara gönderilmesi,
- Okulların öğrenci işleri büroları her öğrenci için öğrenci dosyaları oluşturarak dosyalara hangi öğrenciye ait olduğuna dair bilgilerin yazılması,
- Öğrencinin kayıt esnasında dolduracağı formlar ve öğrenciye verilecek öğrenci belgesinin boş olarak öğrenci dosyasına konulması,
- Öğrencilerin kayıt için okuluna gelmesi,
- Öğrencinin okulunda yatıracığı harç tutarını ve nereye yatıracığını öğrenmesi,
- Öğrenci harcını yatırmak için bankaya gitmesi,
- Dekont ile birlikte tekrar okulundaki kayıt memuruna başvurması,
- Kendisine verilen boş belge ve formaların doldurulması,
- Doldurduğu belgeler ile ilk kayıt için gerekli olan diğer belgelerin kayıt memuruna teslim edilmesi,
- Kayıt memurun öğrenciden aldığı belge ve formları kontrol etmesi,

- Belgeler tam ise kayıt defterinin öğrenci tarafından imzalatılması,
- Gün sonu ya da ilk kayıt haftası sonunda kayıt olan öğrenciler ile bankaya yatırılan harç miktarlarının sağlamanın yapılması.

ÖBİS öncesi yukarıdaki iş akışına göre üniversiteye kayıt olmaya hak kazanan öğrenciler ilk kayıt aşamasında her hangi bir sorunla karşılaşmamaları durumunda bile kayıt işlemlerini en az yarım saatte ancak tamamlayabilmektedirler. Öğrencinin doldurduğu belgelerin kayıt memuru tarafından kontrol edilmesi, eksiklik olması durumunda tekrar doldurulması kayıt süresini uzatmaktadır. Kayıt sürelerinin uzaması oranında kayıt memurları önündeki öğrenci kuyrukları artacaktır. Üniversiteye ilk defa gelen öğrencinin üniversite ile ilk etkileşimi olan ilk kayıt işlemini kuyrukta bekleyerek yapması okulu hakkında olumsuz izlenimlerin oluşmasına neden olacaktır.

ÖBİS öncesi ilk kayıt döneminde okulların öğrenci işleri büroları çalışanlarına ilave olarak diğer idari ve akademik personelden de takviye iş gücü alınmaktaydı.

ÖBİS sonrası ilk kayıt işlemlerinde genel iş akışı :

- Üniversiteye kayıt olmaya hak kazanan öğrenci bilgilerinin ÖSYM'den elektronik ortamda alınıp ÖBİS sistemine aktarılması,
- Harç yatıracak öğrencilere ait bilgilerin elektronik ortamda bankaya gönderilmesi,
- Fakülte-yüksek okul öğrenci işleri büroları dosya etiketi ve öğrenci belgelerinin bilgisayarda basılıp, öğrenci dosyalarının oluşturulması,
- Öğrenci internet bağlantısı olan herhangi bir bilgisayardan vatandaşlık numarası ile ÖBİS web sayfasına girerek, kendisinden istenilen bilgileri doldurup, harç yatırması gerekiyorsa tutarını öğrenmesi,
- Öğrencin herhangi bir banka şubesinden yada internet bankacılığı aracılığı ile vatandaşlık numarasını girerek yatırması gereken harcı yatırması,
- Öğrencinin teslim etmesi gereken belgeler ile birlikte kayıt için okuluna gelmesi,

- Öğrencinin doldurması gereken bilgilerin, harcını yatırıp yatırmadığının, ÖBİS’den kontrol edilerek, kayıt için gerekli belgeleri öğrenciden isteyip kayıt defterinin öğrenciye imzalatılması.

ÖBİS ile birlikte, öğrencinin kayıt esnasında yapması gerekenleri (formların doldurulması, harcın yatırılması) bulunduğu yerde internet bağlantılı bir bilgisayardan yapması sayesinde, kayıt günü okuluna geldiğinde yaptığı iş sadece zorunlu belgelerin teslimi ve kayıt defterini imzalamaktan ibarettir. Kayıt memuru açısından bir öğrenciyi kaydetmek, öğrenciden belgeleri teslim alarak önündeki ekranda öğrencinin karşısındaki kutucuğu fare ile tıklamak kadar basitleşmiş durumdadır. Bu şekilde öğrenci işleri bürokrasi büyük ölçüde sadeleştirilmiş olmaktadır. Bir öğrencinin ortalama ilk kayıt süresi 2 dakikanın altına indirilmiş durumdadır.¹⁵⁹

Öğrenci işleri büroları kayıt haftalarında ek iş gücüne ihtiyaç duymadan kayıt işlemlerini rahatlıkla kendileri yapabilir duruma gelmişlerdir. Bankaya öğrencilerin yatıracağı harç tutarları öğrenci bazında tek tek bildirildiği için, öğrenci yatırması gereken harç tutarından fazla yada eksik yatıramamaktadır. Böylelikle harç tahsilatları ile ilgili yanlışlıklar da ortadan kalkmış olmaktadır.

3.2.6.8.2. Kayıt Yenileme ve Ders Seçimi Aşamasında Sağladığı Faydalar

ÖBİS öncesi kayıt yenileme ve ders seçimi iş akışı :

- Öğrencinin harç tutarlarını, yatıracağı bankayı ve danışman öğretim elemanını okuldaki duyuru panosundan öğrenmesi,
- Öğrencinin banka şubesine harcını yatırması,
- Öğrencinin öğrenci işleri bürosundan boş ders seçim formunu alıp doldurması,
- Öğrencinin danışman hocasına ders seçim formunu onaylatması ve teslim etmesi,

¹⁵⁹ Semra ÖNCÜ, “Celal Bayar Üniversitesi 2009-2010 Eğitim Yılı Açılış konuşması”, <http://www.bayar.edu.tr/duyuru/acilis_2009/acilis> , (Erişim: 01.02.2010).

- Kayıt yenileme haftası sonunda danışman hocada biriken ders seçim formlarının öğrenci işleri bürosuna teslimi,
- Öğrenci işleri bürosunda öğrenci kartoteksi (bir öğrenciye ait bütün sınav sonuçlarının yazıldığı genellikle kartondan olan büyük kağıt) ve ders seçim formunun karşılıklı kontrol edilerek her ders için devam ve sınav listelerinin oluşturulması,
- Yanlış olan ders seçim formlarının danışman yada öğrenciye iadesi.

ÖBİS öncesinde bankaya her bir öğrencinin yatırması gereken harç tutarları ayrı ayrı bildirilemediği için kayıt yenileme döneminde de harç tahsilatlarında hatalar oluşmaktadır. Öğrencilerin kayıt yenileme işlemlerini yapmaları için memleketlerinden okuluna gelmeleri gerekmektedir. Kayıt yenileme zamanın genellikle eğitim başlamadan bir önceki hafta olduğu için, öğrenciler sadece kayıt yenileme amacıyla memleketinden erken gelmek istememektedirler. Bu nedenden dolayı öğrencilerin büyük kısmı kaydını zamanında yenilememektedirler.

ÖBİS öncesi danışman öğretim elemanı, öğrenci ders seçim formlarını onaylamak için kayıt yenileme haftası içerisinde odasından bulunması gerekmektedir.

ÖBİS öncesi ders devam ve sınav listelerinin oluşturulması eğitimin başlamasından bir ay sonra ancak oluşturulabiliyordu.

ÖBİS sonrası kayıt yenileme ve ders seçimi iş akışı :

- Bankaya öğrencilerin yatıracağı harç tutarının bildirilmesi,
- Öğrencinin evinden (internet bankacılığı ile) ya da memleketinden harcını yatırması,
- Öğrencinin internet ortamından ders seçimi yapıp danışman hocanın onayına sunması,
- Danışman hocanın internet ortamından ders seçimini onaylaması.

ÖBİS ile birlikte öğrencinin kayıt yenileyebilmesi için harcını yatırıp yatırmadığı elektronik olarak kontrol edildiğinden, harç yatırmayan öğrencinin ders seçimini yapması mümkün olmamaktadır. Öğrenci ev ortamında ders seçimini yapıp, danışman öğretim elemanı ev ortamında ders seçimini onaylayabilmektedir. Bu sayede etrafta yanlış doldurulan üstü karalanan kağıtlar bulunmamakta, bürokrasi azalmaktadır. Danışman öğretim elemanı öğrenci ders seçimlerini onayladığı an sınav ve devam listeleri kendiliğinden oluşmaktadır. Kayıt yenileme haftası sonunda hangi dersten kaç öğrencinin devam alacağı ve kaç öğrencinin sınava gireceği kesin şekilde oluşmaktadır. Böylelikle eğitim döneminin başında hangi dersin hangi derslikte verilmesi gerektiği gibi kararların alınmasında ÖBİS yardımcı olmaktadır.

Her ne kadar danışmanlık sistemi öğrencinin genel durumuna göre ders seçimini danışman ile birlikte yapmalarını gerektirirse, pratikte danışman sadece öğrencinin seçtiği ders saati kredilerinin limiti aşp aşmadığını, öğrencinin seçemeyeceği şartlı dersleri seçip seçmediğini ve harcını yatırıp yatırmadığını kontrol etmektedir. ÖBİS sistemi bu kontrolü kendiliğinden yaptığı için bazı fakülte ve yüksekokullar danışmanlık sistemine gerek kalmadığını düşünerek danışmanlık sisteminden vazgeçmişlerdir.

3.2.6.8.3. Öğrenci Notlarının Saklanması-Duyurulması Aşamasında Sağladığı Faydalar

ÖBİS öncesi öğrenci notlarının saklanması ve duyurulması iş akışı şu şekildeydi:

- Bütün öğretim elemanlarına girdikleri her ders için ayrı ayrı sınav listelerinin verilmesi,
- Öğretim elemanlarının sınav listelerini doldurması ve öğrenci işleri bürosuna teslim etmesi,
- Öğrenci işleri bürosunun sınav listelerinin fotokopisi çekerek duyuru panosuna asması,
- Öğrenci işleri bürosunun sınav listelerini öğrenci kartoteksine işleme,
- Final ve bütünleme döneminde de bu işlemlerin tekrarı.

ÖBİS öncesi sınav sonuçlarına ait not fişlerinin öğretim elemanından öğrenci işleri bürosu tarafından teslim alınıp, kartotekse geçirilmesi aşamasında hatalar olabilmekteydi. Dolayısıyla öğrenciye duyurulan notlar ile kartotekse geçirilen notlar farklı işlenebilmekteydi. Sınav sonuçlarının duyurulmasından sonra sınav sonuç listelerinde yapılan değişikliklerin kartotekse işlenmesinin unutulması da sık yaşanan sorunların başında gelmektedir. ÖBİS öncesi bir diğer sık karşılaşılan sorun ise öğrencinin ders başarı ortalamasının hesaplanmasında yapılan yanlışlıklardır. ÖBİS ile birlikte notların yayınlanması ve hesaplanması aşamasındaki yapılan hatalar tamamen ortadan kalkmıştır.

ÖBİS sonrası notların saklanması ve duyurulması “ders öğretim elemanın kendisine verilen şifre ile ÖBİS web sayfasına girerek ilgili dersi seçmesi ve sınav sonuçlarını girerek kaydetmesi” şeklinde tek bir işlemde oluşmaktadır. Öğretim elemanın sınav sonuçlarını kaydetmesi ile birlikte öğrencilerde kendilerine verilen şifre ile web sayfası üzerinden sınav sonuçlarını, dönem ortalamalarını ve genel ortalamalarını görebilmektedirler. ÖBİS öncesi öğrencilerin yaklaşık beşte biri geçmiş notlarını ve ortalamalarını öğrenmek için öğrenci işleri bürosuna başvuruyordu.¹⁶⁰ Oldukça zahmetli olan transkrip (öğrencinin aldığı dersleri ve not ortalamasını gösterir belge) belgesini hazırlamak öğrenci işleri bürosu iş yükünün büyük bir kısmını oluşturmaktaydı. Artık ÖBİS sonrası öğrenci işleri bürosundan bilgi amaçlı transkript istenmemektedir.¹⁶¹

3.2.6.8.4. Mezuniyet Aşamasında Sağladığı Faydalar

ÖBİS öncesi mezuniyet aşaması genel hatlarıyla iş akışı şu şekildeydi:

- Bütün son sınıf öğrencilerinin kartoteksi ve banka dekontlarının kontrol edilip mezun olabilecek öğrencilerin kartoteksinin ayrılması,
- Mezun olacakların kartoteksi üzerinden transkriptlerinin hesaplanması,

¹⁶⁰ ÖBİS öncesi öğrenci işleri bürolarında çalışan memurlar ile yapılan görüşmelerden edinilen bilgiye göre en düşük oran alındığında (EK-1, Soru:7).

¹⁶¹ Ek-1, Soru:8 göre.

- Öğrenci transkriptleri karşılaştırılarak dereceye giren öğrencilerin tespit edilmesi,
- Mezun olanlar için geçici mezuniyet belgelerinin doldurulması,
- Her öğrenci için kartoteks benzeri diploma defterinin doldurulup onaylatılması,
- Matbaa birimine diploma basımı için gerekli bilgi ve belgelerin doldurulup gönderilmesi.

Mezuniyet aşaması aslında öğrenciye ait verilerin başka formlara ve formatlara aktarılması (diploma defteri, mezun listesi, matbaaya gidecek veriler gibi) ile geçmiş bilgilerin kontrolünden oluşmaktadır. Her ne kadar bu işlemler altı-yedi madde ile gösterilmiş olsa da, öğrenciye diplomalarının ÖBİS öncesi dört-beş yıl sonra verilebildiği düşünüldüğünde oldukça uzun bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle öğrenci kartoteksi üzerindeki sınav sonuçları ile öğretim elemanı tarafından doldurulan sınav sonuç listelerinin çapraz sorgusu oldukça zaman alan bir işlemdir.

ÖBİS sonrası ise mezuniyet işlemleri genel hatlarıyla şu şekildedir:

- Mezun olabileceklerin mezunlar/arşiv bölümüne aktarılması,
- Dereceye giren öğrencilerin tespit edilmesi,
- Geçici mezuniyet belgelerinin doldurulması,
- Diploma defterlerinin basımı,
- Matbaa birimine diploma basımı için gerekli bilgilerin gönderilmesi.

ÖBİS sayesinde tüm bu işlemler bir kişi için birer tuş tıklamasından ibarettir. ÖBİS öncesi öğrenci işleri bürosunun aylarca süren işi, ÖBİS ile birlikte bir memurun birkaç dakikalık işi haline gelmiştir.

3.2.6.8.5. Diğer Faydalar

Yukarıdaki işleyiş aşamalarına göre belirtilen faydalar dışında özellikle sınıf, bölüm, okul öğrenci sayıları ve bunların kız-erkek dağılımı, yaş dağılımı gibi oluşturulması aşırı zaman alan istatistik verilerin hazırlanması ÖBİS sayesinde bir tuş

tıklaması kadar kısa bir sürede alınabilir duruma gelmiştir. Aynı şekilde öğrenci işleri bürosuna her hangi bir belge için baş vuran bir öğrenci baş vurduğu anda belgesini alabilme durumuna gelmiştir.

ÖBİS ile birlikte bürokrasi azalmıştır. Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın bürolardan yazışmalar ile istediği veriler, yazışmalara gerek kalmadan Daire Başkanlığı'nca basit bir sorgu ile alınabilir duruma gelmiştir. Gerek iç gerek dış birimlerin okul-üniversite idaresinden öğrenciye yönelik bilgi ve belge alma süreleri aşırı kısalmış durumdadır. Örneğin herhangi bir adli vakaya karışmış bir kişinin Celal Bayar Üniversitesi öğrencisi olup olmadığına dair dış birimlerce bilgi istenmesi durumunda; ÖBİS öncesi bütün akademik birimlere Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nca yazı yazılıp cevabı beklenirken, ÖBİS sonrası Daire Başkanlığı ekran üzerinden basit bir sorgulama ile daha güvenli şekilde bu bilgiye ulaşabilmektedir.

Diğer yandan ÖBİS sayesinde çalışanlar isterlerse yarım kalan işlerini yedi gün yirmi dört saat internet bağlantısı olan herhangi bir bilgisayardan yapabilir duruma gelmişlerdir.

ÖBİS'in bir diğer faydası da akademik birimler arasında standartlaşmayı sağlamasıdır. Örneğin, ÖBİS öncesi her fakülte-yüksekokulun verdiği öğrenci belgesi, transkript belgesi, mezuniyet belgesi vb. belgeler farklı formatlardaydı. ÖBİS sonrası ise bütün birimler aynı formatı kullanmak zorunda kalmışlardır. Yine bazı işlemlerinin zamanı dışında yapılabilme inisiyatifi büro memurlarının elinden alınması ile büro işleyişinde de bir düzen sağlamıştır.

3.2.6.9. ÖBİS ile Sağlanan Tasarruflar

ÖBİS ile sağlanan tasarrufları kağıttan sağlanan tasarruflar, personelden sağlanan tasarruflar ve zamandan sağlanan tasarruflar şeklinde üç başlıkta incelenecektir.

3.2.6.9.1. ÖBİS ile Kağıttan Sağlanan Tasarruf

ÖBİS uygulaması kullanılmakla Celal Bayar Üniversitesi'nde kırtasiyeden özellikle de kağıttan tasarruf sağlanmıştır. 2009-2010 eğitim yılı üzerinden ÖBİS ile birlikte bir yılda ne kadar kağıt tasarrufu sağlandığı aşağıda hesaplanmaktadır.

Bunu için önce 2009-2010 eğitim yılı Celal Bayar Üniversitesine ait bazı sayıları vermek gerekir.

İlk defa kayıt yaptıran öğrenci sayısı	:	9.871
Toplam öğrenci sayısı	:	28.158
Sınavlara giren öğrenci sayısı (sadece güz yarıyılı için)	:	223.579

i) İlk Kayıt Aşamasında Yapılan Kağıt Tasarruf:

İlk kayıt aşamasında ÖBİS öncesi her öğrenci en az iki form doldurmaktadır. Bunlar; Mediko tarafından istenen “Sağlık Bilgi Formu” ve “Adres ve Sosyal Bilgi Formu”. Buna göre ilk kayıt aşamasında kullanılacak kağıt adeti şu şekilde olacaktır: *İlk Defa Kayıt Yaptıran Öğrenci Sayısı X Kayıt Esnasında kullanılan Kağıt Form sayısı = 9.871 X 2 = 19.742*

ii) Kayıt Yenileme ve Ders Seçimi Aşamasında Yapılan Kağıt Tasarrufu:

ÖBİS öncesi kayıt yenileme işlemlerinde her öğrenci için biri öğrencide, biri danışman öğretim elemanında ve biri de öğrenci işlerinde saklanmak üzere üç form kullanılmaktadır. Ders seçim işlemi bir yıl içinde bahar ve güz dönemi için iki defa tekrarlanmaktadır. Ders seçim formlarında ÖBİS öncesi %20 civarında hata yapılmaktadır (EK-1, Soru:8). Buna göre kayıt yenileme ve ders seçimi aşamasında kullanılan kağıt adeti şu şekilde olacaktır: *(Toplam Öğrenci Sayısı X Kayıt Yenilemede kullanılan Form Adeti X Tekrar Sayısı[Bahar-Güz Dönemi]) X hata oranı = (28.158 X 3 X 2) X 1.2 = 203.938*

iii) Sınav Sonuçlarının Duyurulması Aşamasında Yapılan Kağıt Tasarrufu:

ÖBİS veritabanı üzerinden sınav listelerindeki 223.579 adet öğrencinin 50 satırlık bir A4 kağıda yazılabilmesi için $(223.579 / 50)$ 4472 adet kağıt gerekmektedir. Fakat bir derse ait sınav sonuç listelerindeki son sayfaların yarım olma ihtimali yüksektir. 2009-2010 Güz yarıyılı için, bütün sınav sonuçlarının her ders ayrı kağıtta olacak şekilde 50 satırlık kağıtlara yazılması ÖBİS veritabanı üzerinde simüle edildiğinde, gerçekte 6183 sayfa gerektiği görülmüştür. Ara sınav (vize), yıl sonu sınavı (final) ve bütünleme sınavı sonuçlarının duyurulması için sınav listelerini 3 defa fotokopinin çekilmesi gerekmektedir. Bu işlem bahar yarıyılında da yaklaşık aynı sayfa sayısı ile tekrarlanacaktır. Buna göre sınav sonuçlarının duyurulmasında kullanılacak kağıt sayısı şu şekilde olacaktır: $Sınav Listesi Sayfa Sayısı \times \text{Çoğaltma Adeti [Aşl + 3]} \times \text{Tekrar Sayısı [Bahar-Güz Dönemi]} = 6183 \times 4 \times 2 = \underline{49.464}$

iv) Diğer Belgelerde Yapılan Tasarruf:

Öğrencilerin beşte birinin gereksiz belge (özellikle transkript) isteğinin engellenmesi ile sağlanan kağıt tasarrufu¹⁶²: $\text{Öğrenci Sayısı} / 5 = 28.158 / 5 = \underline{5.632}$

v) Dış Birimlere Gönderilen Belgelerden Yapılan Tasarruf :

Bazı dış birimlerce istenen öğrenci bilgilerinin elektronik ortamda verilmesi ile yapılan kağıt tasarrufu: $\text{Öğrenci Sayısı} \times \text{Gönderilen Kurum Sayısı} = 8.158 * 2 = \underline{56.316}$

Tablo 12: ÖBİS Programı İle Yapılan Kağıt Tasarrufu

Tasarruf Nedeni	Sayfa Adeti
İlk Kayıt Aşamasında Yapılan Tasarruf	19.742
Kayıt Yenileme Ve Ders Seçimi Aşamasında Yapılan Tasarruf	203.938
Sınav Sonuçlarının Duyurulması Aşamasında Yapılan Tasarruf	49.464
Diğer Belgelerde Yapılan Tasarruf	5.632
Dış Birimlere Gönderilen Belgelerden Yapılan Tasarruf	56.316
TOPLAM	335.092

¹⁶² Ek-1 7.Soru “ÖBİS öncesi öğrencilerin yüzde kaçını geçmiş notlarını öğrenmek amaçlı transkript istiyordu” sorusuna verilen cevaplardaki en düşük oran dikkate alınmıştır.

ÖBİS'in kullanılması ile bir yılda tasarruf edilen kağıt toplamı **335.092** adettir. Bu sayıya ufak çaplı sağlanan kağıt tasarrufları ilave edilmemiştir. Örneğin seçmeli dersleri seçme işleminin elektronik ortamda yapılması ile, matbaa birimine basıma yönelik gönderilen bilgilerin elektronik ortamda gönderilmesi, YÖK'e gönderilen raporların üretilmesi için kullanılan onlarca listelerin elektronik ortamda alınmasıyla vb. nedenlerle sağlanan kağıt tasarrufları bu sayının içinde değildir.

Tasarruf edilen 335.092 adet A4 sayfası 670 paket kağıt etmektedir (335.092 / 500). Bir paket kağıdın kuruma maliyeti yaklaşık 5 TL civarında olduğu düşünüldüğünde 603 paket kağıt için sağlanan tasarruf (670 X 5) **3.350.TL**'dir.

ÖBİS ile sağlanan kağıt tasarrufunun çevreye katkısı da dikkat çekici boyuttadır. Kamu kurumlarında genellikle 80gr/m² lik A4 kağıtlar kullanılmaktadır. 15 adet A4 kağıt = 1 m² etmektedir. Buna göre 1 adet A4 kağıt yaklaşık 80 / 15 = 5,33 gramdır.

ÖBİS sayesinde bir yılda tasarruf edilen 335.092 adet kağıt:

$$335.092 \times 5,33 / 1000 = 1.787 \text{ kilo etmektedir.}$$

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın verilerine göre tasarruf edilen 1,79 ton kağıdı üretmek için¹⁶³:

- 4.3 ton odun,
- 788 ton su,
- 13604 kWh elektrik enerjisine ihtiyaç duyulmaktadır.

Yine Çevre ve Orman Bakanlığı'nın verilerine göre 1,79 ton kağıt tasarrufuyla¹⁶⁴:

- 31 adet yetişmiş çam ağacının kesilmesi,
- 478 kg kirletici gazın atmosfere atılması,
- 3132 litre fuel-oilin israf edilmesi,
- 152 m² ormanlık alanın tahrip edilmesi önlenmiş olmaktadır.

¹⁶³ Mustafa ÖZTÜRK, Kullanılmış Kağıtların Geri Kazanılması Kullanılmış Kağıttan Kağıt Üretimi, Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları, 2005, s.15.

¹⁶⁴ ÖZTÜRK, a.g.e., s.15.

ÖBİS uygulamasının son beş yıldır bütün modülleriyle kullanıldığı düşünüldüğünde $1,79 \times 5 = 8,95$ ton kağıt tasarrufu ile çevreye katkısı şu şekildedir:

- 152 adet yetişmiş çam ağacının kesilmesi,
- 2390 kg kirletici gazın atmosfere atılması,
- 15662 litre fuel-oilin israf edilmesi,
- 760 m² ormanlık alanın tahrip edilmesi önlenmiştir.

3.2.6.9.2. ÖBİS ile Personelden Sağlanan Tasarruf

Fakülte-yüksekokullarda istihdamın en fazla olduğu idari birim öğrenci işleri bürolarıdır. Özellikle Celal Bayar Üniversitesi gibi dağınık yerleşimi bulunan üniversitelerde bu oran daha fazladır. Çünkü toplu yerleşimi olan üniversitelerde birkaç okulun hatta tüm okulun öğrenci işleri tek bir bürodan takip edilebilirken, dağınık yerleşimi olan üniversitelerde her bir yerleşim alanına ayrı ayrı öğrenci işleri bürosu kurulması gerekmektedir.

ÖBİS ile sağlanan personel tasarrufunu gerçek manada ölçmek zor olmakla birlikte okulların öğrenci işleri bürosu çalışanları ile yapılan EK-1 deki anket sonuçları personel tasarrufu hakkında bir fikir vermektedir.

Anket sonucuna göre;

Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı ve okulların öğrenci işleri bürolarında çalışan 89 personel bulunmaktadır (EK-1, Soru:4). Gerçekte aynı işleri 68 personel yapabilecek durumdadır (EK-1, Soru:5). ÖBİS sistemi olmasaydı, şu an 68 personel ile yapılan iş ancak 162 kişilik bir personel tarafından yapılacaktı (Ek-1, Soru:6).

Öğrenci işleri büroları çalışanlarına göre, ÖBİS sayesinde Celal Bayar Üniversitesi ($162 - 89 =$) 73 personelden tasarrufu sağlamıştır.

Celal Bayar Üniversitesi İdari bürolarında çalışan bir personelin kamuya maliyeti yaklaşık 1.700.TL civarındadır. 73 personel için aylık tasarruf tutarı (73 X 1.700) 124.100.TL dir. Yıllık tasarruf tutarı ise (124.100 X 12) **1.489.200.TL** dir.

3.2.6.9.3. ÖBİS ile Zamandan Sağlanan Tasarruf

Öğrenci İşleri Bürosu çalışanlarının her bir öğrenci için ÖBİS öncesi doldurdukları bazı belge ve formlar ile, bu formları daktilo yada kalem ile doldurulma ortalama süreleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 13: ÖBİS Öncesi Öğrenci İçin Doldurulan Belgeler Ve Yaklaşık Doldurulma Süreleri

DOLDURULAN BELGE	YAKLAŞIK SÜRE
İlk Kayıt Esnasında Öğrenci Dosyasını Doldurulması	3 dk.
Öğrencinin Mezun Oluncaya Kadar Ki Devam Ve Sınav Listelerine Eklenmesi	20 dk.
Öğrencinin Girdiği Sınavlar Ve Sonuçlarının Hesaplanarak Kartotekse İşlenmesi (Öğrenci Kartoteksinin Doldurulması)	30 dk.
Öğrenci Belgesi Doldurulması	5 dk.
Transkript Doldurulması	30 dk.
Erkek Öğrenciler İçin Askerlik Durum Belgesi Ve Üst Yazısının Yazılması (20 Dk Olmasına Rağmen Kız Öğrenciler İçin Yazılmadığından Sürenin Yarıısı Dikkate Alınmıştır)	10 dk
Diploma Defterinin Doldurulması	30 dk.
Mezuniyet Belgesi Doldurulması	5 dk.
TOPLAM	133 dk.

Kaynak : ÖBİS öncesi öğrenci işleri bürolarında çalışan memurlarla yapılan sözlü görüşmelere göre oluşturulmuştur.

Bir öğrenciye yönelik herhangi bir kontrol yapılmadan sadece belge doldurmaya yönelik işlemlere ait yaklaşık süre 133 dakikadır. Kayıt olan bütün öğrencilere Tablo 13'deki işlemler en az bir defa yapılmaktadır. Dolayısıyla bir yıl içinde kayıt olan öğrenci sayısı ile, bir öğrenciye ait belgelerin doldurulmasında geçen süre çarpıldığında, üniversite genelinde belge doldurmaya yönelik geçen toplam zaman hesaplanmaktadır. Bu da:

$$133 \times 9.871 = 1.312.843 \text{ Dakika.}$$

$$1.312.843 / 60 = 21.881 \text{ Saat}$$

$$21.881 / 8 = \mathbf{2.735} \text{ İş Günü etmektedir.}$$

ÖBİS'in kullanılması ile Tablo 13'de verilen işlemler, öğrencinin numarasını yazıp bir tuşun tıklanması kadar kısa bir süreye indirilmiştir.

Celal Bayar Üniversitesi'nde sadece belgelerin elektronik ortamda doldurulmasıyla sağlanan zaman tasarrufu 2.735 iş günüdür. Bu zaman tasarrufunun içinde oldukça uzun zaman alan ders başarı oranlarının hesaplanması, %10 giren, %70 ile geçme dilekçesi vermeye hak kazanan, tek ders sınavına girebilecek, ders seçimi yapmayan ya da fazla kredi seçen, harç yatırmayan, mezun olabilecek öğrencilerin tespiti ve ÖSYM tarafından istenen öğrenci sayıları ve yaş dağılımları tablolarının oluşturulması vb işlemler bulunmamaktadır. Bu işlemlerinde ÖBİS ile anında yapılıyor olması ile, ÖBİS'in sağladığı zaman tasarrufu gerçekte çok daha fazla olmaktadır.

3.2.6.10. ÖBİS'in Eksiklikleri

ÖBİS'in en büyük eksikliği büro çalışanlarının sistemi tam olarak kullanamamasıdır. Ek-1 Anket çalışması aşamasında büro çalışanlarıyla yapılan söyleşiler sonucunda, öğrenci işleri büroları kullanıcılarının yeterince eğitilemediği anlaşılmıştır. Her ne kadar ÖBİS'in ilk yaygınlaşması aşamasında büro çalışanlarına bir eğitim verilmiş ise de bunun yeterli olmadığı ve eğitimin belirli periyotlar ile tekrar edilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu kanaate varılmasında bir diğer neden de ÖBİS içinde mevcut bazı işlemlerin büro çalışanlarınca mevcudiyetinin bilinmemesidir.

ÖBİS'in teknik anlamda eksiklikleri ise yazılımı devam eden Seçmeli Ders Modülü ve Haftalık Ders Programı Modülü'dür.

Tam bir e-devlet uygulaması için; bu çalışmanın I. Bölümünde değinilen E-devlete Geçiş Aşamaları'ndan Bütünsel Entegrasyon Aşaması'nda da ifade edildiği gibi, farklı kamu birimlerinin hizmetleri bir birleri ile entegrasyonu sağlaması gerekmektedir. Bunun için kurumlar arası bilgi standardı gerekmektedir. Buna yönelik olarak YÖK tarafından 2009 yılında bir çalışma başlatılmış ve üniversitelere öğrenci işleri veritabanlarından hangi formatta hangi verinin YÖK tarafından sorgulanmak istendiği

bilgisi verilmiştir. Bu kapsamda ÖBİS uygulamasında YÖK ile entegrasyon sağlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Yine aynı şekilde Milli Savunma Bakanlığı Asker Alma Dairesi Başkanlığı'nda 2009 yılı içinde Celal Bayar Üniversitesi'ne öğrencilerin askerlik işlemlerinin, e-devlet uygulamaları arası entegrasyonla yapmak istediğini belirtmiştir. Buna yönelik çalışmalarda devam etmektedir. Özetle bir e-devlet uygulaması olarak ÖBİS ile ilgili eksikliklerin başında, çalışmaları devam etmekle birlikte diğer kamu kurumları ile entegrasyonun sağlanamaması gelmektedir.

SONUÇ

Kamunun, sunduğu hizmetlerde internet ve bilişim teknolojilerini aktif olarak kullanmaya başlamasıyla birlikte yeni bir devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. E-devlet olarak adlandırılan bu yeni devlet anlayışı sayesinde vatandaş devlet hizmetlerine daha rahat ulaşabilir duruma gelmiştir. E-devlet anlayışı içinde kendi organizasyon yapısını yenileyebilen, elektronik uygulamalarını geliştirebilen, iş akışlarını e-devlet anlayışına göre tekrar düzenleyebilen kurumlar, kendinden hizmet bekleyen vatandaşlarına daha kaliteli hizmeti, daha hızlı, kesintisiz ve daha ucuza vermeye başlamışlardır.

E-devlet sadece kamu kurumlarının web sayfaları üzerinden bilgilerinin kullanıma açılmasından ibaret değildir. Bu e-devlet yolunda bir aşamadır. Ulaşılmak istenen e-devletin son aşaması olan bütünsel entegrasyon ya da tümleşik e-devlet yapısıdır. Tümleşik e-devlet yapısında kurumlar arası veri transferinin insan faktörüne gerek kalmadan sağlanabiliyor olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle değişik kurumların elektronik uygulamaları birbirleri üzerinden kullanıcıya ihtiyaç duymadan veri sorgulayabiliyor olması gerekmektedir. Türkiye’de MERNİS Projesi kapsamındaki Kimlik Paylaşım Sistemi bunun başarılabilirliğini göstermiştir. Diğer kamu kurumlarında da bunun başarılabilmesi için kurumlar arası eşgüdüm ve standartlaşmayı sağlayacak merkezi bir karar alma mekanizmasına ihtiyaç vardır.

Bu kapsamda çalışmanın son bölümünde de belirtildiği gibi Celal Bayar Üniversitesi en fazla etkileşim içinde bulunduğu öğrencilere yönelik yaptığı e-devlet uygulamaları sayesinde; öğrencilere yönelik idari hizmetler kırtasiyecilikten büyük ölçüde kurtulmuş, zamandan, kağıttan ve personelden tasarruf sağlamıştır. Öğrenci işlemlerinin elektronik ortama aktarılmasıyla insan faktöründen kaynaklanan hatalar yok denilebilecek seviye indirilmiştir. Öğrenciler, kendileri ile ilgili bilgilere 7 gün 24 saat ulaşabilir duruma gelmişlerdir. Elektronik uygulamanın getirdiği zorlayıcılık nedeni ile Üniversite bünyesindeki akademik birimlerde, öğrenci işlerine yönelik idari anlamda bir standartlaşma sağlanarak, insan faktöründen kaynaklanan hata ve inisiyatiflerin önüne geçilmiştir. İhtiyaç duyulan rapor ve istatistiksel verilere anında

ulaşılabilir duruma gelinmesi karar verici konumundaki idarenin, karar alma sürecine olumlu katkı sağlamıştır.

ÖBİS uygulaması verilerinden de anlaşılacağı üzere e-devlet uygulamalarının maliyeti kırtasiyecilikten sağlanan tasarrufun çok üstündedir. Fakat personel, iş gücü tasarrufu açısından bakıldığında e-devlet uygulamaları, maliyetinin çok üstünde tasarruf sağlamaktadır.

Celal Bayar Üniversitesi'nde Öğrenci Bilgi Sistemi sayesinde; 'idare-öğrenci-öğretim elemanı' etkileşimini, verimli bir şekilde elektronik ortamda gerçekleştirebilmesine rağmen, YÖK, ASAL gibi diğer kamu kurumları ile etkileşimi ise elektronik ortamda yapılmakla birlikte, tümleşik e-devlet yapısını sağlayacak şekilde henüz oluşturulamamıştır. Tümleşik e-devlet yapısına yönelik üniversite ve ilgili diğer kamu kurumları arası çalışmalar yeni yeni başlamıştır. Diğer yandan Üniversite bünyesinde kullanılan Öğrenci Bilgi Sistemi ve BayarKPS olarak adlandırılan Kimlik Paylaşım Sistemi dışındaki uygulamalar sadece ilgili birimin kullanımıyla sınırlı kalmış, etkileşimde bulunacağı kesim için internet ya da intranet üzerinden yayına açılmamış, dolayısıyla bir otomasyon olmaktan öteye geçememiştir.

E-devletin temel aracı internet üzerinden çalışan bilgisayar uygulamalarıdır. Dolayısıyla kurumların e-devlet yapısı içinde yerini alabilmeleri ya da e-devletin başarıya ulaşabilmesi için kurumların verimli, diğer kurumlarla entegre bilgisayar uygulamalarına sahip olmaları gerekmektedir. Bu ise kurumlarda çalışan bilişim personelinin nitelikli olabilmesiyle sağlanabilir. Bu gün kamu kurumlarının bilgi işlem birimlerinde çalışan personelin büyük bir kısmı resmi olarak bilgi işlem personeli görülmesine rağmen fiili olarak idari personel konumundadır. Kamuda çalışan bilişim personelinin nitelikli olabilmesini sağlamak için; var olan istihdam, özlük hakları, terfi ve eğitim mekanizmalarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Celal Bayar Üniversitesi'nde e-devlet uygulamaları ile olarak yapılması gerekenleri iki başlık altında özetlemek gerekirse :

- Öncelikle varolan otomasyonların web üzerinden etkileşim içinde bulunduğu kesime açılması sağlanmalıdır. Örneğin; ilk aşamada Maaş ve Personel Otomasyonu'nun web ortamına aktarılmasıyla çalışanların kendi bilgilerine ulaşım doğruluğunu kontrol edebilmeleri sağlanabilir. Hastane otomasyonunda düzenleme yapılarak vatandaşların randevu alma, laboratuvar sonuçlarının çıkıp çıkmadığı vb. bilgilerine internet ortamından ulaşabilir.

- Mevcut e-devlet uygulamalarının özellikle de Öğrenci Bilgi Sistemi'nin verimini arttırmak için diğer kamu kurumları ile entegrasyonun sağlanması amaçlı web servislerinin oluşturulması gerekmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Adalet Bakanlığı, “e-Avrupa Projesi”, <<http://www.uyap.gov.tr/tarihce/tarih.html>>, (Erişim: 17.09.2009).
- AKDEMİR, Nurhan, “E-Devlet Uygulamaları Kapsamında Vedop Projesi Eğirdir Vergi Dairesinde E-VDO Uygulamasının İncelenmesi” , Kütahya, 2008.
- AKTAN, Coşkun Can , “E-Devlet”, <<http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/kavram.htm>>, (Erişim:08.07.2009).
- AKTAN, Coşkun Can , “Yolsuzluklarla Mücadelede İyi Yönetim (Governance) Ve Yönetimde Açıklık”, <<http://www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/yolsuzlukla-mucadele-stratejileri/tum-yazilar/iyi-yonetim-yonetimde-aciklik.pdf>>, (Erişim: 20.11.2009).
- AKTAN, Coşkun Can, “E-Devlete Geçiş: Bazı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, <<http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/sorunlar-cozum.htm>>, (Erişim:11.09.2009).
- ALPTÜRK, Ercan, “İnternet Ve Etkin Devlet”, <<http://www.ceterisparibus.net/arsiv.htm>>, (Erişim: 12.11.2009).
- ALTAN, Fatoş, “Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları-1”, <<http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/A9BAF712-EFB3-49AA-A5B6-C6BA799FC9D9/10921/WEB1.pdf>>, (Erişim: 13.10.2009).
- ALTAş, Mustafa Bahadır, “VERGİ DAİRELERİ OTOMASYON PROJESİ(VEDOP-3)”, <<http://www.malatya.smmmo.org.tr/dosya/Vergi%20Daireleri%20Otomasyon%20Projesi.doc>>, (Erişim: 13.12.2009).
- ANBAR, Adem, “İnternet”, <http://g-akademi.org/file/files/Files_13.ppt>, (Erişim: 13.11.2009).
- ARİFOğLU, Ali; KÖRNES A.; YAZICI A; AKGÜL M.K.; AYVALI A, “E-Devlet Yolunda Türkiye”, Türkiye Bilişim Derneği, Ankara, 2002.
- ATAYETER, Coşkun; AşGIN Sait, “Devlet Hizmetleri ve Kalitesinin Dönüşümünde E- Devlet”, <http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/39/web/makale/Coskun_atayeter_sait_asgin_murat_oz_n_kemal_erdemir.htm>, (Erişim: 21.10.2009).

- ATMACA, Kemal , “E-Devlet’ten Olgun Devlet’e Ya da E-Devlet’in Olgunlaştırılması”, Dış İşleri Bakanlığı Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı:33, Mayıs 2009.
- AYKIN, Hasan, “Yeni Ekonomide Devletin Yönü: E-Devlet”, Maliye Dergisi, Sayı: 141, <http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/md141/yeniekonomidedevletin.pdf>, (Erişim: 04.04.2010).
- BALCI, Asım; YILMAZ, Harun, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kapsamında E-Devlet Uygulamaları”, <<http://tid.icisleri.gov.tr/tid463/3asimbalciharunkirilmaz.doc>>, (Erişim: 13.07.2009).
- BAŞTAN, Serhat; GÖKBUNAR, Ramazan, “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümlşik E-Devlet Sistemlerine Doğru”, D.E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi, Cilt:19 Sayı:1, Yıl:2004, s.72.
- BAYRAKCI, Mustafa, “Avrupa Birliği Ve Türkiye Eğitim Politikalarında Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Ve Mevcut Uygulamalar”, Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim Ve Sosyal Bilimler Dergisi, <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-bayrakci.htm>>, (Erişim: 02.11.2009).
- BERBER, Leyla Keser, “E-devlet’le Memur İşsiz Mi Kalacak?”, <<http://www.ntvmsnbc.com/id/25072060/>>, (Erişim: 10.05.2010).
- Bilgi Çağı Dergisi, “eTr Ödülleri E-Devlet’e Geçışı Hızlandırıyor”, <<http://www.bilgicagi.com/YaziDetay.aspx?ArticleID=176>>, (Erişim :03.02.2010).
- Bilgi Toplumu Teknolojileri Gazetesi, “2009 Yılıının E-Devlet Projeleri”, 5.10.2009. Celal Bayar Üniversitesi, 2009-2010 Tanıtım Klavuzu.
- ÇOBAN, Gökhan, E-Devlet ve İstanbul Valiliği Uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 2006.
- ÇUKURÇAYIR, M. Akif; ÇELEBİ, Esra, “Bilgi Toplumu Ve E-Devletleşme Sürecinde Türkiye”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, 2009.
- DEDE, M.Bayram, “UYAP SMS projesi Avrupa`da İlk Beşe Girdi” , <<http://www.tumgazeteler.com/?a=5734424>>, (Erişim: 21.12.2009).
- DEMİREL, Demokaan , “E-Devlet Ve Dünya Örnekleri”, Sayıştay Dergisi, Nisan-Haziran 2006, Sayı:61.

- DEMİREL, Demokaan, “Küresel Eksende Devletin Yeni Kimliği: Etkin Devlet”,
Sayıştay Dergisi, Ocak-Mart 2006, Sayı: 60.
- DİRİÖZ, Ozan, “Dünya Gümrük Örgütü Ve Dünya Ticaret Düzenine Olan Etkileri”,
<<http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/52/2.html>>,
(Erişim : 03.01.2009).
- DTP, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi”,
<<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Portal.aspx?value=UE9SVEFMSUQ9MyZQQUdFSUQ9ODAmUEFHRVZFUINJT049LTEmTU9ERT1QVUJMSVNIRURfV kVSU0IPTg==>>>, (Erişim: 07.08.2009).
- DPT, E-Dönüşüm Türkiye Projesi 2003-2004 KDEP Uygulama Sonuçları ve 2005
Eylem Planı, Ankara, Mart 2005.
- DTP, “E-Devlet”, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/bilisim/incem/e-devlet.pdf>>,
(Erişim: 10.11.2009).
- ERDAL, Murat , Elektronik Devlet “E-Türkiye ve Kurumsal Dönüşüm”, İstanbul: Filiz
Kitabevi, 2004.
- ERKUL, R.Erdem, “Dünyada Kamu Yönetimindeki Dönüşüm ve Türkiye’de Kamu
Yönetimi Öğretimine Yansımaları”, “II. Kamu Yönetimi Forumu”, Eylül 2004,
Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- ERKUL, R.Erdem, “Türkiye’de Bilişimin Geleceğine Dair Notlar”, 16.02.2009,
<<http://www.digitaldevlet.org/bilisim.html>>, (Erişim: 23.11.2009).
- EROĞLU, H.Tugba, “E-Devlet Uygulamaları Çerçevesinde Mernis Projesi Ve
Beklentiler”, Sayıştay Dergisi, Sayı:62, Temmuz-Eylül 2006.
- EROĞLU, H.Tuğba, “Kamu Yönetiminde İşlevsellik İçin E-Devlet Olanakları: Mernis
Örneği”, Yerel Siyaset Aylık Bilimsel Siyasi Dergi,
<<http://www.yerelsiyaset.com/v2/index.php?goster=ayrinti&id=379>>,
(Erişim: 19.10.2009).
- GÖKBUNAR, Ramazan; YANIKKAYA, Halit, “Etkin Devlet ve Ekonomik Gelişme”,
Ankara: Odak Yayınevi, 2009.
- GÜL, Hasan, “Kamu kuruluşlarında elektronik hizmetlerin yaygınlaştırılması (E-
devlet)”, Maliye Dergisi, Sayı: 140. <[http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/
maliye_dergisi/yayinlar/md/md140/edevlet.>](http://portal1.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/md140/edevlet.>)>, (Erişim: 05.10.2009).

- GENÇ, Kazım, “Say2000i Saydam Hızlı Güvenilir”,
<http://www.demud.org.tr/duyurular/say2000i_Tanitim.pdf>,
(Erişim: 21.12.2009).
- GERÇEK, Adnan , “Gelir İdaresinde E-devlet Uygulamaları ve Değerlendirilmesi”,
Bursa Bilanço Dergisi, Sayı:118, Eylül 2009.
- HAMZAÇEBİ, M. Akif, “Gelirler Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Projeleri”,
<<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/58MaliCozum/05%20-%2058%20M.%20AK%DDF%20HAMZA%C7EB%DD.doc>>,
(Erişim: 23.10.2009).
- Internet Word Stats Usage and Polulation Statistics, “Top 20 Countries With The Highest Number Of Internet Users”
<<http://www.internetworldstats.com/top20.htm>>, (Erişim: 02.01.2010).
- İNCE N.Murat, Elektronik Devlet Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Yeni İmkanlar,
2001, Devlet Planlama Teşkilatı.
- İŞBECER, Fırat, “E-Devlet Nedir”, Hürriyet Gazetesi, 29 Kasım 2003.
- Kanal59, “ADSL’de 6 Milyon Aboneye Ulaştık”, <<http://haberler.kanal59.com.tr/haber-oku-2141-adsl'de-6-milyon-aboneye-ulastik!.html>>, (Erişim: 14.11.2009).
- KARAKAYA, Ziya; AKKAŞ, Atila; ERSUN, Fatma Leyla, “E-devlet: Kamuda Ortak Bilgi-Veri Paylaşımı”, Türk Bilişim Derneği,
<<http://www.tbd.org.tr/webler/kamubiby/raporlarPDF/RP2-2004.pdf>>,
(Erişim: 09:09:2009).
- KARAMAN, Kemal; KARABULUT, Burcu; EKİCİ, Murat, “Dijital Vatandaşlık”,
“I.Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu”, Ankara: Pagem Akademi Yayınları, Eylül 2009.
- KARTAŞOV, Sergey, Effects Of Technical Development On Public Sector Spending,
Bişkek, 2007.
- KAYA, Muammer, “Bürokrasiden Kurtulmak için E-devlet”, Üniversite ve Toplum Dergisi, Mart 2005, Cilt 5, Sayı:1, <<http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=226>>, (Erişim 01.09.2009).
- KENDİRLİ, Selçuk; ÇAĞIRAN, Hülya, “GOÜ KOBİ’lerine Yeni Bir Çözüm Olarak e-Ticaret: Çorum Kobilerine Yönelik Uygulama Örneği”, Küreselleşme Üzerine Notlar, (Editör:Oğuz KAYMAKCI), Ankara: Nobel Dağıtım, 2007.

- KIRÇOVA, İbrahim , E-Devlet Uygulamaları ve Ekonomiye Etkileri, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yay., 2003.
- KOCABAL, Ahmet, “Cumhuriyet, Türk Polisi Ve Bilgi İşlem”,
<<http://www.caginpolicisi.com.tr/70/30-31-32.htm>>, (Erişim: 02.10.2009).
- KURAN, N.Hüseyin, E-Devlet Modeli Analizi ve Model Önerisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.
- METİN, Hatice, “Bilgi Çağında Devletin Dönüşümü:E-Devlet”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Milli Emlak Genel Müdürlüğü, “E-Devlet”, <http://www.milliemlak.gov.tr/kurumsal/projeler/e_devlet/c_icerik.htm#_Toc1449121>, (Erişim: 04.08.2009).
- Muhasebat Genel Müdürlüğü,“Yeni Kamu Mali Yönetim Sistemi İçinde Devlet Muhasebesi Ve Raporlama”, “Ekonomik İşbirliği Teşkilatı 2. Maliye Ve Ekonomi Bakanları Toplantısı 5-6 Nisan Antalya”,
<<http://www.muhasabat.gov.tr/faaliyet/EIT/EIT.doc>>, (Erişim: 12.11.2009).
- MUTİOĞLU, Halil , “Küreselleşme ve E-(tik) Devlet”, I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını, 2002.
- NACAR, Metin E., Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları:Emniyet Teşkilatı'nın E-Devlet Yapılanmasındaki Yeri, Ankara 2008.
- NOHUTÇU, Ahmet , “Elektronik Devlet: Genel Bir Çerçeve ve Teorik Bir Yaklaşım”,
<http://www.habercisin.com/articles.php?art_id=380&start=1>, (Erişim: 21.10.2009).
- ÖNCÜ, Semra, “Celal Bayar Üniversitesi 2009-2010 Eğitim Yılı Açılış Konuşması”
<http://www.bayar.edu.tr/duyuru/acilis_2009/acilis>, (Erişim :01.02.2010).
- ÖZCİVELEK, Rukiye , “Dünyada Ve Türkiye’de Elektronik Devlet Tartışmaları”,
<http://www.uzay.tubitak.gov.tr/tubitakUzay/yayinlar/ict_euasia_2003_bld_R_Ozcivelek.pdf>, (Erişim: 15.11.2009).
- ÖZER, M.Akif, “Kamu Yönetiminde Kimlik Bunalımı Üzerine Değerlendirmeler”
<<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der61m1.pdf>>, (Erişim: 25.10.2009).

- ÖZGÜLER, Verda Canbey, Yeni Ekonomi Anlayışı Kapsamında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Türkiye Örneği, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1479, 2003.
- ÖZSAĞIR, Arif; KÜLLÜK, Metin, “E-Devlet Yatırımlarının Geri Dönüşümü ve Ekonomik Büyümeye Etkisi”, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Tebliğleri, Bildiriler Kitabı, İzmit: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, İzmit, 17–18 Mayıs 2003.
- ÖZTÜRK, Mustafa, Kullanılmış Kağıtların Geri Kazanılması Kullanılmış Kağıttan Kağıt Üretimi, Ankara, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları, 2005.
- PDFDergi, “Işığın İletkenlik Gücü (Fiber Optik Kablo)”,
<<http://pdfdergi.com/8812/isigin-iletkenlik-gucu-fiber-optik-kablo/>>,
(Erişim: 02.08.2009).
- SARUÇ, Naci Tolga, “E-Devlet Hizmetlerinden Yararlanma Derecesi ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Ampirik Bir Çalışma”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, S:1, 2007.
- Sayıştay, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi Çevresinde Yürütülen Faaliyetler”, Sayıştay Başkanlığı Performans Denetimi Raporu, Haziran 2006.
- Sosyal Güvenlik Kurumu, İzleme Değerlendirme Bilgilendirme Ve Kontrol Daire Başkanlığı, Eğitim Notu,
<http://www.pdb.metu.edu.tr/5510/IZLEME_NOT.pdf>, (Erişim: 11.10.2009).
- SÜTÇÜ, Cem.S., “Küreselleşme ve E-Devlet Uygulamalarının Kamusal Alan Olarak Değerlendirilmesi”, Küreselleşme Üzerine Notlar, (Editör:Oğuz KAYMAKCI), Ankara: Nobel Dağıtım, 2007.
- ŞAHİN, Ali; ÖRSELLİ, Ersan, “E-Devlet Anlayışı Sürecinde Türkiye”,
<<http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos/mak/articles/2003/9/alisahin-erhanorselli.pdf>>, (Erişim :18.09.2009).
- ŞEKER, Nihat; ŞEKER, Güneş, “E-Devlet Uygulamalarından İsis’in Okul Yöneticileri Tarafından Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Bilişim Teknolojileri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Mayıs 2009.
- TAPSCOTT, Don, “Dijital Economy”, (Çeviren :Elif K.), 1.Baskı, İstanbul: Koç Sistem Yayınları, 1998.
- TAT, Alfred; HO, Kei, “Reinventing Local Governments and the E-Government

- Initiative”, Public Administration Review, July / August, Volume: 62/4.
- TATAROĞLU, Muhittin; COŞKUN, Bayram , “Bilgi İletişim Teknolojileri ve E-Devletin Etik Açısından İrdelenmesi”,
<<http://www.etikturkiye.com/etik/kyonetim/Tataroglu.pdf>>,
(Erişim: 13.10.2009).
- Türkiye Bilişim Derneği, E-Devlet “Dünya’da Neler Oluyor? Neredeyiz?” Çalışma Grubu Raporu, <<http://tbd.wmv.gen.tr/RaporlarPDF/RP2-2001.pdf>>,
(Erişim: 19.10.2009).
- Türkiye Bilişim Şurası, “E-Devlet” Çalışma Grubu Raporu, Ankara, 2002,
<<http://bilisimsurasi.org.tr/cg/rapor/rapor.zip>>, (Erişim: 04.12.2009).
- UÇKAN, Özgür, E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2003.
- ULUSOY, Ahmet; KARAKURT, Birol, “Türkiye’nin E-Devlete Geçiş Zorunluluğu” ,
I. Ulusal Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi Tebliğleri Bildiriler Kitabı, İzmit Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 10-11 Mayıs 2002.
- United Nations, “Un E-government Survey 2008” , “From E-government to Connected Governance”.
- ÜNEY, Tuncer, “Devlet, E-Devlet Olmayı Başarabilecek Mi?”,
<http://www.tbv.org.tr/TBV/Documents/Yayinlar/Makaleler/Devlet_e-DevletOlmayiBasarabilecek_mi.pdf>, (Erişim : 11.08.2009).
- YANIK, Levent, “Değişimin Rotası e-Türkiye”
<<http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000087-yazi.htm>>,
(Erişim: 10.08.2009).
- YAVUZCAN Emrah, “Ulusal Yargı Ağı Projesi”,
<<http://www.hukuki.net/hukuk/index.php?article=257>>, (Erişim : 11.09.2009).
- YILDIRIM, Şükrü , Kamu Hizmetlerinde Etkinliğin Ve Verimliliğin Arttırılmasında E-Devletin Rolü Ve Bir E-Devlet Uygulaması: Kimlik Paylaşım Sistemi (Kps),
Yayınlanmış Doktora Tezi, Konya, 2007.

EKLER

EK 1: ÖBİS'E YÖNELİK ANKET ÇALIŞMASI

ÖBİS ile sağlanan tasarruf hakkında fikir vermesi açısından okulların öğrenci işleri büroları ve Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı (28 birim) ile bir anket çalışması yapılmıştır. Anket soruları okulların öğrenci işleri bürosundaki tüm çalışanlara değil, sadece büro şeflerine (ulaşılabilen durumda büroda çalışan herhangi bir memura) telefonla ya da yüz yüze soruldu. Anket 2010 yılı ocak ayında yapılmıştır.

Sorulan sorular :

1. Büronuzda ÖBİS'in kurulu olduğu kaç bilgisayar var?
2. Büro dışında (sekreter, dekan, dekan yrd vb yerde) ÖBİS'in kurulu olduğu kaç bilgisayar var?
3. Büronuzda ÖBİS'te kullanılan kaç yazıcı var?
4. Büronuzda kaç kişi çalışıyor?
5. Sizce büronuzda yapılan işleri özel sektörde kaç kişi yapardı?
6. ÖBİS sistemi olmasaydı aynı işlemler büroda kaç kişilik bir ekip tarafından yapılabilirdi?
7. ÖBİS öncesi öğrencileri yüzde kaçını geçmiş notlarını öğrenmek için transkript istiyordu?
8. ÖBİS öncesi ders seçim formlarında yanlış doldurulma oranı yüzde kaçtı?

7. ve 8. sorular, soruların sorulduğu personel ÖBİS öncesi öğrenci işlerinde çalışmış ise sorulmuştur.

ÖBİS ile İlgili Sorulan sorular ve Verilen Cevaplar

Birim	1. Büronuzda ÖBİS'in kurulu olduğu kaç bilgisayar var?	2. Büro dışında (sekreter, dekan, dekan yrd vb yerde) ÖBİS'in kurulu olduğu kaç bilgisayar var?	3. Büronuzda ÖBİS'te kullanılan kaç yazıcı var?	4. Büronuzda kaç kişi çalışıyor?	5. Sizce büronuzda yapılan işleri özel sektörde kaç kişi yapardı?	6. ÖBİS sistemi olmasaydı aynı işlemler büroda kaç kişilik bir ekip tarafından yapılabilirdi?	7. ÖBİS öncesi öğrencilerin yüzde kaç geçmiş notlarını öğrenmek amaçlı transkript istiyordu?	8. ÖBİS öncesi ders seçim formlarında yanlış doldurulma oranı yüzde kaçtı?
Ahmetli MYO	3	Yok	2	3	3	6		
Akhisar MYO	4	2	2	4	2	6		
Alaşehir MYO	3	Yok	2	3	5	8		
BESYO	4	Yok	1	4	3	6	20	20
Demirci MYO	2	Yok	1	1	1	3		
Eğitim Fak.	6	1	3	6	2	12	23	20
Fen Bil. Enst.	2	Yok	1	2	2	3		
Fen Edebiyat Fak.	7	Yok	2	7	3	9		
Gölmarmara MYO	1	Yok	1	1	1	1		
Gördes MYO	3	Yok	2	2	3	6		
İktisadi İd. Bil. Fak.	7	1	2	7	3	18	22	20
Kırkağaç MYO	2	1	1	2	2	4		
Köprübaşı MYO	1	Yok	1	1	1	3		
Kula MYO	2	Yok	1	2	2	3		
Manisa Sağlık YO	2	Yok	1	2	1	3		
Mühendislik	4	Yok	2	4	3	9		
Ö.İ.D.Bşk.	10	Yok	6	11	9	16		
Sağlık Bilimleri	2	Yok	1	2	2	3		
Sağlık Hiz. MYO	2	1	1	2	2	3		
Salihli MYO	2	Yok	2	2	3	7		
Sarıgöl MYO	1	Yok	1	1	1	1		
Saruhanlı MYO	2	Yok	2	2	1	3		
Soma MYO	3	Yok	2	4	3	6		
Sosyal Bil. Enst	2	Yok	2	2	2	3		
Tıp Fak.	1	Yok	1	1	1	2		
Turgutlu MYO	5	1	2	5	3	8		
Tütün Eks. YO	3	1	2	3	2	5	20	18
Uygulamalı Bill YO	3	Yok	2	3	2	5		
TOPLAM	89	8	49	89	68	162		